

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

SAKARI ILKKA

**Työmarkkinamalli muutospaineessa – kehysanalyysi Aamulehden, Helsingin Sanomien ja
Ilta-Sanomien pääkirjoituksista**

Pro gradu -tutkielma

Valtio-oppi

Maaliskuu 2018

Ohjaaja: Tapio Raunio

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma
Valtio-opin opintosuunta

ILKKA, SAKARI: ”Työmarkkinamalli muutospaineessa – kehysanalyysi Aamulehden, Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien pääkirjoituksista”

Pro gradu -tutkielma, 78 sivua, 14 liitesivua
Maaliskuu 2018

Tutkin pro gradu -tutkielmassani työmarkkinapolitiikan käsittelyä Suomen kolmen suurimman sanomalehden pääkirjoituksissa. Suomi on kansainvälisesti vertailtuna vahvojen työmarkkinajärjestöjen maa, jossa järjestöjen valta on perustunut muun muassa korkeaan palkansaajien järjestäytymisasteeseen ja neuvoteltujen sopimusten laaja-alaisuuteen.

Muutokset yhteiskunnan valtasuhteissa ovat vaikuttaneet siihen, millainen työmarkkinamalli Suomessa on milloinkin vallinnut. Ennen toista maailmansotaa työnantajat eivät tunnustaneet ammattiyhdistysliikettä neuvottelukumppanikseen juuri lainkaan. 1960-luvun lopulla alkoi keskitetysti sovitujen tulopoliittisten kokonaisratkaisujen ja vahvan ay-liikkeen aika. Viime vuosina sopimusjärjestelmämme on ollut sekoitus keskitettyä ja hajautettua sopimista. Tutkielman kirjoittamisen aikaan on käyty keskustelua uuden ventialavetoisen työmarkkinamallin juurruttamisesta Suomeen. Lisäksi niin kutsutut kilpailukyksopimusneuvottelut vuosina 2015–2016 ravistelivat työmarkkinajärjestöjen, etenkin ay-liikkeen, valta-asemaa.

Media toimii yhteiskunnallisesta vallasta kilvoittelun näyttämönä, jossa eri toimijat pyrkivät legitiimoimaan oman asemansa päätöksenteossa. Tutkielmani tarkoituksena on tutkia, millaiset äänenpainot korostuvat, kun lehdet ottavat kantaa työmarkkinapolitiikkaan aikana, jolloin järjestelmä on murrosvaiheessa. Toteutan kehysanalyysin 1.9.2014–30.6.2016 julkaistuista Aamulehden, Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien työmarkkinapolitiikkaa käsittelevistä pääkirjoituksista. Aiemmissa tutkimuksissa on löydetty muun muassa Helsingin Sanomien ay-myönteisyyteen ja Aamulehden ay-vasetaisuuteen viittaavia tuloksia, mutta aihepiiriä on tutkittu melko vähän. Kehysanalyysissä oleellista on kiinnittää huomiota siihen, miten tekstissä muodostetaan ongelmia ja toimintasuosituksia korostamalla tiettyjä puolia havaitusta todellisuudesta toisten puolien kustannuksella.

Työmarkkinajärjestöjen yhteiskunnallinen legitimizeetti saa tutkimustuloksissani tukea kaikilta kolmelta tutkimaltani lehdeltä. Avointa valtakirjaa lehdet eivät kuitenkaan järjestöille anna. Yleisluontoisesta järjestelmän hyväksymisestä huolimatta lehdet suhtautuvat sen toimivuuteen ja etenkin ay-liikkeen toimintaan usein hyvin kriittisesti. Kaikki lehdet vierastavat eturyhmäajattelua ja vaativat järjestöiltä Suomen kokonaisetua ja taloudellista vakautta tukevia ratkaisuja. Aamulehti näyttäytyy tutkituista lehdistä selvästi kriittisimpänä sekä ay-liikettä että koko työmarkkinajärjestelmää kohtaan.

Asiasanat: työmarkkinapolitiikka, työmarkkinajärjestöt, korporatismi, kolmikanta, ay-liike, media, pääkirjoitus, kehysanalyysi

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO	1
2. TYÖMARKKINAJÄRJESTELMÄN KEHITYSVAIHEET	6
2.1. Tulopolitiikan kautta emukorporatismiin	6
2.2. Pohjoismaat korporatistmin mallimaina	12
2.3. Työmarkkinapolitiikan toimijat	16
2.3.1. Elinkeinoelämän keskusliitto	17
2.3.2. Suomen Yrittäjät	18
2.3.3. Akava	18
2.3.4. Toimihenkilökeskusjärjestö STTK	19
2.3.5. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK	19
3. MEDIAN VALTA	21
3.1. Onko medialla valtaa?	21
3.2. Kehykset teoreettisena menetelmällisenä viitekehyksenä	24
4. TUTKIMUSTEHTÄVÄ	31
4.1. Tutkimuskysymykset	31
4.2. Aineiston esittely	36
5. ANALYYSIN TULOKSET	42
5.1. Legitiimiys	44
5.2. Tuotokset	47
5.3. Puolueellisuus	51
5.4. Pääkehukset	55
5.5. Teksteissä esiintyvät tahot	56
5.6. Vastakehyksen muodostuminen	58
5.7. Yhteenveto	61
5.7.1. Aamulehti	61
5.7.2. Helsingin Sanomat	62
5.7.3. Ilta-Sanomat	63
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	65
LÄHTEET	75
LIITTEET	79

1. JOHDANTO

Elinkeinoelämän keskusliitto ilmoitti vuonna 2007, että se ei enää jatkossa solmi tulopoliittisia kokonaisratkaisuja. Silti Suomen poliittisessa julkisuudessa nähtiin kesästä 2015 kesään 2016 kestänyt taantumasarja, jossa työmarkkinakeskusjärjestöt etsivät sopua keskitetystä työmarkkinaratkaisusta. Pääministeri Juha Sipilän aloitteesta käynnistetyt neuvottelut pääsivät kirjavien vaiheiden jälkeen päätökseen, ja kesäkuussa 2016 allekirjoitettiin julkisuudessa kilpailukyky sopimukseksi ristitty paperi.

Syntynyttä ratkaisua voi hyvällä syyllä kutsua tulopoliittiseksi kokonaisratkaisuksi, sillä siinä nivoutuvat yhteen maan hallituksen talouspoliittiset toimet ja työmarkkinakeskusjärjestöjen direktiivit alakohtaisten liittojen sovellettavaksi työehtosopimusneuvotteluissa. Tulopoliittiset ratkaisut ovat työmarkkinakeskusjärjestöjen ja hallituksen kolmikantaisesti tekemiä laaja-alaisia työmarkkinaratkaisuja, jotka ovat olleet varsin yleisiä Suomen työmarkkinapolitiikassa aina 1960-luvun lopulta alkaen. EK:n vuoden 2007 "tupot" kieltävän julistuksen jälkeen Suomessa on tosiasiassa tehty monia tupoa muistuttavia ratkaisuja. Loppuvuodesta 2015 EK palasi aiheeseen pelkkää julistusta konkreettisemmin keinoin ja ilmoitti tehneensä sääntöihinsä muutoksen, joka kieltää keskusjärjestöä tekemästä keskitettyjä tulopoliittisia ratkaisuja. Lisäksi helmikuussa 2017 EK ilmoitti sääntömuutokseensa vedoten luopuvansa jo solmimistaan keskusjärjestösopimuksista niiden sopimuskausien päätyttyä.

Nähtäväksi jää, allekirjoittivatko työmarkkinakeskusjärjestöt kesäkuussa 2016 Suomen historian viimeisen laaja-alaisen keskitetyn työmarkkinaratkaisun. Tutkielman kirjoittamisen aikaan työmarkkinaosapuolet ovat käyneet laajalti keskustelua uudenlaisen työmarkkinamallin luomisesta Suomeen. Mallia on haettu erityisesti Ruotsista, missä tulopolitiikkaan siirryttiin Suomea aiemmin, mutta siitä luovuttiinkin jo 1990-luvulla (ks. esim. Elvander 2002, 129). Ruotsi siirtyi tuolloin keskitetystä sopimisesta kohti paikallista sopimista sekä liittokohtaisia neuvotteluita, joissa yleisen palkankorotusvaran määrittävät ventialojen liitot. Yhteistä sitoutumista uudenlaiseen työmarkkinamalliin ei ole Suomessa kuulunut, mutta yhtä kaikki syksyllä 2017 alkaneella liittokierroksella uusista työehtosopimuksista on neuvoteltu alakohtaisesti, ja neuvottelukierroksen avasivat nimenomaisesti ventialojen liitot.

Suomen työmarkkinajärjestelmälle on ominaista korkea järjestäytymisaste, sen tuottamien sopimusten laaja-alaisuus sekä työlakien kattavuus (Kauppinen 2005, 14, 111). Ennen toista maailmansotaa työnantajat eivät tunnustaneet ammattiyhdistysliikettä neuvottelukumppanikseen. Sotien jälkeisellä konsensuksen aikakaudella työmarkkinapolitiikka on muuttunut palkkatyön ja pääoman ideologisesta taistelusta enemmän yhteistyötä korostavaksi. Esimerkistä käy se, että työnantajapuoli on suostunut

keräämään ay-jäsenmaksut ja tunnustamaan palkansaajapuolen neuvottelukumppaniksi. (Kauppinen 2005, 22.)

Viime vuosina sopimusjärjestelmämme on ollut sekoitus liittokohtaisia ja keskitettyjä neuvotte-
luita sekä paikallista sopimista. Julkisuudessa työnantajapuoli on puhunut voimakkaasti työpaikoilla
tehtävän paikallisen sopimisen lisäämisen puolesta. Etenkin järjestäytymättömät työnantajat ovat
vaatineet työehtosopimusten yleissitovuudesta luopumista ja paikallisen sopimisen mahdollisuuksien
laajentamista kaikille, ei ainoastaan liittoihin järjestäytyneille työnantajille. Samanaikaisesti palkan-
saajapuolella on tapahtunut paljon etenkin järjestörakenteissa. Vientiteollisuuden työntekijäliitot Me-
talliliitto, Puoliitto ja TEAM päättivät sulautua yhteiseksi yli 220 000 jäsenen Teollisuusliitoksi, joka
korvaa edellä mainitut kolme liittoa vuodesta 2018 alkaen. Lisäksi iso joukko pääasiassa SAK:lai-
sia ja STTK:laisia ammattiliittoja valmisteli pitkään uuden yhteisen keskusjärjestön perustamista,
mutta toistaiseksi tuloksetta. Korkeasti koulutettujen keskusjärjestö Akava taas on tehnyt julkisuu-
dessa ulostuloillaan jonkin verran pesäeroa SAK:n ja STTK:n suuntaan.

Suomen työmarkkinajärjestelmää leimaavat siis toisaalta osapuolten välinen vakiintunut yhteistyö, ja
toisaalta järjestelmän kohtaamat muutospaineet. Tutkielmassani etsin vastausta kysymykseen, miten
suomalainen media käsittelee työmarkkinajärjestelmää. Vastaan kysymykseen toteuttamalla kehys-
analyysin kolmen valtamediaan kuuluvan, puolueisiin sitoutumattoman sanomalehden pääkirjoituk-
sista. Aineistonani on Aamulehden, Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien työmarkkinapolitiikkaa kä-
sitteleviä pääkirjoituksista syyskuusta 2014 kesäkuuhun 2016.

Kehykset käsitetään viestinnän tutkimuksessa olennaisena, erottamattomana osana journalis-
mia. Lähtökohtana kehysteoriassa on oletus siitä, että ihmisten käsityksiin asioista vaikuttaa se, miten
ne kehystetään julkisuudessa. Kehystäminen tapahtuu korostamalla tiettyjä asioita toisten kustannuk-
sella esimerkiksi sijoittamisen ja toiston keinoin (Entman 1993, 52). Kehys on siis tekijä, joka jäsen-
tää asiat merkitykselliseksi viestiksi (ks. esim. Karvonen 2000, 78). Muun muassa Gitlin (2003,
7) näkee kehykset niin olennaisena osana journalismia, että kaiken journalismin analyysin olisi ky-
syttävä, mitä kehystä milloinkin käytetään ja miksi.

Sivuan teoriaosuudessa kysymystä median vallasta. Onko medialla valtaa, ja jos on, niin mil-
laista? Kysymys on ollut pitkään laajan kiinnostuksen kohteena muun muassa siksi, että tutkimusta
ei ole tehty ainoastaan akateemisesta näkökulmasta, vaan median vaikutus ihmisiin on kiinnosta-
nut myös esimerkiksi poliittisia ja kaupallisia toimijoita (Seppänen & Väliaverron 2013, 171). Me-
dia ei ole ainoastaan ikkunamme maailmaan vaan määrittelykamppailujen kenttä, jossa yhteiskunnal-
liset toimijat kilpailevat siitä, kenen todellisuus voittaa. Tämä huomio tuo esiin yhden olennaisen

näkökulman median ja vallan suhteeseen: media vallan pelikenttänä. (Seppänen & Väli-verronen 2013, 10.)

Melko yleinen käsitys tutkijoiden keskuudessa on, että kehykset pitävät sisällään niin merkittävää vallankäyttöä, että poliitikkojen ja yhteiskunnallisten toimijoiden on huomioitava ne toiminnas-saan. Muun muassa Entmanin (2003, 417–420) mukaan onnistunut kehystäminen on edellytys onnis-tuneelle poliittiselle viestinnälle. Hänen mukaansa mediassa esiintyvät kehykset ovat pääasiassa po-liittisen eliitin muodostamia. Ne siis määritellään eliitin parissa, josta ne sitten vesiputouksen tavoin laskevat median kautta kansalaisten silmille ja korville. Joskus kuitenkin virta vie myös toiseen suun-taan ja kansalaiset pystyvät mielipiteillään vaikuttamaan eliitin päätöksentekoon. Myös tämä vaikut-taminen tapahtuu Entmanin mukaan median kautta.

Tutkimuksellisenä lähtökohtanani on, että media ja sen pääkirjoitustoimittajat käyttävät valtaa olles-saan osaltaan vaikuttamassa kehysten muodostumiseen. Työmarkkinapolitiikka on aihe, johon liittyy vahvoja eturistiriitoja. Etuja ajamaan on taas perustettu vahvoja organisaatioita, jotka eittämättä pyr-kivät saamaan oman näkökulmansa esiin myös median sisällöissä. En kuitenkaan pyri löytämään vas-tauksia siihen, miten mediassa esiintyvät kehykset muodostuvat ja miten kenties eri yhteiskunnan toimijat niihin vaikuttavat. Tutkin ainoastaan sitä, millaisia kehyksiä lehtien pääkirjoituksista löytyy, ja onko lehtien välillä havaittavissa eroja. Lisäksi täydennän tutkimusasetelmaa kahdella tarkenta-valla alakysymyksellä. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- *Millaisena Suomen työmarkkinamalli näyttäytyy pääkirjoituksissa?*
- *Onko lehtien välillä eroa niiden suhtautumisessa työmarkkinapolitiikkaan?*
- *Muuttuiko työmarkkinajärjestelmää koskeva kirjoittelu 18. syyskuuta 2015 järjes-tetyn palkansaajien suurmielenosoituksen aikaan?*
- *Mihin yhteiskunnallisiin toimijoihin viitataan kirjoitettaessa työmarkkina-asi-oista?*

Työmarkkinapolitiikan käsittelemistä suomalaisessa mediassa on tutkittu entuudestaan melko vähän, mutta joitakin aihepiiriä sivuavia tutkimuksia silti löytyy. Muun muassa Väliverronen ja Kune-lius (2009) ovat tarkastelleet eri yhteiskunnan toimijoiden esiintymistä Helsingin Sanomien politii-kan uutissivuilla vuosina 1965–67, 1995–95 ja 2005. Holmberg (2004) taas on tutkinut yhteiskunnal-listen toimijoiden representointia Aamulehdessä, Helsingin Sanomissa ja Keskisuomalaisessa vuo-sina 1987, 1995, 2001 ja 2003.

Väliverronen ja Kuneliuksen (2009, 227–236) mukaan ammattiyhdistysliikkeen edustajien esiinty-minen Helsingin Sanomien uutissivuilla on vähentynyt selvästi. Vuosina 1965–67 heidän osuutensa

oli 14,2 prosenttia, vuosina 1995–97 10,0 prosenttia ja vuonna 2005 8,5 prosenttia. Samanaikaisesti myös muiden intressiryhmien tai sosiaalisten ryhmien edustajien ja puoluetoimijoiden osuus uutisissa on vähentynyt, kun taas asiantuntijoiden osuus on kasvanut. Väliverronen ja Kunelius katsovat, että ay-liikkeen edustajien osuuden pienenemistä voi selittää sillä, että 1990-luvulta lähtien ay-liike on integroitunut poliittiseen järjestelmään, kun aiemmin sen rooli uutisissa oli haastavampi. On syytä huomata, että Väliverronen ja Kuneliuksen tutkimus käsittää ainoastaan tekstit, joissa kunkin tahon kanta on tuotu selvästi esiin. Tutkimustulokset eivät anna eväitä vetää johtopäätöksiä siitä, kuinka hyvin kukin taho on onnistunut saamaan läpi lehtien sivuille oman kehyksensä.

Holmbergin (2004, 227–228) mukaan Helsingin Sanomat erottui vertailussa Aamulehteen ja Keski-suomalaiseen 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa palkansaajapuolta suosivalla uutisoinnillaan. Hänen mukaansa Helsingin Sanomien politiikan pääuutisissa arvotetaan korkealle sopimista; lehden painotuksissa henkii tuki sopimusyhteiskunnalle. Holmbergin mukaan Helsingin Sanomien tyylille on ominaista uutisoida palkansaajapuolen vaatimuksista ja lakoista heille kuuluvana oikeutena ja välttää niiden haittojen korostamista.

Aamulehden uutisoinnin linjan Holmberg (2004, 225–227) katsoo muuttuneen suoranaisesti kokoomusta suosivasta laajemmin porvarilliseksi sen julistauduttua puoluepoliittisesti sitoutumattomaksi 1990-luvulla. Hänen mukaansa työnantajat esitetään Aamulehdessä palkansaajia myönteisemmässä valossa. Etenkin 1995 lakkokevään aikana palkansaajapuoli oli Aamulehdessä erittäin kielteisen otiskoinnin kohteena. Helsingin Sanomien uutisoinnissa taas palkansaajapuoli sai Holmbergin mukaan samaisten lakkojen aikaan enemmän ymmärrystä kuin työnantajapuoli.

Tämä tutkielma tarjoaa näkökulman edellä mainittuja tutkimuksia tuoreempaan ja monipuolisempaan aineistoon sekä myös pääkirjoitukseen tekstilajina. Aineisto on monipuolinen, koska se sisältää Suomen suurimman päivälehdessä, suurimman maakuntalehdessä ja suurimman iltapäivälehdessä. Pääkirjoituksen on tarkoitus edustaa lehden kollektiivista, virallista linjaa (ks. esim. Pietilä 2008, 553–554). Siksi on mielenkiintoista tutkia, miten eri lehtityyppien pääkirjoitukset kenties eroavat toisistaan käsitellessään työmarkkina-asioita.

Jos Suomeen juurrutetaan esimerkiksi Ruotsin-mallin tapainen vientivetoinen palkkojen neuvottelujärjestelmä, voidaan työmarkkinahistoriaamme kirjoittaa alkaneeksi uusi vaihe. Muutoksen ollessa kesken, on mielenkiintoista tarkastella, mitä puolia monimutkaisesta järjestelmästä pääkirjoitustoimittajat nostavat keskusteluun ja mihin suuntaan työmarkkinamallia pitäisi kirjoittajien mielestä kehittää.

Seuraavaksi käyn läpi Suomen työmarkkinapolitiikan historian keskeisimmät kehitysvaiheet, jonka jälkeen teen vertailua Suomen ja muiden Pohjoismaiden työmarkkinamallien välillä. Esiteltyäni työmarkkinapolitiikan keskeiset järjestöt siirryn pohtimaan aiemman kirjallisuuden pohjalta kysymystä median ja vallan suhteesta. Tämän jälkeen esittelen tutkielmani teoreettisen perustan, kehysanalyysin, sekä kertaan tutkimustehtäväni ja esittelen aineistoni. Aineiston analyysin jälkeen päätän tutkielman johtopäätösten pohdintaan.

2. TYÖMARKKINAJÄRJESTELMÄN KEHITYSVAIHEET

2.1. Tulopolitiikan kautta emukorporatismiin

Yhteiskunnan valtasuhteissa on tapahtunut Suomen itsenäisyyden aikana useita muutoksia, jotka ovat vaikuttaneet siihen, millainen työmarkkinamalli on kulloinkin vallinnut. Kauppinen (2005, 41–68) on jakanut työmarkkinasuhteiden kehityksen vaiheet seuraavasti:

1. Yrityskorporatismi (1918–1939)
2. Valtiokorporatismi (1940–1955)
3. Liittokorporatismi (1956–1967)
4. Yhteiskuntakorporatismi (1968–1994)
5. Emukorporatismi (1995–)

Käsittelen seuraavassa Suomen työmarkkinasuhteiden kehitysvaiheita kronologisessa järjestyksessä. Päähuomioni kiinnittyy tapahtumiin 1960-luvulta eteenpäin, jolloin Suomi kehittyi eri leirien välisten ristiriitojen yhteiskunnasta konsensusyhteiskunnaksi (ks. esim. Karvonen 2014, 38–39).

Suomessa työntekijät alkoivat vaatia työnantajia kirjoittamaan kanssaan kirjallisia työ sopimuksia 1880-luvun loppupuolella. Suomen Ammattijärjestö perustettiin vuonna 1907 vuoden 1905 suurlakon ja Venäjän vallankumouksen jälkiallossa. Samana vuonna perustettiin Suomen Yleinen Työnantajaliitto, josta tuli myöhemmin Suomen Työnantajain Keskusliitto STK. (Kauppinen 2005, 38–39). 1900-luvun alkupuolella Suomen erityispiirre eurooppalaisessa vertailussa oli, että työväen ammatillinen järjestymisaste oli hyvin alhainen, mutta samaan aikaan työväki oli huomattavan hyvin edustettuna eduskunnassa (Crouch 1993, 116–119, 146–149). Vuoden 1907 lopussa järjestäytymisaste oli Suomessa noin 10–15 prosentin luokkaa (Bergholm 2013, 12).

Suomen itsenäistymistä seuranneen sisällissodan myötä poliittinen tilanne kääntyi oikeiston voitoksi ja valta työmarkkinoilla työnantajille (Kauppinen 2005, 40–41). Työnantajapuoli suhtautui ammattiyhdistysliikkeeseen sodan jälkeisinä vuosina kielteisesti ja syytti sitä maanpetollisuudesta vedoten sisällissodan tapahtumiin (Mansner 1981, 250–253). STK kielsi työnantajaliittoja ja yksittäisiä työnantajia neuvottelemasta ammattijärjestöjen kanssa ja lisäksi muun muassa laati listoja lakkoon osallistuneista työntekijöistä, joita yritysten ei tulisi palkata. Lisäksi työnantajat koordinoivat yhteistyössä lakonmurtajatyövoiman rekrytointia ja jotkut maksoivat työntekijöilleen lisäpalkkiota, jos nämä pysyivät järjestäytymättöminä. (Bergholm 2013, 17.)

Itsenäisyyden ensimmäisinä vuosikymmeninä ammattiyhdistysliikkeen asema oli Suomessa heikko ja työmarkkinoilla vallitsi *yrittyskorporatismi* (1918–1939). Yritykset asettivat esityslistan ja määrittelevät hallituksen myötävaikutuksella yksipuolisesti työmarkkinoilla tehtävät toimet. Ay-liikkeen orastava jäsenmäärän kasvu katkesi ja se putosi sisällissodan jälkeen kolmannekseen entisestä 180 000:sta. Myös työväenliikkeen sisäinen tilanne kiristyi ja sosialidemokraatit jättivät kommunistien valtaan ajautuneen ammattiyhdistysten keskusjärjestön vuonna 1929. Sosialidemokraatit perustivat tilalle vuonna 1930 Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton, ja aiempaa keskusjärjestöä kohdasi pian lakkauttaminen. (Kauppinen 2005, 19, 41–44.)

Uudet tuulet alkoivat puhaltaa työmarkkinapolitiikassa, kun Suomi taisteli talvisodassa ja myös työnantajien etuna oli yhtenäinen kansakunta. Tammikuun kihlaukseksi kutsuttu julistus vuonna 1940 on työmarkkinahistorian symbolisesti merkittävimpiä tapahtumia. Siinä työnantajat tunnustivat ammattiyhdistysliikkeen neuvotteluosapuoleksi työmarkkina-asioissa ja Suomessa alkoi *valtiokorporatismi* vaihe, joka jatkui vuoteen 1955 asti. Kyse oli ammattiyhdistysliikkeelle symbolisesti tärkeästä sen yhteiskunnallisen aseman tunnustamisesta ja toisaalta työnantajien näkökulmasta taas viesti, jonka tarkoituksena oli poistaa länsimaiden epäilykset Suomen demokraattisuudesta. (Kauppinen 2005, 45–47; Bergholm 2013, 29.)

Tammikuun kihlaus ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että työnantajat olisivat hyväksyneet työehtosopimusjärjestelmän (Bergholm 2013, 29). Sota-aikana valta keskitettiin hallitukselle ja työmarkkinajärjestöjen tehtäväksi jäi sen tekemien päätösten toimeenpaneminen. Työmarkkinajärjestöt pääsivät vahvemmin osalliseksi vallankäyttöön vasta 1950-luvulla. (Kauppinen 2005, 45–48.)

Valtiokorporatistinen järjestelmä alkoi murentua 1950-luvulla, kun eduskunnalla oli vaikeuksia muun muassa muodostaa enemmistöhallituksia. Kuolinisku vallinneelle työmarkkinamallille oli maataloustuotteiden ja vuokrien hinnannousua seurannut vuoden 1956 yleislakko, johon osallistui runsaat 400 000 työntekijää. (Kauppinen 2005, 48–49.) Suhtautuminen lakkoon oli työväenliikkeen sisällä ristiriitaista, ja edessä oli taas uusi hajaannus. Erimielisyydet repivät lähes 300 000-jäsenisen SAK:n kahtia ja sen rinnalle perustettiin kilpaileva keskusjärjestö Suomen Ammattijärjestö SAJ. (Kauppinen 2005, 97; Bergholm 2013, 46–49.)

Vuosina 1956–1967 Suomessa vallitsi *liittokorporatismi*. Neuvottelut käytiin toimialakohtaisesti ja keskusjärjestöt olivat syrjässä päätöksenteosta. Liittokorporatismi aikana Suomen työmarkkinat ajautuivat sekavaan tilanteeseen, jota leimasi järjestöpoliittinen taistelu ja palkkakilpailu. Työväen-

liikkeen sisäinen eheytyys ja vasemmiston vaalivoitto vuoden 1966 eduskuntavaaleissa merkitsi kuitenkin suurta muutosta poliittisessa kulttuurissa ja Suomi alkoi olla valmis tulopolitiikan aikaan. (Kauppinen 2005, 50–53.)

Yhteiskuntakorporatismin, eli tulopolitiikan, varhaisimpina tavoitteina oli luoda yhteiskuntarauhaa sekä vakautta Suomen hajanaisille työmarkkinoille (Kauppinen 2005, 56–57). Yhteiskunnallinen vakaus haluttiin turvata, sillä 1960-luvun loppu oli yhteiskunnallisen myllerryksen aikaa Euroopassa. Vuosina 1968–1970 Länsi-Euroopassa koettiin kova lakkoaalto, jonka takana oli muun muassa Pariisin toukokuun 1968 opiskelijamellakat. Suomen poliittisessa oikeistossa seurattiin huolestuneena, miten laitavasemmisto veti Euroopassa puoleensa nuoria. (Bergholm 2012, 209.)

Tulopolitiikan aikakauden voidaan katsoa alkaneen vuonna 1968, kun työmarkkinajärjestöt ja valtio allekirjoittivat Suomen ensimmäisen tulopoliittisen kokonaisratkaisun, niin kutsutun Liinamaa I -sopimuksen. Tulopolitiikka ei rantautunut Suomeen yhdessä yössä, vaan sitä voidaan pitää myös solmukohtana, jossa yhdistyy useampi jo aiemmin havaittu yhteiskunnan kehityskulku. (Kyntäjä 1993, 13–14, 65.) Työmarkkinajärjestelmän historia voidaan nähdä myös porrasmaisena kehityksenä hajautetusta keskitettyyn sopimiseen. Ennen 1940-lukua vallitsi työnantajavaltainen individuaalisuus, jolloin keskiössä oli työntekijän ja työnantajan välinen työsopimus. 1940-luvulta 1960-luvun loppuun vallitsi työehtosopimuksiin nojaava toimialajärjestöllinen kollektiivisuus, ja vuodesta 1968 eteenpäin taas tulopolitiikkaa toteuttanut keskusjärjestöllinen kollektiivisuus. Sen jälkeen on siirrytty kohti paikallisen sopimisen yleistymistä. (Kairinen ym. 1996, 56.)

Kyntäjän (1993, 71–78) näkemyksen mukaan tulopoliittisten pyrkimysten takana oli muun muassa tarve luoda suunnitelmallista ja yhdenmukaista talouspolitiikkaa, joka ymmärtäisi etenkin viennin tarpeita kansainvälisen vapaakaupan ja idänkaupan välillä tasapainottelevassa Suomessa. Kyntäjän mukaan etenkin työnantajajärjestöt tunsivat vetoa mahdollisuuteen säännellä tulopolitiikan avulla vientiyritysten kilpailukyvyyn, valtion tulojen ja elinkeinoelämän rakennemuutoksen suhteita. Ne tosin suhtautuivat Kyntäjän mukaan skeptisesti valtion rooliin tulopolitiikan tekijänä ja olisivat halunneet mieluummin laajentaa työmarkkinajärjestöjen välistä työmarkkinapolitiikkaa.

Ensimmäiset tulopoliittiset sopimukset tehtiin nelikantaisesti valtiovallan sekä työnantaja-, työntekijä- ja maataloustuottajien järjestöjen kesken. Vuosien 1968–1969 tulopoliittiset ratkaisut sisälsivät sopimuksia ensisijaisesti palkoista, maataloustuloista, hinnoista, koroista ja ay-liikkeen toimintaedellytyksistä. (Bergholm 2012, 171.) Tulopoliittisten neuvotteluiden laaja-alainen asialista luonnollisesti kasvatti ”nelikannan” keskusjärjestöjen STK:n, SAK:n ja Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK:n valtaa myös sosiaalipoliittisista asioista päätettäessä. Ammattiyhdistysliikkeen järjestövallan

kasvaessa se otti asialistalleen myös muita yhteiskunnallisia kysymyksiä kuin vain perinteiset palkka-, työehto- ja sosiaaliturvan asiat. (Bergholm 2012, 175, 507; Kauppinen 2005, 55.) Kauppinen (2005, 91) katsookin, että ay-liikkeen valta on ollut vahvimmillaan juuri yhteiskuntakorporatismiin, eli kolmikantaisen tulopolitiikan, kauden alkuvuosina 1970-luvulla, kun työmarkkinajärjestöt hänen mukaansa käytännössä sanelivat hallitukselle lakien sisältöjä.

Ammattiyhdistysliikkeen oman toimikenttensä laajentaminen herätti kritiikkiä etenkin poliittisessa oikeistossa; ammattiyhdistysliikkeen syytettiin pyrkivät kaappaavan yhteiskunnallisen vallan. Toisenlaista arvostelua ay-liike sai osakseen vasemmalta laidalta. Suomen kommunistisen puolueen sisäinen oppositio, niin kutsutut taistolaiset, arvosteli tulopolitiikkaa toteuttavaa ay-liikettä revisionismista, eli marxilaisesta luokkataisteluoipista luopumisesta. SKP:n oppositio uhkasi lakkovyöryllä, kun taas SAK:n sosialidemokraattinen johto korosti hyvien neuvottelusuhteiden ja työehtosopimusten mukaisen työrauhan vaalimista. SAK:n johdon tuki työehtosopimusten noudattamiselle vahvisti STK:n motivaatiota jatkaa laajojen kokonaisratkaisujen etsimistä (Bergholm 2012, 176-180.)

SAK:lainen ammattiyhdistysliike vahvisti tulopolitiikan aikana järjestövoimaansa. Sen jäsenmäärä kasvoi 1960-luvulla kovaa vauhtia ja 1970-luvulla kasvu yltyi peräti räjähdysmäiseksi (Bergholm 2012, 75). 1980-luvulle tultaessa rikkoutui jo miljoonan jäsenen raja (Mickelsson 2007, 194). Ay-liikkeen jäsenmäärän kasvua vauhditti muun muassa ensimmäiseen tulopoliittiseen kokonaisratkaisuun sisällytetty oikeus laskea jäsenyysmaksut tulonhankkimiskuluiksi ja siten vähentää ne verotuksessa. 1960-luvulla otettiin käyttöön myös työnantajien hoitama ay-jäsenmaksuperintä ja lisäksi kohennettiin luottamusmiesten asemaa työpaikoilla ja ammattiliittojen työttömyyskassojen avustuskyykyä. (Bergholm 2012, 75, 175.) Voidaan siis sanoa, että järjestäytymisen yhteiskunnallisessa hyväksyttävyydessä oli tultu pitkä matka sotien välisestä ajasta, jolloin työnantajien tavoitteena oli ay-liikkeen nujertaminen.

Tulopolitiikan ensimmäisten vuosien voidaan katsoa olleen työntekijöille suotuisia. Työllisyysaste nousi, tuloerot pienenivät ja kansantulon kasvusta huomattava osuus tuli laskelmien mukaan tuolloin palkansaajan hyödyksi. Ammattiyhdistysliikkeen hajaannuksen aikana tulonjakokehitys oli ollut ja kaantuvaa ja palkkahaitari leveni. Elintason paraneminen ei kuitenkaan tehnyt autuaaksi, vaan työntekijäpuolella haettiin yhä vertailukohtaa Ruotsin korkeammista palkoista ja paremmasta elintasosta. Oikeudenmukainen tulonjako oli 1960- ja 1970-luvuilla keskeinen poliittinen kiistakysymys. Puolueilla ja eturyhmillä oli erilaisia käsityksiä siitä, millainen olisi oikeudenmukainen pääoma-, palkka- ja maataloustulojen keskinäinen suhde. 1960–1970-lukujen vaihteessa monella alalla alettiin maksaa palkkaa yli sopimuskorotusten, kun työttömyys oli peräti puolittunut vuoden 1969 aikana. Joillakin

aloilla työnantajat alkoivat puhua työvoimapulasta, jota vauhditti taloudellisen kasvun lisäksi myös muuttoliike Ruotsiin. (Bergholm 2012, 172–175.)

Hetkittäinen työvoimapula on Bergholmin (2012, 413) mukaan vääntänyt työmarkkinoiden valtasuhteita aina työntekijöiden eduksi. Yksi syy tähän 1970-luvulla oli se, että Suomen ehtyviä työvoimaresursseja ei paikattu ulkomaisella työvoimalla, kuten tehtiin esimerkiksi Ruotsissa, Tanskassa ja Norjassa. Voimakas tekijä valitussa linjassa oli se, että ay-liike vastusti jyrkästi ulkomaisen työvoiman tuomista Suomeen.

Yhteiskuntakorporatismiin alkuvuosina tulopolitiikka oli hyvin järjestökeskeistä, mutta 1970-luvun lopulla se alkoi muuttua enemmän hallitus- ja talouspolitiikkavetoiseksi, kun vuoden 1973 öljykriisiä seurannutta lamaa pyrittiin selättämään devalvaatioiden ja palkkaratkaisujen avulla. 1980-luvun lopulle tultaessa työelämän uudistukset siirrettiin yhä useammin hallitukselle, kun ne eivät järjestöpöydissä edennet. Samoihin aikoihin myös työnantajien suhtautuminen palkansaajajärjestöihin alkoi muuttua epäilevämmäksi, kun tulopolitiikka ei heidän mukaansa enää palvellut yritysten tarpeita ja keskitetyt ratkaisut alkoivat rakoilla ajoittaisten liittojen irtaantumisten ja palkkaliukumien vuoksi. (Kauppinen 2005, 57-59.)

Vuotta 1991 voidaan perustellusti pitää yhtenä käännekohtana Suomen työmarkkinahistoriassa. Silloin marssijärjestys muuttui, kun neuvottelut käytiin ensimmäistä kertaa työnantajien määrittelemän esityslistan pohjalta. Aiemmin tupo-neuvotteluiden lähtökohtana oli ollut työntekijöiden palkkojen ja työehtojen parantaminen, mutta nyt niitä pyrittiin heikentämään yritysten kilpailukyvyn parantamiseksi. Palkansaajajärjestöjen rooliksi jäi vaatimusten jarruttaminen ja maltillistaminen. Työelämän joustot tulivat oleelliseksi osaksi työmarkkinaneuvotteluja 1990-luvun alun laman mukana. (Kauppinen 2005, 59.)

Joustavuus tuli nykyisessä merkityksessään kansainväliseen työmarkkinakeskusteluun käsitteenä 1980-luvulla. Käsitteen lanseerasi Ralf Dahrendorf (1986) tarkoittamaan kykyä luopua totutuista toimintatavoista ja sopeutua uusiin olosuhteisiin. Taustalla oli OECD:n ilmoitus siitä, että työmarkkinoilla tulisi purkaa sääntöjä talouden kohentamiseksi. Tätä toteutettiin Britanniassa ”thatcherismin” ja Yhdysvalloissa ”reaganismin” nimellä. Ammattiyhdistysliike ei kuitenkaan hyväksynyt deregulaatiota, joten työmarkkinakeskustelussa päädyttiin eräänlaiseen joustavuuden kompromissikäsitteeseen. (Kauppinen 2005, 194–195.)

Suomeen joustavuuskeskustelu ei ulottunut pitkään aikaan suotuisan Neuvostoliiton-kaupan vuoksi. Neuvostoliiton romahtamisen jälkeen 1990-luvun laman aikaan joustoja haettiin muun muassa devalvoimalla markka vuonna 1991, sopimalla työpaikoilla paikallisesti palkanalennuksista, joille liitot

antoivat hiljaisen hyväksyntänsä. Työmarkkinoiden ratkaisu lamasta selviämiseksi olivat maltilliset palkkaratkaisut, joita tehtiin vuosiksi 1992–1993 keskitetysti ja vuosiksi 1994–1995 liittokohtaisesti (Kauppinen 2005, 59, 195–196.)

Vaikka tulopolitiikan ja yhteiskuntakorporatismiin vaiheen voidaan katsoa loppuneen Suomen jäsenyyteen Euroopan unionissa, muun muassa Murto (2015, 67) on huomauttanut, että tulopoliittisten sopimusten kausi ei katkennut, vaan keskitetyt työmarkkinaratkaisut vakiintuivat yleiseksi talouspolitiikan välineeksi. Niitä käytettiin Suomen nostamisessa 1990-luvun alun lamasta sekä talouden vakauttamisessa niin sanotusti EMU-kuntoon, eli Suomen viemiseksi Euroopan talous- ja rahaliiton jäseneksi. Keskeistä oli korvata aiemmin työkalupakista löytynyt devalvointimahdollisuus palkkamaltilla. Kauppinen kutsuu aikaa vuodesta 1995 eteenpäin *emukorporatismiin* vaiheeksi. (Kauppinen 2005, 60–68).

Vuosina 1995–2007 EU:n uutena jäsenenä Suomi sitoutui yleiseurooppalaiseen matalan inflaation ja palkkamaltin työmarkkinapolitiikkaan, jota toteutettiin keskitetyillä ratkaisuilla. Palkansaajakeskusjärjestöillä oli suuri rooli siinä, että ay-liike hyväksyi uuden palkkapoliitiikan. Vuonna 2007 palkoista käytiin liittokierros, jonka myötä työvoimakustannukset nousivat etenkin niin kutsutulla suljetulla sektorilla (ei kansainväliselle kilpailulle alttiilla aloilla) tavallista voimakkaammin. Palkkojen sopimuskorotukset ovat Suomessa yleensä olleet liittokohtaisissa ratkaisuissa korkeampia kuin keskitetyissä. (Sauramo 2016, 29.) Vuoden 2007 liittokierros ja siinä sovittujen sopimuskausien ajalle osunut poikkeuksellisen paha ja pitkä kansainvälinen talouskriisi on laajalti nähty yhdistelmänä, joka loi Suomeen kilpailukykyongelman, jota vuoden 2016 kilpailukyky sopimuksella pyritään korjaamaan.

Vuonna 2007 Elinkeinoelämän keskusliitto ilmoitti lopettavansa tulopoliittisten kokonaisratkaisujen tekemisen. Kuitenkin tämän julistuksen jälkeenkin keskitettyjä ratkaisuja on tehty, mutta niiden kutsumista ”tupoiksi” on virallisissa yhteyksissä vältetty. Näistä mainittakoon esimerkiksi vuoden 2009 ”sosiaalitupo”, vuoden 2011 raamisopimus ja vuoden 2013 työllisyys- ja kasvusopimus. (Murto 2015, 68.) Myös kesällä 2016 allekirjoitettu kilpailukyky sopimus voidaan laskea listan jatkeeksi.

Työmarkkinahistoriaa tarkasteltaessa on mielenkiintoista huomata, miten eri sopimistapoja koskeva keskustelu on muuttunut ajan kuluessa. Keskitettyihin ratkaisuihin siirryttiin 1960-luvun lopulla vahvalla työnantajien tuella (ks. esim. Kyntäjä 1993, 76), mutta sittemmin nimenomaisesti työnantaja-puoli on pyrkinyt voimakkaasti kohti hajautetumpaa sopimista. Toinen mielenkiintoinen kuriositeetti on, että yleissitovuuden Suomeen juurruttanut työsopimuslaki vuodelta 1971 sai osakseen hanakkaa vastustusta palkansaajajärjestöjen puolelta, sillä sen epäiltiin horjuttavan palkansaajien järjestäyty-

misintoa (Bergholm 2012, 133–134). Yleissitovuudella tarkoitetaan yksinkertaistetusti sitä, että laajan työnantajajärjestäytymisen aloilla solmittujen työehtosopimusten määräyksiä täytyy soveltaa myös järjestäytymättömissä yrityksissä. Ajankohtaisessa keskustelussa yleissitovuutta kritisoi erityisesti järjestäytymättömät työnantajat, kun taas palkansaajapuoli puolustaa sitä.

Lisäksi on hyvä huomata, että tulopolitiikan alkuvuosina keskusjärjestöjen välistä työmarkkinapolitiikka oli innokas laajentamaan etenkin työnantajien STK, joka suhtautui epäilevästi hallituksen väliintuloihin (ks. esim. Kyntäjä 1993, 78.) Tähän voi esittää yhdeksi syyksi sen, että hallituksen koostuivat 1960- ja 1970-lukujen Suomessa pitkälti SDP:n ja keskustan yhteistyön pohjalta. Kyntäjän (1993, 26) mukaan tulopolitiikkaa on onnistuttu toteuttamaan parhaiten sosialidemokraattien hallitusvastuun aikana ja se on myös juurruttanut Suomeen parlamentaarisesti vahvojen enemmistöhallitusten perinteen. Ajankohtaisessa työmarkkinakeskustelussa taas hallituksen väliintuloa ovat näyttäneet vastustaneen kaikkein vahvimmin työnantajien sijaan palkansaajajärjestöt. Syyksi voi yhtä hyvin kuin edellä nähdä sen, että hallitusvallassa on ollut Sipilän porvaripohjainen hallitus, jonka vaatimukset työmarkkinakentälle ovat helpommin hyväksyttävissä työnantajien kuin palkansaajien puolella.

Työmarkkinoiden valtasuhteiden muutoksia tekee näkyväksi myös keskustelu paikallisesta sopimisesta. Nykyään työnantajajärjestöt vaativat työehdoista sopimisen siirtämistä enenevissä määrin työpaikoille. Tulopolitiikan alkuvuosina kuitenkin paikallista sopimista halusi tehdä työväenliikkeen laitasemmisto. Yleinen kuvio oli, että ay-liikkeen sosialidemokraatit pyrkivät neuvottelemaan palkoista järjestötasolla työnantajapuolen kanssa, mutta kommunistit hankkivat paikallisia voittoja työpaikoilla lakkojen voimalla (Bergholm 2012, 216).

Lisäksi muuttuneesta ajasta voi tulkita kertovan myös sen, että vielä 1960- ja 1970-luvuilla keskeinen julkisen keskustelun kiistakysymys koski sitä, millaista on oikeudenmukainen tulonjako. Puolueilla ja eturyhmillä oli erilaisia käsityksiä siitä, miten pääoma-, palkka- ja maataloustulojen keskinäinen suhde pitäisi järjestää oikeudenmukaisesti. (Bergholm 2012, 173.) Ajankohtaisessa keskustelussa taas oikeudenmukaisuuden vaatimus tuodaan esiin vain ajoittain palkansaajien suulla, mutta muutoin keskustelua tulonjaosta hallitsevat kilpailukyvyn kaltaiset käsitteet.

2.2. Pohjoismaat korporatistmin mallimaina

Korporatismi ei ole käsitteenä yksiselitteinen. Pekkarinen (1992, 299) määrittelee sen työvoiman, pääoman ja valtion väliseksi kolmikantaiseksi neuvottelujärjestelmäksi, jota leimaa korkea järjesty-

tymisaste, keskittyneet työnantajien ja työntekijöiden järjestörakenteet sekä valtion valmius neuvotella näiden etujärjestöjen kanssa. Kauppinen (2005, 16) taas määrittelee korporatismiin valtion ja työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen väliseksi pysyvämmäksi vuorovaikutussuhteeksi. Korporatismiin voimakkuus vaihtelee hänen mukaansa suhteen läheisyyden, osapuolten edustavuuden ja toiminnan sisällön mukaan. Duverger (1972, 2) on puhunut parlamentin rinnalle syntyneestä korporatismista, jossa eturyhmät ajavat omaa etuaan ohi valtiollisen hallitsemisen.

Kauppinen (2005, 21) katsoo, että mitä korkeammalla tasolla työmarkkinaneuvotteluja käydään, sitä korporatistisempi järjestelmä on ja sitä laaja-alaisempia sen käsittelemät asiat ovat. Työmarkkinatoimijoiden neuvottelutasot hän jakaa seuraavasti:

1. Palkansaajakeskusjärjestö – työnantajakeskusjärjestö
2. Palkansaajaliitto – työnantajaliitto
3. Ammattiosasto – yritys/työpaikka

Kun korkeimmalle tasolle lisätään palkansaaja- ja työnantajakeskusjärjestöjen lisäksi maan hallitus, syntyy korporatististen työmarkkinasuhteiden strateginen kolmio. Mallissa pääoma on organisoitunut työnantajajärjestöiksi, työ palkansaajajärjestöiksi ja hallitus sääntelee poliittisella päätöksenteollaan sekä työnantajien että palkansaajien toimintaympäristöä. Suomen työmarkkinamalli kattaa kaikki eri tasot. Keskusjärjestötasolla sovittua keskitettyä ratkaisua ei voida suoraan viedä sellaisenaan työpaikkoihin, vaan sen sisältö sovelletaan ensin alakohtaisissa liittojen välisissä neuvotteluissa ja vielä työpaikoilla paikallisiin oloihin sopivaksi. Aina ei tarvitse neuvotella keskusjärjestötasolla, vaan korporatistinen kolmio voi syntyä myös esimerkiksi hallituksen ja yksittäisten liittojen tai ammattiosastojen välille. (Kauppinen 2005, 18–22.)

Pohjoismaita pidetään usein korporatismiin mallimaina. Yhdistäviä tekijöitämme ovat olleet muun muassa verrattain korkea järjestäytymisaste, institutionaalinen pysyvyys sekä ammattiyhdistysliikkeen vahva asema työpaikoilla. (ks. esim. Elvander 2002, 133; Pekkarinen 1992, 306.)

On kuitenkin tärkeää huomata, että pohjoismaisten järjestelmien välillä on myös selviä eroja. Toisin kuin Suomessa, esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa neuvottelut on käyty liittokohtaisesti 1990-luvulta alkaen. Syyksi tähän on esitetty kiristynyt kansainvälinen kilpailu pääomasta ja investoinneista sekä jäykkyyksien ja hitauksien välttäminen. (Kauppinen 2005, 138.) Suomessa taas liittokohtaisilla sopimuksilla ja työpaikkakohtaisilla joustoilla höystetyt keskitetyt ratkaisut ovat Kauppinen (2005, 287) mukaan tukeneet EMU-rahaliiton asettamien talouskriteereiden toteutumista.

Ruotsissa korporatismiin instituutiot vakiintuivat paljon ennen Suomea, ja siellä tehtiin jo vuosina 1956–1982 pelkkiä keskitettyjä työmarkkinaratkaisuja, kun Suomessa neuvoteltiin pitkään liittotalla ja ensimmäinen keskitetty tupo saatiin aikaan vuonna 1968 (Pekkarinen 1992, 301–305). Ruotsissa tupoista myös luovuttiin aiemmin, jo 1990-luvulla, kun työnantajakeskusjärjestö SAF lakkautti oman työehtosopimusosastonsa, ja näin palkansaajakeskusjärjestö LO:lta katosi vastapuoli, jonka kanssa neuvotella keskitettyjä ratkaisuja. Keskusjärjestöille aiemmin kuuluneen kuskinpaikan työmarkkinapolitiikassa ottivat teollisuuden työnantaja- ja työntekijäliitot. Mallin tarkoitus on koota alleen koko Ruotsin kilpailulle altis sektori. (Elvander 2002, 129–130.) Neuvotteluja käydään liittotalla, mutta kuitenkin koordinoitusti siten, että kilpailulle altis vientisektori määrittää palkankorotusvaran myös muille aloille. SAF:n keskitettyjen ratkaisujen tekemisestä irtautumisen motivaationa oli Elvanderin (2002, 135) mukaan halu heikentää palkansaajakeskusjärjestö LO:n vahvaksi kasvanutta valta-asemaa. Kauppisen (2005, 279) mukaan taustalla oli myös työnantajien laajempi halu päästä irti kolmikantaisesta asioiden valmistelusta, sillä työnantajat katsoivat jäävänsä neuvotteluissa usein alakynteen sosialidemokraattien hallitsemaa valtakoneistoa vastaan. Lisäksi kasvavat toimihenkilöjärjestöt haastoivat LO:n valta-aseman palkansaajien edustajana, ja vientialojen työnantajat halusivat voimakkaasti eroon keskitetyistä sopimuksista (Elvander 2002, 128).

Ruotsin työmarkkinamallin muutokseen johtaneet tapahtumat tuovat vahvasti mieleen Suomessa viime vuosina käydyn keskustelun. EK on ilmoittanut, että se ei enää tee keskitettyjä sopimuksia ja myös palkansaajakeskusjärjestöjen keskinäiset välit ovat näyttäneet julkisuudessa ajoittain jännittyneiltä. Keskitetty järjestelmä on sekä Suomessa että Ruotsissa perustettu aikoinaan vahvalla työnantajaosapuolen tuella (ks. esim. Kyntäjä 1993, 76; Elvander 2002, 128), mutta juuri työnantajaosapuoli on se, joka on molemmissa maissa myöhemmin pyrkinyt kohti hajautetumpia ratkaisuja. Ruotsin vientivetoinen palkkojen neuvottelumalli ei kuulosta täysin vieraalta ajatukselta sovellettavaksi Suomen talouspoliittiseen ilmapiiriin. Myös Suomen talouspolitiikassa on usein pyritty huolehtimaan erityisesti viennin tarpeista, muun muassa markka-ajan devalvoinnein, jopa muiden alojen kustannuksella (ks. esim. Pekkarinen 1992, 323; Kyntäjä 1993, 79).

Tanskassa liittokohtaisiin ratkaisuihin siirryttiin 1990-luvulla palkansaajakeskusjärjestö LO:n omasta valinnasta. Norjassa taas on perinteisesti painotettu työpaikkademokratiaa ja myös työehtosopimusten hyväksymisestä on järjestetty suoria jäsenäänestyksiä. Norjassa on myös käytössä riitatilanteiden varalle pakkosovittelut, joissa erimieliset liitot tuodaan tarvittaessa sopimuksen piiriin vahvan parlamentaarisen ohjauksen avulla. (Kauppinen 2005, 276–278.)

Ruotsin työmarkkinajärjestelmän erottaa muiden Pohjoismaiden järjestelmistä hallituksen rooli siinä. Suomessa, Norjassa ja Tanskassa valtiolla on ollut keskeinen rooli työmarkkinapolitiikassa, kun taas

Ruotsissa valtio on delegoinut valtaansa rohkeammin työmarkkinajärjestöille. (Elvander 2002, 135; Kauppinen 2005, 273; Pekkarinen 1992, 306.) Ruotsissa kuitenkin ay-liikkeen ja valtapuolue sosiaalidemokraattien välinen suhde on ollut tiivis. Siksi voidaan kysyä, kuinka paljon hallitukset ovat todellisuudessa vaikuttaneet sopimuksiin ”kabineteissa” samaan aikaan kun julkisuuteen on annettu kuva työmarkkinajärjestöjen itsenäisyydestä. (Kauppinen 2005, 279.)

Korporatismista ja tulopolitiikasta puhutaan usein synonyymeinä. Tulopoliittisen työmarkkinamallin idea on, että keskusjärjestöt sopivat keskitetysti koko palkansaajakuntaa koskevia sopimuksia, joiden antamien raamien mukaisesti liitot sopivat alakohtaiset työehtosopimuksensa ja työpaikoilla sovitaan paikalliset sovellutukset. Keskusjärjestöt saavat neuvotteluihin mandaatin jäsenliitoiltaan, asettavat esityslistan ja neuvottelevat lopputuloksen. Hallitus on neuvotteluissa ikään kuin kättilön roolissa helpottamassa sopimuksen syntymistä omilla toimillaan. (Kauppinen 2005, 14–19). Kyntäjä (1993, 15) näkee tulopolitiikan solmukohtana, jossa kohtaavat erilaiset intressit ja tavoitteet sekä erilaiset yhteiskunnalliset voimat ja prosessit. Näiden yhteenpunoituminen muodostaa tulopolitiikan konkreettisen muodon ja sisällön.

Tulopolitiikan perusjuoni on Kauppisen (2005, 59) mukaan ollut Suomessa seuraava: palkansaajajärjestöt laativat neuvotteluiden esityslistan korotusvaatimuksineen ja työehtojen parannusehdotuksineen. Työnantajat pyrkivät maltillistamaan uudistuksia, ja hallitus sovittelee osapuolten näkemyksiä tarjoamalla laki- ja verouudistuksia, jotta sopimus saataisiin syntymään. Ydinkysymys on hänen mukaansa se, kuinka saavuttaa samanaikaisesti alhainen inflaatio sekä hyvä ansiokehitys ja työllisyys (Kauppinen 2005, 116). Inflaation hidastaminen on perinteisesti ollut valtion tavoite tulopolitiikassa. Ay-liikkeen tavoite taas on ollut turvata ansiokehitys ja työllisyys.

Kauppinen (2005, 114–116) mainitsee keskitetyn työmarkkinamallin sekä vahvuudeksi että heikkoudeksi sen hitauden. Toisaalta se luo pitemmän aikavälin ennustettavuutta, mutta toisaalta järjestelmä on hidas sopeutumaan muutoksiin. Tulopolitiikan ideana on hänen mukaansa, että kaikki sitoutuisivat samaan sopimukseen, esimerkiksi maltillisiin palkankorotuksiin. Myös Kyntäjä (1993, 22, 79–80) näkee tulopolitiikan etuna sen, että sillä voidaan vaikuttaa konkreettisesti esimerkiksi kilpailukykyyn vaikuttaviin tekijöihin ja tehdä sopimuksia muutoin vaikeasti ennustettavien taloudellisten tekijöiden kehityksestä. Yhdeksi tulopolitiikan vahvuudeksi voidaankin mainita, että sen avulla voidaan hallita niitä poliittisia ja sosiaalisia tekijöitä, joilla on vaikutusta talouspolitiikan todellisiin tuloksiin.

Täysin vapailla säännöstelemättömillä työmarkkinoilla yritysten sopeutuminen suhdannevaihteluun on nopeaa, mutta toisaalta työvoiman kysyntä ja tarjonta heilahtelevat voimakkaasti. Liittokohtaisissa työmarkkinamalleissa sopeutuminen on hitaampaa kuin yrityskohtaisesti sopeuduttaessa. Ongelma

on usein se, että yksittäiset liitot ovat vastahakoisia ottamaan ensimmäisenä aloitetta sopeutumiseen, vaan pitävät mieluummin kiinni saavuttamistaan alakohtaisista eduista. (Kauppinen 2005, 114–115.)

Karvonen (2014, 38) korostaa, että tulopoliittisten kokonaisratkaisujen myötä toimintatavat Suomen työmarkkinoilla muuttuivat sovittlevampaan suuntaan, mikä on näkynyt myös lakkotilastoissa. Kyntäjän (1993, 274–275) mukaan konsensus on pelannut yhteiskunnan vahvojen ryhmien ehdoilla. Vientiteollisuus, maatalous ja palkansaajien vahvimmat ryhmät ovat pystyneet käyttämään voimavarojaan siten, että työmarkkinadiskurssiin ei ole kuulunut niiden privilegioiden kyseenalaistaminen. Vahvat osapuolet ovat pystyneet määrittämään konsensuksen alueen jättäen sen ulkopuolelle ryhmän heikompia toimijoita, kuten pienyrittäjiä.

Tulopoliittisen diskurssin takana voidaan nähdä yhteiskunnan eliitin yhteinen sitoutuminen talouskasvun tavoitteluun ja siitä mahdollisesti syntyvien etujen jakamiseen. Tämä lähtökohta ehdollistaa Kyntäjän mukaan tapaa, jolla todellisuus ja sen ongelmat määritellään ja muodostaa näin tulopoliittisen diskurssin. Hänen mukaansa tulo- ja talouspoliittiset ratkaisut on puettu julkisuudessa välttämättömiksi ja vaihtoehtottomiksi vaikka niissä onkin todellisuudessa kyse arvovalinnoista. Kasvutavoite on siis muodostanut Suomen poliittiseen julkisuuteen argumentaatiokentän, jonka sekä työntekijä- että työnantajapuoli on kokenut yhteiseksi. Kyntäjän mukaan kilpailukyky- ja kasvutavoitteet nähdään Suomessa ensisijaisina työllisyys-, tasa-arvo- ja hyvinvointitavoitteiden jäädessä niille alisteiseksi. (Kyntäjä 1993, 260–264.)

2.3. Työmarkkinapolitiikan toimijat

Norjalainen Stein Rokkan on kehittänyt kolmiomallin kuvaamaan Pohjoismaiden poliittisten järjestelmien keskeisten puolueiden ja niiden läheisten sidosryhmien välisiä suhteita. Rokkanin valtakolmion muodostavat työväki, maaseutu ja pääoma. Rokkanin ajattelua tutkineen Jan Sundbergin mukaan malli sopii erinomaisesti Suomen kontekstiin. Työväkiklusterin muodostavat SDP, vasemmistoliitto ja SAK. Pääomaa ja varakasta keskiluokkaa edustavat kokoomus ja TT (nykyään EK). Maaseutua edustavat taas puolueista keskusta ja etujärjestöistä MTK. (Sundberg 2008, 76–77; ks. myös Rokkan 1987). Rokkan korostaa etujärjestöjen valta-asemaa väittäen, että tärkeimmät talouspoliittiset päätökset tehdään harvoin puolueissa tai parlamentissa. Ratkaisuja tehdään hänen mukaansa pikemminkin järjestöjen eturistiriitoja kompromisseiksi järjestelemissä neuvotteluissa. (Sundberg 2003, 91; ks. myös Rokkan 1987, 95–100.)

Voidaan siis ajatella, että yhteisten etujen yhdistämät puolueet ja järjestöt tukevat yhteistyöllään toisiaan. Esimerkiksi Mickelssonin (2007, 193) mukaan tulopolitiikan myötä Suomessa ovat vahvistuneet paitsi työmarkkina- ja tuottajajärjestöt, myös niihin läheisesti sidoksissa olevat puolueet. Etenkin ay-liikkeeseen tiiviissä yhteydessä olevat vasemmistopuolueet ja MTK:ssa merkittävä keskusta vahvistuivat. Vaikka kokoomuksella oli vahva edustus työnantaja- ja toimihenkilöjärjestöissä, sillä ei silti ollut niihin yhtä tiivistä järjestösuhdetta kuin edellä mainituilla puolueilla.

Vuonna 2016 74 prosenttia palkansaajista kuului Tilastokeskuksen keräämien tietojen mukaan ammattiliittoon. Heidän lisäksi 16 prosenttia oli työttömyyskassan jäseniä ilman ammattiliittojäsenyyttä. Järjestäytymisasteessa ei ole tapahtunut suuria muutoksia 2000-luvulla. Pelkän työttömyyskassan jäsenyys on tosin kasvattanut suosiotaan melko tasaisesti vuosituhannen alusta tähän päivään. Järjestäytyminen ammattijärjestöön on suosittumpaa naisten kuin miesten sekä vanhempien kuin nuorempien keskuudessa. Lisäksi julkisen sektorin työntekijät järjestäytyvät aktiivisemmin kuin yksityisellä sektorilla työskentelevät. (TEM 2017.) Julkisen sektorin korkeaa järjestäytymisastetta on selitetty hierarkian ja byrokratian synnyttämällä tarpeella palkansaajien yhteisten etujen ajamiseen (Kauppinen 2005, 83).

Suomessa on kolme palkansaajaliittojen keskusjärjestöä: korkeasti koulutettuja edustava Akava, työntekijöiden SAK ja toimihenkilöiden STTK. Työnantajakeskusjärjestöistä merkittävin on Elinkeinoelämän keskusliitto EK. Työnantajapuolelta Valtion työmarkkinalaitos, KT Kuntatyönantajat ja Kirkon työmarkkinalaitos voidaan sivuuttaa maininnalla, mutta seuraavassa esittelen Elinkeinoelämän keskusliiton ja Suomen Yrittäjät -järjestön lyhyesti.

Käsiteltäessä Suomen työmarkkinakenttää on syytä mainita myös maa- ja metsätaloustuottajain edunvalvonta, joka oli edustettuna myös takavuosien tulopoliittisissa neuvotteluissa. En kuitenkaan ota Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK:ta organisaationa tarkempaan tarkasteluun, sillä Suomen EU-jäsenyyden myötä MTK:n edunvalvonnan painopiste on siirtynyt vahvasti EU-politiikkaan. (Kauppinen 2005, 55; Sundberg 2008, 78.)

2.3.1. Elinkeinoelämän keskusliitto

Elinkeinoelämän keskusliitto edustaa 24 työnantajaliittoa ja noin 16 000 jäsenyritystä. Yritykset työllistävät noin 930 000 palkansaajaa. (EK 2018.) Se muodostettiin vuonna 2004 Teollisuuden ja Työnantajien Keskusliitto TT:n sekä Palvelutyönantajat PT:n fuusiona.

PT:n juuret ovat vuonna 1945 perustetussa Liiketyönantajain Keskusliitto LT:ssä, joka perustettiin, kun palvelualan työnantajat halusivat tehdä omaleimaista työmarkkinapolitiikkaa suhteessa teollisuusvaltaiseen Suomen Työnantajain Keskusliitto STK:hon (Kauppinen 2005, 104).

EK:n toiset juuret vievät metallialalle, jolla oli suuri merkitys työnantajien järjestäytymisen lujittamisessa 1900-luvun alussa. Alan työnantajien aloitteesta perustettiin Suomen Yleinen Työnantajaliitto vuonna 1907, ja vuonna 1917 metallialan työntekijöiden menestyksekkäät lakot johtivat siihen, että työnantajat halusivat lujittaa omia rivejään ja perustivat Suomen Työnantajain Keskusliitto STK:n. (Kauppinen 2005, 103–104.)

Vuonna 1976 Suomeen syntyi uusi työnantajien keskusliitto, kun teollisuusalan liitot yhdistyivät Teollisuuden keskusliitto TKL:ksi. Muun muassa jako kotimaanmarkkinoihin ja vientiin oli tuolloin työnantajien järjestäytymistä jäsentävänä perusteena. Kaksihaaraista teollisuuden työnantajien keskusjärjestörakennetta ei kuitenkaan nähty tarkoituksenmukaiseksi enää Suomen kansantalouden avauduttua, ja vuoden 1993 alussa TKL ja STK yhdistyivät Teollisuuden ja Työnantajien Keskusliitto TT:ksi. (Kauppinen 2005, 105.)

2.3.2. Suomen Yrittäjät

Julkiseen keskusteluun työmarkkina-asioista osallistuu työnantajapuolelta aktiivisesti myös Suomen Yrittäjät, joka on pienten ja keskisuurten yritysten edunvalvoja. Suomen Yrittäjillä ei kuitenkaan ole varsinaista neuvotteluoikeutta työmarkkina-asioissa ja sen järjestö rakenne on muutenkin häilyvämpi kuin työnantaja- ja palkansaajakeskusjärjestöjen. SY:ssä ja EK:ssa on jonkin verran päällekkäisiä jäsenyrityksiä, mutta käytännössä se luo vastapainoa työnantajaliittoihin järjestäytyneille suuryrityksille. SY onkin organisaationa lähempänä perinteistä lobbaajaorganisaatiota, joka pyrkii ajamaan jäsentensä etua vaikuttamalla yleiseen mielipiteeseen, puoluepolitiikkaan ja muun muassa lainsäädäntöön. (Kauppinen 2005, 107.) SY edustaa yli 105 000:ta yritystä, jotka työllistävät noin 650 000 palkansaajaa (SY 2018).

2.3.3. Akava

Akava on vuonna 1950 perustettu korkeasti koulutettujen työmarkkinakeskusjärjestö. Koulutettujen edunvalvonta alkoi Suomessa varsinaisesti ensimmäisen maailmansodan aikaisen voimakkaan, osto-

voimaa nakertaneen, inflaation myötä. Monet akateemiset järjestöt kuuluivat 1940-luvulla toimihenkilöiden HTK:hon (Henkisen Työn Keskusliitto), mutta akateemisen keskusjärjestön tarve nousi voimakkaasti esiin, kun alkoi esiintyä suunnitelmia HTK:n ja SAK:n yhdistymisestä. Oikeistolaiset tahot kammoksuivat ajatusta yhteisestä keskusjärjestöstä vasemmistolaisten kanssa. SAK hallitsi palkansaajien työmarkkinakenttää Akavan alkuaikoina, mutta myös Akava osallistui jo ensimmäisen tuporatkaisun tekemiseen vuonna 1968. (Kauppinen 2005, 101–102.)

Akava edustaa nykyään 36 liittoa, joihin kuuluu hieman yli 600 000 jäsentä, palkansaajien lisäksi myös joitakin yrittäjiä (Akava 2018a; Akava 2018b).

2.3.4. Toimihenkilökeskusjärjestö STTK

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK perustettiin vuonna 1993 Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliitto TVK:n sekä Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitto STTK:n pohjalle. Ensin mainitun historia on vuonna 1922 perustetussa Henkisen Työn Yhtymä HTY:ssä, joka pyrki työmarkkinatoimin vastaamaan etenkin julkisen sektorin palkansaajien ostovoimaa syövään inflaatiokierteeseen. Jälkimmäinen taas ajoi teollisuuden työnjohtajien ja teknisten toimihenkilöiden etua. Myös toimihenkilöt olivat edustettuina tulopoliittisissa neuvotteluissa jo 1960-luvulla. (Kauppinen 2005, 98–100.) Nykyään STTK edustaa 17 ammattiliittoa, joilla on noin 500 000 jäsentä (STTK 2018).

2.3.5. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK on Suomen suurin palkansaajakeskusjärjestö. Se edustaa 18 ammattiliittoa, joihin kuuluu hieman alle miljoona palkansaajaa. Noin puolet heistä työskentelee teollisuudessa. Muita SAK:ssa vahvasti edustettuja sektoreita ovat yksityinen palveluala ja julkinen sektori. (SAK 2018a; SAK 2018b.) SAK edustaa keskusjärjestötasolla muun muassa tuotannon työntekijöitä ja matalapalkkaisia palvelualoja (Pekkarinen 1992, 304).

Nykymuotoinen SAK perustettiin vuonna 1969, kun ammattiyhdistysliikkeen sisäinen hajaannus päättyi. Sitä ennen aloilla oli rinnakkaisia ammattiliittoja, ja osa liitoista kuului sosialidemokraattiseen SAK:hon (Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto), osa kommunistiseen SAJ:hin (Suomen Ammattijärjestö) ja osa ei kumpaankaan keskusjärjestöön. (Kauppinen 2005, 50–52.) Kesällä 1969 järjestetty ylimääräinen edustajakokous hyväksyi yksimielisesti liittotason yhdistymisohjelman,

jonka tarkoitus oli yhdistää liiaksi samoista työntekijöistä kilpailleet limittäiset ja rinnakkaiset liitot ja näin eheyttää ammattiyhdistysliike (Bergholm 2012, 54).

Onnistuneen eheytyksen jälkeisinä vuosina ammattiliittojen jäsenmäärä kasvoi kovaa vauhtia. Vaikka vuoden 1969 käänteen tehneessä kokouksessa julistettiin banderollissa ”70-luvulle siirryttäessä tavoitteeksemme 500 000 jäsentä”, ylitti SAK:laisten jäsenliittojen yhteenlaskettu jäsenten määrä jo 720 000 vuonna 1971. (Bergholm 2012, 75.) Vuonna 1980 rikkoutui miljoonan jäsenen raja (Mickelsson 2007, 194).

SAK ilmoittaa olevansa riippumaton poliittisista puolueista, mutta sen ja vasemmistopuolueiden välistä suhdetta on luonnehdittu hyvin tiiviiksi, minkä on nähty pönkittäneen järjestön yhteiskunnallista painoarvoa entisestään (ks. esim. Mickelsson 2007, 193–194). SAK on ollut alusta alkaen jäsenmäärältään vahvin palkansaajakeskusjärjestö ja siksi keskeinen vallankäyttäjä keskitetyissä työmarkkina-neuvotteluissa. Laaja-alaisiin ratkaisuihin pyrkivän työmarkkinapolitiikan puitteissa se on päässyt käyttämään yhdessä muiden työmarkkinajärjestöjen kanssa valtaa palkkojen ja työehtojen lisäksi myös esimerkiksi sosiaali- ja talouspoliittisissa kysymyksissä (ks. esim. Kauppinen 2005, 55).

3. MEDIAN VALTA

3.1. Onko medialla valtaa?

Kysymys median vallasta on ollut laajan kiinnostuksen kohteena läpi vuosikymmenten. Onko medialla valtaa? Jos on, millaista se on? Tutkijoiden keskuudessa ei vallitse yhteisymmärrystä vastauksista esitettyihin kysymyksiin. Syynä tähän on muun muassa se, että tutkimusasetelmia mediasisältöjen vaikutuksista ihmisten mielenliikkeisiin ja tekemisiin on vaikea rakentaa. Toisekseen hankaluudet johtuvat jo siitä, että mediaa on hyvin vaikea määritellä tarkasti.

Yleensä ajattelemme median sisältävän perinteiset joukkoviestimet, kuten television, radion ja lehdistön. Toisaalta mukaan voidaan kuitenkin lukea myös muun muassa monet yksilöiden välisen viestinnän kanavat. McQuail (2010, 15) on korostanut teknologian kehittymisen hämärtäneen rajanvetoa julkisen ja yksityisen viestinnän sekä joukkoviestinnän ja henkilöiden välisen viestinnän välillä. Esimerkiksi sosiaalinen media on yleistynyt yksityisihmisten välisen viestinnän keinona, mutta myös joukkoviestinnän kanavana. Viestinnän alati kehittyvät muodot siis hankaloittavat entisestään käsitteen määrittelemistä tiukkojen rajojen sisään. Siksi laveat määritelmät ovat yleisiä. Muun muassa Seppänen ja Väliaverronen (2013, 10) katsovat median olevan samanaikaisesti ”viestintäteknologiaa, sisältöjä, niiden tuottamista ja käyttöä sekä vuorovaikutusta toisten ihmisten kanssa”.

Katson, että käsitteen monitulkintaisuus avaa myös minulle mahdollisuuden määritellä tutkielmani kannalta sopivimmaksi katsomallani tavalla, mitä medialla tarkoitan. Koska käytän aineistonani suurimpien suomalaisten sanomalehtien pääkirjoituksia, viittaan media-käsitteellä sanomalehtien kaltaisiin valtavirran joukkotiedotusvälineisiin, enkä esimerkiksi usein media-käsitteen alle luettuihin, elokuviin, musiikkiin tai sosiaaliseen mediaan.

Myöskään valta ei ole käsitteenä yksiselitteinen. Media on aina osa yhteiskuntaa, joten tutkittaessa sen valtaa ei voida jättää huomiotta median asemaa osana koko yhteiskunnan kattavia verkostoja ja sen suhdetta muihin instituutioihin. Erilaiset näkökulmat, esimerkiksi valta resurssina, yhteistointana, rakenteena tai symbolisena valtana, antavat toisistaan poikkeavia vastauksia kysymyksiin vallan luonteesta ja logiikasta. (ks. esim. Seppänen & Väliaverronen 2013, 170–190.) Tässä tutkielmassa kiinnostuksen kohteena ovat median sisällöt. En siis pyri etsimään vastauksia kysymykseen siitä, mikä median valta-asema yhteiskunnassa on, joten en mene tässäkään syvemmälle vallan käsitteeseen.

Sovellan tutkielmassani kehysteoriaa, joka sijoittuu vaikutustutkimuksen perinteeseen. Sen piirissä median valta katsotaan näkyvän pitkälti yleisen mielipiteen hallinnassa. Median valta liittyy etenkin

sen kykyyn määritellä julkista asialistaa ja näkökulmia, joista käsin asioita käsitellään. (Kunelius ym. 2010, 50.) Oletuksenani on, että median toiminnalla on vaikutusta ihmisiin, esimerkiksi heidän tietoihin, asenteisiin ja mielipiteisiin. Muutoin median sisältöjen tutkiminen ei olisi mielekäästä.

Arviot median vaikutuksesta vaihtelevat viestinnän tutkimuksen tieteenalalla kahden ääripään välillä. Yhtäällä media nähdään vahvana vallankäyttäjänä, joka ulottaa oman toimintalogiikkansa määräämään myös muiden instituutioiden toimintaa heikentäen näin muun muassa poliittisen järjestelmän valtaa. Toisessa ääripäässä on näkemys, jonka mukaan median valta ei ole itsenäistä, vaan se pikemminkin toistaa todellisten vallankäyttäjien näkemyksiä. (Kunelius ym. 2010, 11.)

Median vaikutuksiin liittyvän oppihistorian ovat tiivistäneet kronologisesti Suomessa Kunelius ym. (2010) ja Britanniassa McQuail (2010).

Kuneliuksen ym. (2009, 50) mukaan 1900-luvun alussa usko median vaikutusvaltaan oli suuri, mutta 1940-luvulla aloitettu empiirinen vaikutustutkimus aloitti kehityskulun, jonka lopputulemana 1960-luvulla vakiintui käsitykseksi, että joukkoviestimet pystyvät jossain määrin vahvistamaan ihmisten mielipiteitä, mutta eivät juurikaan muuttamaan niitä. 1980-luvulla median vaikutusvallan tutkimuksen keskiöön nousi päiväjärjestysteoria (*agenda setting*), jonka mukaan media käyttää valtaa määrittäessään, mitkä asiat nousevat sen sisällöissä esille ja mistä asioista ihmiset siten muodostavat mielipiteitään, vaikkakaan media ei mielipiteiden sisältöön vaikuttaisi. Kyseisen teorian pohjalle rakentuu tässä tutkielmassa soveltamani kehysteoria. Sen keskiössä on kysymys median vaikutuksesta siihen, mitä ihmiset ajattelevat tietyistä asioista, eikä ainoastaan siihen, mistä asioista ihmiset muodostavat mielipiteitään (ks. esim. Entman 1989; Scheufele 1999, 103–104.)

McQuailin (2010, 459–460) mukaan median vallan tutkimuksessa on nyt menossa neljäs vaihe, jonka johtava ajatus on, että media vaikuttaa ihmisiin jatkuvasti muun muassa kehyksin, mutta vaikutuksen voimakkuus ei ole itsestäänselvä. Oleellisena erona aiempiin vaiheisiin on, että median yleisöä ei nähdä passiivisena vaikuttamisen kohteena, vaan se voi myös olla omaksumatta mediasisällöissä esitettyjä näkökulmia. Druckman (2001, 1061) kutsuu tätä muun muassa kehystämiseen ja median päiväjärjestykseen vaikuttamiseen keskittymistä median epäsuorien vaikutusten tutkimiseksi.

McQuailin (2010, 455–460) listaamat kolme aiempaa vaihetta ovat olleet 1900–1930-luvuilla vallinnut usko kaikkivoipaan mediaan, tätä seurannut median vallan kyseenalaistaminen empiirisin tutkimuksin (noin 1930–1960-luvut) ja median vaikutusvallan korostamisen nouseminen uudelleen valtavirtaan heti pian edellisen vaiheen jälkeen. McQuail korostaa, että kulloinkin vallalla olleet olosuh-

teet ovat vaikuttaneet tutkimuksen valtavirtaan. Esimerkiksi median vaikutusvallan uudelleen korostaminen skeptisemmän vaiheen jälkeen johtui hänen mukaansa osittain television yleistymisestä 1950–60-luvuilla uutena vetovoimaisena viestimenä.

Monet median valtaa vähäisenä tai yliarvioituna pitävät teoriat lähtevät ajatuksesta, että median valta ei ole itsenäistä. Muun muassa Schudson (2003, 19–20) katsoo, että ihmisillä on taipumusta liioitella median vaikutusvaltaa, sillä he eivät usein erota toimittajien valtaa ja jutuissa esiintyvien tahojen valtaa toisistaan. Schudsonin mukaan tehdessään juttuja journalistit eivät toimi itsenäisesti vaan tosiasiassa saavat tarvittavat tiedot sisäpiirin lähteiltä. Tällöin valta voidaan nähdä olevan, ei vain journalisteilla, vaan suuressa määrin myös tietojen antajilla. Bennettin (1990, 106–110) indeksointihypoteesin mukaan media seuraa uutisoinnissaan pitkälti poliittista eliittiä; jos eliitti on kulloinkin esillä olevassa asiakysymyksessä samanmielinen, tukee uutisointi tätä linjaa. Kun taas eliitti on erimielinen, tuo media esille eliittiä halkovia jakolinjoja ja vastakkaisuuksia. Myös Entman (1989, 366–367) toppuuttelee liioittelemasta median vaikutusta ihmisten poliittisiin asenteisiin. Hänen mukaansa median vaikutuksella voi selittää vain osan julkisen mielipiteen muodostumisen monimutkaisesta, jopa selittämättömästä, prosessista. Ihmisten mielipiteet eivät kehity tyhjiössä, vaan ovat sosialisatioprosessin tuotos.

Käsitystä median valtaresursseista tukevat teoriat korostavat etenkin median roolia erottamattomana osana yhteiskunnan instituutioiden ja organisaatioiden toimintaa. Vaikutustutkimusperinteessä, johon myös menetelmäni kehysanalyysi kuuluu, median valta nähdään yleisön tietojen, mielipiteiden, asenteiden ja käyttäytymisen muokkaamisessa (Kunelius ym. 2010, 50). Schudson (2003, 27) on esittänyt, että uutisjournalismissa median valta saattaa näkyä enemmänkin yleisölle tarjotuissa kehyksissä ja näkökulmissa eikä niinkään itse uutisten asiasisällöissä.

Edellä mainitut arviot viittaavat siihen, että median valta liittyy pitkäaikaisempiin asenne- ja mielipideilmastojen vaikuttamisiin, ei niinkään selvästi puolueelliseen uutisointiin. Toisaalta kuitenkin esimerkiksi Kunelius ym. (2010, 174) havaitsivat Aalto-yliopiston perustamishankkeen mediakäsittelystä tekemässään tutkimuksessa Kauppalehden suorastaan kampanjoineen hankkeen toteutumisen puolesta antamalla runsaasti palstatilaa hanketta kannattaneille tahoille ja julkaisemalla paljon myös sille myönteisiä pääkirjoituksia ja mielipidetekstejä. Osa heidän tutkimukseensa haastattelemista valankäyttäjistä näkikin tietyn asian puolesta kampanjoivan missiojournalismin palanneen suomalaiseen mediaan (Kunelius ym. 2010, 294).

Median yksi keskeinen valtaresurssi on sen hallinnoima julkisuustila (Kunelius ym. 2010, 103). Toimintatapoineen ja uutiskriteereineen media siis määrittelee, ketkä pääsevät esittämään näkemyksiään sen sisällöissä. Tästä näkökulmasta on mielenkiintoista tutkia sitä, mihin yhteiskunnallisiin tahoihin pääkirjoituksissa viitataan, kun kirjoitetaan työmarkkinapolitiikasta. Julkisuustila voidaan jakaa kahteen areenaan, uutisjournalismiin ja mielipidejournalismiin, jotka suhteutuvat poliittiseen, hallinnolliseen ja taloudelliseen valtaan eri tavoin. Uutisjournalismi on lähempänä valtaa siinä mielessä, että valtaa käyttävien instituutioiden edustajien osuus on siinä suurempi kuin mielipidejournalismissa. Uutinen syntyy usein, kun vallankäyttäjä kertoo suunnitelmistaan tai ratkaisuistaan, kun taas mielipidejournalismissa kyseisten tahojen mahdollisuus määrittää jutun sisältöä on rajallisempi. (Kunelius ym. 2010, 154–155.)

Myös yksi 2000-luvun keskeisimmistä viestinnän tutkimuksen käsitteistä *medioituminen* korostaa omalta osaltaan median valta-asemaa tukevaa näkemystä. Käsitteen sisällöstä ei vallitse yksimielisyyttä, mutta tiivistettynä se viittaa oletukseen median merkityksen kasvusta. Käsitteen keskeinen kiista koskee sitä, nähdäänkö median itsenäisen vallan ja sen noudatteleman oman toimintalogiikkansa voimistuneen yhteiskunnassa vai katsotaanko media pikemminkin esimerkiksi markkinalogiikan palvelijaksi. (Kunelius ym. 2010, 48–49.) Lisäksi käsitystä median vallasta tukee myös teoria, jonka mukaan uutiset toimivat ikään kuin vahvistimena (*news as amplifier*). Tämän näkemyksen mukaan media antaa asialle tai tapahtumalle julkisen legitimitetin uutisoimalla siitä. Aiheista, joista ei haluta keskustelua, ei myöskään uutisoida. Jos taas asian huomionarvoisuutta halutaan korostaa, sitä pidetään mediassa esillä tiheästi. (Schudson 2003, 29–31.)

3.2. Kehykset teoreettisena menetelmällisenä viitekehyksenä

Kehys-käsitteen lanseerasi sosiologi Erving Goffman kuvaamaan tapojamme jäsentää kokemuksiimme mielekkäästi. Hänen mukaansa ihminen ei yleensä havaitse kehysten olemassaoloa omassa arkisessa ajattelussaan, mutta silti juuri ne tekevät muutoin merkityksettömistä asioista merkityksellisiä. (Goffman 1974/1986, 21.) Määritelmä korostaa käsitteen sosiologisia ja psykologisia juuria. Tutkielmassani olen kuitenkin kiinnostuneempi kehyksistä mediasisällöissä. Yhden varhaisimmista uutiskehysten määritelmistä tarjosi Tuchman (1978, 193) kirjoittaessaan sen olevan jokapäiväistä todellisuutta järjestävä uutisen olennainen osa.

Kehys-käsitteen alkuperänä on englannin kielen sana *frame*, joka kääntyy suomeksi kehyksen lisäksi esimerkiksi sanoilla karmi, runko ja kehikko. Esimerkiksi Karvonen (2000, 78) toteaa, että toimivampi käänös voisi olla esimerkiksi kehikko tai runko, sillä kehys viittaa metaforana tietyn osuuden korostamiseen jo annetusta kuvasta tai maalauksesta. Mediassa kehysten kuitenkin Karvosen mukaan ajatellaan myös jäsentävän asioita ja muodostavan niiden välille yhteyksiä, joista viestin merkitys muodostuu. Tutkielmassani käytän sanaa kehys, sillä se on käännökseenä vakiintunut.

Useat kehysteoreettiset tutkimukset alkavat pohdinnoilla siitä, mitä kehykset ovat ja mistä näkökulmasta niitä on mielekästä tutkia. Käsitteeseen kuuluu siis olennaisesti sen epäselvyyden luoma liikkumavara. Muun muassa Seppäsen ja Väliiverosen (2013, 97) mukaan kehystäminen tarkoittaa ”sitä valintojen ja muokkausten prosessia, jonka avulla mediaesityksiä tuotetaan”. Heidän näkökulmansa on siis vahvasti journalistin työskentelytavoissa. He tosin laajentavat määritelmäänsä lisäämällä, että kehystäminen voidaan nähdä myös ”kontekstin eli asiayhteyden rakentamisena representoitaville asioille”. Myös Gitlinin (2003, 7) käsitys on samansuuntainen. Hänen mukaansa kehykset mahdollistavat informaatiotulvan jäsentämisen sekä toimittajille että heidän yleisölleen. Kehykset ovat pääasiassa tiedostamattomia malleja, jotka luovat diskursseja, eli sitä, mistä ja miten puhutaan, muun muassa valikoimalla, painottamalla ja poissulkemalla. Myös Gitlinin ajattelussa kehykset siis nähdään ikään kuin toimittajan työvälineenä, jonka avulla he voivat rutiininomaisesti käsitellä informaatiota yleisölleen toimiviksi kokonaisuuksiksi. Hän painottaa kehysten roolia todellisuuden rakentamisessa. Kehykset painottavat tiettyjä osia todellisuudesta, jolloin niillä on vaikutusta siihen, miten todellisuus meille näyttäytyy.

Kenties kaikkein eniten viitatus määritelmän kehyksille on tarjonnut Robert Entman (1993, 52):

”Kehystäminen on joidenkin puolien valitsemista havaitusta todellisuudesta ja niiden tekemistä muita keskeisemmiksi viestivässä tekstissä siten, että edistetään tiettyä ongelmanmäärittelyä, kausaalista tulkintaa, moraalista arviota ja/tai toimintasuositusta”.

Entmanin mukaan näiden neljän kehystämistarkoituksen (*framing function*) esiintyminen teksteissä vaihtelee. Yhdessä lauseessa voi hänen mukaansa esiintyä yhtä hyvin useampikin näistä neljästä kehystämistarkoitusta tai ei yhtäkään niistä. Entman nostaa esimerkiksi kylmä sota -kehyksen, joka hänen mukaansa hallitsi pitkään yhdysvaltalaisia ulkomaan uutisia. Hänen mukaansa uutisissa määriteltiin ongelmaksi esimerkiksi kommunistikapinallisten aiheuttama sisällissota, johon tarjottiin toimitasuosituksena Yhdysvaltain tukea taistelun toiselle osapuolelle. (Entman 1993, 52.) Myöhemmin Entman (2010, 391) on päivittänyt kehyksen määritelmäänsä ja todennut kehystämisen olevan

muutamien puolien valitsemista havaitusta todellisuudesta ja niiden yhdistämistä toisiinsa luodakseen tiettyä tulkintaa edistävä narratiivi.

Entmanin (1993, 52–53) ajattelussa kehystämisen kannalta oleellista on se, miten tekstin tiettyjen puolien keskeisyyttä (salience) korostetaan esimerkiksi sijoittamisen, toiston tai kulttuurisesti tuttuihin symboleihin yhdistämisen keinoin. Hän paikantaa kehykset viestintäprosessin neljään eri osuuteen: viestijä, teksti, vastaanottaja ja kulttuuri. Viestijä tekee valintoja siitä, mitä hänen viestinsä sisältää sekä tietoisesti että tiedostamatta. Tekstin kehyksen muodostavat taas muun muassa sen sisältämät avainsanat, stereotypiat, tiedonlähteet ja arvioita sisältävät lauseet. Vastaanottajan kehys taas saattaa mukailla tai olla mukailematta tekstin ja viestijän kehystä. Kulttuurin Entman taas näkee laajempaan sosiaalisessa ryhmässä yleisesti jaettujen kehysten kokoelmana. Yhtä kaikki, erilaisilla kehyksillä on kaikilla sama tehtävä: ongelman syyn, arvion ja ratkaisun sisältävän argumentin muodostaminen valikoimalla ja korostamalla tiettyjä elementtejä toisten kustannuksella. Tässä tutkielmassa näkökulmani keskittyy Entmanin kuvaileman viestintäprosessin toiseen osuuteen, tekstiin.

Tutkijat ovat siis kehyksiä tutkiessaan keskittyneet etsimään niitä muualtakin kuin mediasisällöistä. Scheufele (1999, 106–107) tunnistaa kaksi kehystyyppiä: mediakehykset ja yksilölliset kehykset. Yksilöllisillä kehyksillä hän viittaa ihmisten ajatusrakenteisiin, jotka ohjaavat heidän informaation prosessointiaan (Scheufele 1999, 107; ks. myös Entman 1993, 53). Entman taas on korostanut, että kehystämisessä viestin vaikutus syntyy aina tekstin ja sen vastaanottajan vuorovaikutuksessa. Esimerkiksi ihmisten omat ideologiset lähtökohdat vaikuttavat siihen, kuinka he tekstiä prosessoivat. Sama teksti saattaa näyttää yhden silmissä todella merkittävältä ja toisen taas täysin tyhjänpäiväiseltä. (Entman 1989, 351; Entman 1993, 53.)

Jako mediakehyksiin ja yksilöllisiin kehyksiin on problematisoitivissa. Scheufele (1999, 115–117) nostaa esiin yksilöllisten ja median kehysten toisiinsa punoutuneisuuden huomauttamalla, että myös toimittajat ovat ”alttiita” kehysten vaikutuksille, sillä he ovat itsekin osa median yleisöä. Kehysten muodostumisen puhtaasti eliitistä ylhäältä alaspäin toteutuvana prosessina käsittävät tutkimukset voidaan siis perustellusti haastaa muun muassa tästä näkökulmasta.

Ajatus vastaanottajan kehyksistä tulee lähelle kognitiivisen psykologian skeema-käsitettä. Skeemat ovat tietorakenteita, jotka ohjaavat maailman tapahtumien havaitsemistamme. Yksittäisen tilanteen käsittäminen on skeemateorian mukaan kaksisuuntainen prosessi, jossa informaation palaset aktivoivat mielessämme tiettyjä tietorakenteita, joita siten sovitamme kohteeseen ikään kuin hypoteesina (Karvonen 2010, 81). Skeemat muun muassa helpottavat käsittelemään tietoa ymmärrettäväm-

piin ja helpommin mieleen palautettaviin kategorioihin, vaikuttavat siihen, mitä tietoa milloinkin palautetaan mieleen ja tarjoavat mahdollisuuden vaillinaisen aineiston täydentämiseen valistunein arvauksin (Lodge & Hamill 1986, 506).

Osa tutkijoista ei näe kehysten ja skeeman käsitteiden välillä juurikaan eroa. Muun muassa Gamson ym. (1992, 384) katsovat, että sekä kehysten että skeeman tehtävä on merkityksellistää, yhtenäistää ja pitää koossa kirjavaa joukkoa symboleita. Lodge ja Hamill (1986, 505–506) näkevät käsitteiden välillä ainoastaan terminologisen eron. Molemmissa on heidän nähdäkseen kyse ajattelua ohjaavista ja maailman ymmärrettäväksi tekevistä muistirakenteista. Osa tutkijoista tekee kuitenkin käsitteiden välille eron. Karvosen (2000, 81) mukaan skeema viittaa yksittäisen ihmisen mielen tietorakenteisiin, kun kehys taas nähdään yleensä sosiaalisesti jaettuna asiana (ks. myös Entman 1993, 53).

Kehysten soveltamista arjessamme voi havainnollistaa tilanteella, jossa näemme yhtäkkiä kadulla maassa makaavan ihmisen. Tilanne pakottaa meidät tulkitsemaan sitä jonkun kehysten kautta. Tulokintaan maassa makaamisen syystä vaikuttaa se, mitä näemme tilanteessa ja millaisia merkityksiä sille annamme. Voidaan arvioida, että tulkintakehysksemme vaikuttaa vahvasti se, millaisia kokemuksia, näkökulmia ja mielipiteitä meille on kertynyt aiemmista kokemuksistamme. Edellä kuvatus kaltaiset tilanteet, joissa kehys kilvoittelevat keskenään, hallitsevat myös julkista yhteiskunnallista keskustelua. Eri tahot käyvät jatkuvaa kamppailua siitä, kenen kehys nousee keskustelussa hallitsevaksi ja ohjaa näin sitä, miten ihmiset merkityksellistävät esimerkiksi poliittisia kiistakysymyksiä. (Karvonen 2000, 79–80.)

Sniderman & Theriault (2004, 146–148, 158) katsovat, että kehystutkimukset eivät ole ottaneet tarpeeksi huomioon politiikan todellisia olosuhteita, joissa toisistaan eroavat kehys kilpailevat keskenään. Heidän tutkimustensa mukaan kilpailevien kehysten olosuhteissa ihmiset ovat taipuvaisia pitiäytymään alkuperäisissä mielipiteissään. Lisäksi, mitä paremmin ihmiset ovat perillä politiikasta, sitä vähemmän heidän mielipiteensä muuttuvat vastakehysten ja kilpailevien kehysten olosuhteissa. Tutkimus siis omalta osaltaan haastaa ajatuksen kehysten vaikutusvallasta. Väitteensä vakuudeksi he saavat aikaisempien tutkimusten mukaisia tuloksia koeolosuhteissa, joissa testataan kehystämisen vaikutusta yksi kehys kerrallaan.

Kehystämisaikutuksen voimakkuutta myös kilpailevien kehysten olosuhteissa puoltavat kuitenkin muun muassa Zallerin (1992) ja Chongin ja Druckmanin (2007) tutkimukset. Zallerin (1992, 311) mukaan suurimmalla intensiteetillä (*greatest intensity*) esillä oleva kehys vie kilvoittelussa voiton. Chong ja Druckman (2007, 110–112) taas korostavat yksilöiden henkilökohtaisten ominaisuuksien

sien merkitystä siihen, kuinka alttiita he ovat kehysten vaikutuksille. Heidän mukaansa useasti toistuvat kehykset vaikuttavat etenkin vähemmän asiasta perillä oleviin ihmisiin, kun taas paremmin asiasta perillä olevat vaativat kehykseltä ”vahvuutta”. Kehyksen vahvuutta heidän mukaansa lisää se, että se on peräisin luotettavalta lähteeltä, on linjassa yhteisesti jaettujen arvojen kanssa, eikä ole voimakkaasti ristiriidassa aiempien uskomusten kanssa (Chong & Druckman 2007, 104). Aiemmin Druckman (2001, 1061) on katsonut, että ihmiset valikoivat kehyksistä ajatteluaan ohjaamaan ne, jotka ovat peräisin vakuuttavina pidettäviltä tahoilta. Hän korostaa, että kyse on ennemminkin ihmisten halusta toimia näin kuin eliittien manipulointiyrityksistä.

Tutkielmani vastaa osittain Snidermanin ja Theriaultin (2004, 146–148) esittämään kritiikkiin kilpailevien kehysten liian vähäisestä tutkimuksesta. Mielenkiinnon kohteenani on nimenomaisesti se, millaiset kehykset dominoivat työmarkkinapolitiikan aiheiden käsittelyä valtamediassa. On syytä olettaa, että esimerkiksi palkansaajajärjestöillä ja järjestäytymättömillä työnantajilla on intresseissään hyvin erilaiset kehykset. En pääse tutkielmassani käsiksi siihen, miten mediakehykset syntyvät, mutta aineistoni antaa vastauksia kilvoittelun lopputulemasta. On mielenkiintoista tutkia esimerkiksi sitä, painottuvatko eri kehykset eri medioissa.

Schudson (2003, 35–36) katsoo, että uutisjuttujen kehystämisen välttäminen on yksinkertaisesti mahdotonta. Hän perustelee kantaansa sillä, että jokainen narratiivi väistämättä tekee oletuksia siitä, miten asiat toimivat, mikä on tärkeää, mikä käy järkeen ja miten asioiden pitäisi olla. Valintoja siitä, mitä sisällytetään narratiiviin ja mitä ei, tehdään Schudsonin mukaan tietoisesti ja tiedostamatta. Toisaalta kehystämiseen sisältyy ilmiselvä vallankäytön mahdollisuus, joten on syytä olettaa, että onnistuneeseen kehystämiseen pyritään myös tietoisesti.

Entmanin (2003, 417) mukaan onnistunut poliittinen viestintä edellyttää tapahtumien, kysymysten ja toimijoiden kehystämistä tavoilla, jotka tukevat omaa näkökantaa vahvistavia ja vastapuolta heikentäviä käsityksiä ja tulkintoja. Voidaankin väittää, että taistelu kehyksistä on synnyttänyt kokonaisen ammattikunnan, julkisuudenhallinnan ja viestinnän ammattilaiset. Schudson (2003, 3) puhuu parajournalisteista, joihin hän laskee kuuluvaksi pitkän listan erilaisia viestintätehtävissä toimivia tahoja kuten organisaatioiden viestintäosastot, PR-firmit ja poliittiset neuvonantajat. Nelson ja Kinder (1996, 1058) toteavat, että eliitit taistelevat kehyksistä, sillä jos niiden tapansa kehystää jokin ongelma tulee vallitsevaksi kehystystavaksi, on julkinen mielipide voitettu. Myös Seppänen ja Väliiveronen (2013, 10) huomauttavat, että media ei ole ainoastaan ikkunamme maailmaan vaan määrittelykamppailujen kenttä, jossa yhteiskunnalliset toimijat kilpailevat siitä, kenen todellisuus voittaa.

Yksi kehyksiä tutkiessa tehtäviä tärkeitä huomioita onkin, kuinka laaja-alaisesti kehykset ovat läsnä yhteiskunnassa. Kehystäminen ei ole ainoastaan toimittajien yksinoikeus, vaan myös muun muassa yhteiskunnalliset liikkeet pyrkivät kehystämisen keinoin saamaan oman näkökulmansa yleiseen tietoisuuteen ja hyväksytyksi ja näin parantamaan toimintakykyään (Seppänen & Väliwerro- nen 2013, 98–99). Myös Entman (2010, 392) muistuttaa, että kehystäminen ei ole ainoastaan median vallankäytön väline, vaan yhtä lailla myös esimerkiksi poliitikot korostavat tiettyjä elementtejä toisten kustannuksella puheissaan ja neuvotteluissaan. Lisäksi on syytä huomata, että kehystämistä tapahtuu jatkuvasti elinympäristössämme muuallakin kuin perinteisessä mediassa. Kulutamme sosiaalisen median sisältöjä ja keskustellessamme muiden ihmistemme kanssa olemme koko ajan tekemisissä kehysten kanssa.

Kehystämisellä voidaan nähdä merkittävä vaikutus siihen, miten ihmiset ymmärtävät jonkin ongelman ja siksi myös mahdollinen vaikutus siihen, miten he päättävät ongelmaan suhtautua. Lisäksi kehystäminen vaikuttaa jo siihen, mitkä ongelmat ja näkökulmat ihmiset ylipäättään tulevat huomaneeksi. Kehystämisen vaikutus ei kuitenkaan aina ole yhtäläinen kaikkien ihmisten kohdalla. Kyse on enemmänkin mahdollisesta vaikutuksesta, vaikkakin merkittävästä. (Entman 1993, 54–55.) Entman (2003, 417) on nostanut kehystämisen vaikutusta kasvattaviksi tekijöiksi esimerkiksi tunteisiin vetoavat ja kulttuurisesti resonoivat sanat ja kuvat, mutta samalla korostanut, että kehys voi olla vaikuttava ilman näitäkin piirteitä. Scheufele (1999, 116) taas arvioi, että eturyhmien ja muiden kehyksiin vaikuttamaan pyrkivien tahojen vaikutus on vahvempi verrattain uusissa asiakysymyksissä, joista ei ole entuudestaan muodostettu kehyksiä.

Media toimii siis tiedonvälityksen lisäksi myös yhteiskunnallisesta vallasta kilvoittelun näyttämönä, jossa eri toimijat pyrkivät parantamaan toimintaedellytyksiään ja perustelemaan omaa asemaansa päätöksenteossa. Poliittisen vallankäytön voidaan katsoa pirstaloituneen noin 1980–1990-luvulta lähtien hierarkkisista organisaatorakenteista kohti kilpailullista ja verkostomaisempaa toimintatapaa. Tämä on johtanut siihen, että eri instituutioiden on yhä tärkeämpää legitimoida ja markkinoida toimintaansa mediajulkisuuden avulla. Aiemmin instituutioiden asema oli pysyvämpi, mutta nyt oma pätevyys ja tarpeellisuus pyritään viestittämään sekä erilaisille sidosryhmille että suurelle yleisölle. (Kunelius ym. 2010, 42.) Tämä lienee keskeinen huomio myös työmarkkinapolitiikan näkökulmasta. Huomattava osa työmarkkinajärjestöjä koskevaa kirjoittelua mediassa koskee niiden vahvan yhteiskunnallisen aseman legitimitettä. Onkin perusteltua olettaa, että myös työmarkkinapolitiikan eri toimijat taistelevat keskenään siitä, kenen näkökulmat ja ongelmanmääritelmät hyväksytään yleisesti julkisessa keskustelussa.

Voidaan siis vetää yhteen, että kehykset ovat toisaalta ihmisten ajattelussaan soveltamia aiempien kokemusten muokkaamia ajatusmalleja, jotka ohjaavat sitä, miten tulkitsemme ja merkityksellistämme asioita ja tapahtumia. Toisaalta taas eturyhmät ja muut yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuvat tahot sekä toimittajat luovat jatkuvasti julkisuudessa näkyviä kehyksiä sekä tietoisesti että tiedostamatta. Kaikki ihmiset siis soveltavat ajattelussaan erilaisia kehyksiä valtaosin rutiininomaisesti ja niitä tiedostamatta, mutta yhtä aikaa monet tahot vaikuttavat julkisuudessa esiintyviin kehyksiin. Niiden tuottaminen, muokkaaminen ja toistaminen on valtaa, jota myös mediat ja niiden pääkirjoitustoimittajat käyttävät.

4. TUTKIMUSTEHTÄVÄ

4.1. Tutkimuskysymykset

Tutkimustehtäväni tiivistyy seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. *Millaisena Suomen työmarkkinamalli näyttäytyy pääkirjoituksissa?*
2. *Onko lehtien välillä eroa niiden suhtautumisessa työmarkkinapolitiikkaan?*
3. *Muuttuiko työmarkkinajärjestelmää koskeva kirjoittelu 18. syyskuuta 2015 järjestetyn palkansaajien suurmielenosoituksen aikaan?*
4. *Mihin yhteiskunnallisiin toimijoihin viitataan kirjoitettaessa työmarkkina-asioista?*

Toteutan kehysanalyysin Suomen kolmen suurimman sanomalehden, Helsingin Sanomien, Ilta-Sanomien ja Aamulehden, pääkirjoituksista ajalta 1.9.2014–30.6.2016. Aineistokseni olen valinnut ajanjaksolta kaikki ne kirjoitukset, joissa työmarkkinapolitiikka on keskeisessä osassa tai siihen otetaan kantaa.¹ Kyseisen ajanjakson valitseminen tarkoittaa sitä, että aineistoni koostuu Juha Sipilän hallituksen eteenpäin viemän ja työmarkkinakeskusjärjestöjen allekirjoittaman kilpailukykysojimuksen syntyprosessin ympärillä kirjoitetuista työmarkkinapolitiikkaa käsittelevistä pääkirjoituksista.

Monista eri kehysanalyysin muodoista olen valinnut sovellettavaksi Entmanin (1993) ja Tankardin (2001) analyysitapoja. Entmanin (1993, 52–53) mukaan kehystämisen kannalta oleellista on kiinnittää huomiota asioiden eri puolien keskeisyyteen tekstissä. Kehystäessä havaitun todellisuuden tietyt puolet tehdään muita keskeisimmiksi siten, että edistetään tiettyä ongelmanmäärittelyä, tulkintaa sen syistä, moraalista arviota ja/tai toimitasuositusta. Kehyksiä voidaan löytää tekstistä keskittymällä siinä esiintyviin tai siitä puuttuviin avainsanoihin, iskulauseisiin, stereotyyppiin kuvauksiin, tietolähteisiin ja väittämiin. Näihin asioihin kiinnitän erityistä huomiota analyysiä tehdessäni. Tankard (2001, 102–103) taas on kehittänyt oman viisivaiheisen menetelmänsä kehysten tunnistamiseksi: *1. selvitä mahdolliset kehykset, 2. tee luettelo mahdollisista kehyksistä, 3.*

¹ Aineisto on koottu suorittamalla Aamulehden, Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien sähköisistä arkistoista haku ajalta 1.9.2014–30.6.2016. Pääkirjoituksia on haettu hakusanoilla: yhteiskuntasop* OR kilpailukykysoj* OR ammattiliit* OR ammattiyhd* OR ay* OR kiky OR palkansaajajärj* OR palkansaajapuol* työnantajapuol* OR työnantajajärj* OR työehtosopim* OR kolmikant* OR kolmikann* OR työmarkkinajärj* OR työmarkkinaosapuol* OR työmarkkinamalli* OR työmarkkinaneuv* OR yleissitovuus* OR lakko* or tulopolit* OR tupo OR keskusjärj* OR korporati* OR työmarkkinaratkais*.

kehitä avainkäsitteet, iskulauseet ja symbolit, joiden avulla kehykset tunnistetaan, 4. käytä mahdollisia kehyksiä sisällönanalyysin kategorioina, 5. koodaa tutkimasi tekstit.

Ennen varsinaista analyysiä toteutan aineiston esiluennan, jonka tarkoituksena on selvittää, mitkä kehykset näyttäisivät korostuvan aineistossa. Esiluennan perusteella olen muodostanut seuraavat kehyskategoriat, joiden esiintymistä tekstissä lähdän tutkimaan:

Legitiimiys

- 1. Työmarkkinajärjestöjen välinen sopiminen toivottavaa.*
- 2. Työmarkkinajärjestöillä liikaa valtaa, jota pitäisi siirtää esimerkiksi eduskunnalle ja työpaikoille.*

Tuotokset

- 3. Työmarkkinajärjestöt kykenevinä tekemään hyviä ratkaisuja.*
- 4. Työmarkkinajärjestöjen välinen sopiminen liian hankalaa tai tuloksiltaan huonoa.*

Puolueellisuus

- 5. Työnantajapuoli syyllisenä.*
- 6. Palkansaajapuoli syyllisenä.*

0. Ei kehystä

Olen luonut jokaiselle kehykselle kysymyspatteriston, jonka avulla kehykset tunnistetaan. Jos vastaus yhteen tai useampaan kysymykseen on "kyllä", tulkitsen, että kyseinen kehys esiintyy tekstissä. Kysymykset löytyvät tutkielman liitteistä (Liite 1). Kysymyspatteristo korvaa Tankardin (2001) ehdottamat avainkäsitteet, iskulauseet ja symbolit kehysten tunnistusvälineenä. Kehykset on koodattu numeroilla 0–6.

Oleellista kehysanalyysiä sovellettaessa on tehdä valinta induktiivisen ja deduktiivisen lähestymistavan välillä. Induktiivinen viittaa siihen, että kehystä/kehyksiä ei määritellä ennen tutkimusta vaan ne syntyvät analyysin tuloksena. Deduktiivisessa lähestymistavassa taas aineistosta etsittävät kehykset

määritellään ennen analyysiä. (de Vreese 2005, 53.) Toteutan tutkimuksen deduktiivisesti siten, että käytän ennen analyysin tekemistä valmiiksi listaamiani kehyksiä sisällönanalyysin kategorioina.

Induktiivisen ja deduktiivisen lähestymistavan eron lisäksi toinen asia, joka jakaa kehystutkimusta on valinta sen välillä, tutkitaanko aihespesifejä vai yleisiä kehyksiä. Yleiset kehykset viittaavat laajasti sovellettaviin, ajasta ja paikasta riippumattomiin kehyksiin. (de Vreese 2005, 54.) Koska tutkielmani aineisto koostuu kilpailukyky sopimuksen syntyprosessin ympärillä kirjoitetuista työmarkkinapolitiikkaa käsittelevistä pääkirjoituksista, etsimäni kehykset ovat aihespesifejä, vaikkakin joitakin muihinkin aiheisiin soveltuvia kehyksiä saattaa aineistossa esiintyä.

Kehystutkimusta jaotellaan myös sen perusteella, käsitetäänkö kehykset riippuvaisiksi vai riippumattomiksi muuttujiksi (Scheufele 1999, 107–108). Tässä tutkielmassa mediakehykset ymmärretään riippumattomina muuttujina, sillä en pyri löytämään vastausta siihen, miten kehykset muodostuvat vaan siihen, millaiset kehykset mediassa näkyvät.

Tutkimusasetelmassani kehykset muodostavat ikään kuin vastinparit toisilleen. Ensimmäinen pari pureutuu työmarkkinajärjestelmän legitimizeettiin eli hyväksyttävyyteen; onko työmarkkinajärjestöjen välinen sopiminen toivottavaa vai tulisiko asioista päättää jollakin muulla foorumilla? Toinen kehyspari keskittyy järjestelmän toimivuuteen ja sen tuottamiin tuloksiin; saadaanko järjestöjen neuvotteluissa aikaan hyviä tuloksia vai ovatko tulokset huonoja tai niiden saavuttaminen liian hankalaa? Kolmas kehyspari kysyy, näkeekö lehti johonkin esitettyyn ongelmaan syypäänä työnantaja- tai palkansaajapuolen. Suomen kolmikantaisen perinteen vuoksi voisi olla aiheellista etsiä myös maan hallitusta kritisoivia kehyksiä, mutta olen jättänyt sen tarkastelun ulkopuolelle. Syy tähän valintaan on se, että en halunnut rikkoa kehysten parittaista muotoa, ja lisäksi olen tutkielmassani kiinnostunut ensisijaisesti työmarkkinajärjestöjen yhteiskunnallista asemaa koskevista arvioista.

Kehysparien logiikkaa voidaan tulkita myös siten, että niistä jokaisessa esiintyy ay-liikkeen yhteiskunnalliseen legitimizeettiin sekä myönteisesti että kielteisesti suhtautuva kehys. Tämä logiikka ei kuitenkaan ole aukoton vaan ainoastaan suuntaa-antavasti pohdintaa tukeva. Kaksi ensimmäistä kehysparia käsittelevät työmarkkinajärjestelmää kokonaisuudessaan. Siihen kuuluvat sekä palkansaaja- että työnantajaliitot, vaikka usein puhuttaessa korporatismista mediassa keskitytään ennen muuta ay-liikkeeseen. Viimeinen kehyspari taas ei niinkään käsittele järjestelmän asemaa yhteiskunnassa, vaan sitä, miten sen osapuoliin suhtaudutaan.

Vaikka kehykset on muodostettu vastinpareiksi, kehykset eivät sulje toisiaan pois. Samassa tekstissä voidaan aivan hyvin esimerkiksi korostaa järjestöneuvotteluiden hyviä ja huonoja puolia, jolloin teks-

tissä esiintyvät sekä kehys 3 että kehys 4. Siksi huomioin analyysissäni erikseen tekstien pääasiallisen kehyksen aina kun sellainen on löydettävissä. Katson pääkehysten olevan se kehys, joka on nostettu kaikkein keskeisimmäksi. Pääkehys voi löytyä esimerkiksi pääkirjoituksen lopusta tekstin yhteenvedetään johtopäätöksenä tai esimerkiksi otsikossa tai heti tekstin alussa esiintyvänä ongelmanmäärittelynä.

Kolmatta tutkimuskysymystäni motivoi erityisesti Entmanin vesiputousmalli (*Cascading Activation*). Mallissa on viisi porrasta, jotka kuvaavat kehyksen kulkemaa matkaa poliittisesta eliitistä lehden sivuille ja kansan silmien eteen Yhdysvaltain politiikan kontekstissa. Portaat ovat ylimmästä lähtien seuraavat: 1. johto / hallinto (*administration*), 2. muu eliitti, esim. kongressi ja virkamiehet, 3. media, 4. uutiskehykset ja 5. kansa / yleisö (*public*) (Entman 2003, 419).

Mallin idea on, että ”putouksen” jokainen porras tuo oman lisänsä uutiskehykseen, mutta silti kaikkein vahvimmin kehyksen muodostamiseen pystyy osallistumaan mallin ylin taso, eli se, joka tekee asiassa ensimmäisen ulostulon. Kuten oikeassa vesiputouksessakin, myös Entmanin mallissa virta ylhäältä alaspäin on voimakas eikä sen vastustaminen ole alemmilla tasoilla helppoa. Erilaisten vastakehysten (*counterframe*) muodostuminen on kuitenkin mahdollista portaikon eri vaiheissa. Esimerkiksi kansan mielipiteet voivat välittyä median kautta eliitin tietoon siinä määrin, että niillä on vaikutusta päätöksentekoon. Myös kansan mielipiteet nousevat ylös vesiputouksessa kehyksen muodossa. Vastakehysten muodostuminen edellyttää medialta riittävästi eri näkemyksiä sisältävää aiheiden käsittelyä. (Entman 2003, 418–420; Entman 2004, 17.) On syytä huomata, että yksi yleinen kiistelty kehys onkin, mitä mieltä kansa milloinkin asioista on.

Kullakin vesiputousmallin tasolla kehys tai kehykset muotoutuvat eri tahojen välisen muodollisen ja epämuodollisen yhteydenpidon avulla. Esimerkiksi pääkirjoituksia kirjoittavat toimittajat käyttävät yhteyksiään selvittääkseen, millaisia ajatuksia kulloinkin tapetilla oleva politiikan asiakysymys herättää eri politiikan toimijoissa. Mitä yksimielisempiä eri tahot asiassa ovat, sitä suuremmalla todennäköisyydellä kehys laskee ”ylhäältä alas” lähes muuttumattomana. Mitä enemmän taas asiakysymyksestä vallitsee erimielisyyttä, sitä suuremmalla todennäköisyydellä kehys journalistisessa sisällyksessä ei vastaa alkuperäistä, jonkun eliittitahon tavoittelemaa, kehystä. (Entman 2004, 9.) Myös portaiden sisällä vallitsee vahvoja hierarkioita. Esimerkiksi valtakunnan ykkösmediat ovat etulyöntiasemassa suhteessa muuhun mediaan kehyksen luomisessa muun muassa kontaktiverkostojensa laajuuden vuoksi. Kehys laskeutuu menestyksekkäästi vesiputouksen huipulta alas sitä todennäköisemmin, mitä yhdenmukaisempi se on vallitsevaa poliittista kulttuuria dominoivien skeemojen kanssa. (Entman 2003, 420–422.)

Kolmannen tutkimuskysymyksen avulla tutkin, vaikuttiko palkansaajakeskusjärjestöjen yhdessä järjestämä niin kutsuttuja pakkolakeja vastustanut ja suuren mediahuomion saavuttanut suurmielenosoitus mediassa esiintyviin kehyksiin. Muodostuiko mediassa siis Entmanin termein uusi vastakehys? On muistettava, että valtaosa lehtien tilaajista ja ostajista kuuluu Suomen korkean järjestäytymisasteen vuoksi ammattiliittoon, joten sillä voi olla vaikutusta lehtien tekemiin kannanottoihin.

Kuten mainittu, kehykset voidaan jakaa myös mediakehyksiin ja vastaanottajan kehyksiin. Entmanin (1993, 57) mukaan tutkijoiden tulisi kiinnittää erityistä huomiota tekstin elementtien keskeisyyteen ja punnita kehysten ja yleisön skeemojen suhdetta. Tässä kohtaa lienee syytä todeta, että tutkimusasetelmani ei ulotu etsimään yleisön skeemoihin liittyviä vastauksia. Fokukseni on nimenomaisesti mediassa esiintyvissä kehyksissä sekä tekstin elementtien keskeisyydessä. Aineistoni on rajattu sanomalehtien pääkirjoituksiin, joten siksi tutkin ainoastaan mediassa esiintyviä kehyksiä, enkä yrittäkään löytää vastauksia siihen, millainen vaikutus niillä on lukijoidensa ajatteluun. Tarkoitukseni ei ole kiistää kehysten moniulotteista luonnetta, vaan kehysmääritelmäni rajaukseen vaikuttaa ainoastaan se, että aineistoni ei sovellu vastaanottajan kehysten tutkimiseen.

Analyysini yhdistelee sekä kvantitatiivista että kvalitatiivista tutkimusta. Laajennan analyysiäni kvantitatiivisesti siten, että listaan tahot, joihin aineistossani viitataan kirjoitettaessa työmarkkinapolitiikasta. Näin otan huomioon Entmanin (1993, 52) ajatuksen siitä, että tekstin tiedonlähteet ovat yksi olennainen kehyksiä muodostava tekijä. Listaukseni sisältää ne tahot, joihin viitataan pääkirjoituksessa aloitteentekijän roolissa. En siis ota listaukseeni mukaan kaikkia tahoja, joiden kantoihin kirjoituksissa viitataan, vaan ainoastaan ne, joiden kanta, esimerkiksi keskustelunavaus tai kriittikinilmaus, toimii pääkirjoituksen keskeisenä aiheena siten, että tahon ulostulon voidaan tulkita merkittävästi motivoineen pääkirjoituksen kirjoittamista. Listauksen on tarkoitus valottaa sitä, mitä tahoja pääkirjoitustoimittajat kuuntelevat herkimmin pohtiessaan työmarkkinajärjestelmän ominaisuuksia ja ongelmakohtia.

Tutkielman pääasiallisena tehtävänä on selvittää, millaisena Suomen työmarkkinamalli näyttäytyy valituissa lehdissä. Analyysin selkeyden ja toimivuuden vuoksi tutkimusasetelma on rajattu. Ensimmäinen rajoitus koskee aineistoa. Se on valittu käsittämään lähivuosien tapahtumat, joten tutkielmani antaa vastauksia ainoastaan siihen, miten lehdet kirjoittavat työmarkkinapolitiikasta pääkirjoituksissaan kilpailukyky sopimuksen ja muutaman muun työmarkkinaratkaisun neuvotteluiden hallitsemana aikana. Keskusjärjestöneuvotteluiden lisäksi ajanjaksoon osuu myös julkisuudessa pienemmälle huomiolle jääneitä liittokohtaisia neuvotteluita. Lehdet eivät siis välttämättä aina käsittele samanaikaisesti samoja työmarkkinatapahtumia. On kuitenkin aina lehden oma valinta, minkä asian se nostaa pääkirjoituksensa arvoiseksi, joten en näe ongelmaa siinä, että lehdet välillä käsittelevät tapahtumia,

jotka jäävät toisissa lehdissä huomiotta. Jos esimerkiksi lehti tekee valinnan sivuuttaa muut kilpailevat aiheet ja kirjoittaa ilmailualan työtaisteluista ay-liike-kriittisestä näkökulmasta, on kyseessä kehystävä valinta, joka kertoo lehden linjasta.

Toinen merkittävä rajoitus koskee kehysten sisältöä. Tutkin lehtien kehystämistä ainoastaan valitseni kuuden kehyksen osalta, joten koko työmarkkinapolitiikkaan liittyvä kehystämisen kirjo ei tule käsitellyksi. Tutkielmassa ei esimerkiksi etsitä vastausta siihen, miten lehdet suhtautuvat työnantaja- ja palkansaajajaleirien sisäisiin jännitteisiin. Liittoihin järjestäytyneiden ja järjestäytymättömien työnantajien asema työmarkkinapolitiikassa eroaa toisistaan, ja myös julkisuudessa esiintyy ajoittain työnantajajaleirien välisiä kiistoja siitä, mihin suuntaan työmarkkinasopimista pitäisi kehittää. En myöskään tee kehysasetelmassa eroa sen välille, kannattavatko lehdet esimerkiksi liitto- ja toimialakohtaista vai keskusjärjestövetoista sopimista. Tutkielman näkökulma on valittu koskemaan laajemmin työmarkkinajärjestöjen yhteiskunnallista legitimizeettiiä. Valintaa tukee luvun 2 historiallinen taustoitus järjestöjen aseman kehittymisestä.

Lisäksi kehyksiä on täytynyt selkeyden nimissä yksinkertaistaa ja laventaa. Esimerkiksi järjestelmän legitimiisyyttä käsittelevä kehys 1 pitää sisällään erityyppisiä kehystyksiä; toisaalta kirjoituksia, joissa järjestöjen aseman legitimizeettiin otetaan perustavanlaatuisesti kantaa ja toisaalta taas kirjoituksia, joissa järjestöjen yhteiskunnalliselle asemalle annetaan hyväksyntä epäsuoremmin, esimerkiksi toteamalla, kuinka toivottava järjestöjen välinen kiky-sopu olisi. Kehysten tarkempi sisältö selviää liitteenä olevasta kysymyspatteristosta (Liite 1).

4.2. Aineiston esittely

Aineistonani käytän yhden valtakunnallisen päivälehden (Helsingin Sanomat), yhden johtavan maakuntalehden (Aamulehti) ja yhden valtakunnallisen iltapäivälehden (Ilta-Sanomat) pääkirjoituksia. Lehdet ovat painetun lehden levikiltään Suomen kolme suurinta sanomalehteä: Helsingin Sanomat 285 000, Ilta-Sanomat 110 000 ja Aamulehti 107 000.²

Kaikki tarkasteluun valitsemani lehdet ovat olleet jo pitkään puoluepoliittisesti sitoutumattomia, mutta Helsingin Sanomilla ja Ilta-Sanomilla on juurensa nuorsuomalaisessa liberaali-ideologiassa ja Aamulehti oli vuoteen 1992 asti kokoomuksen äänenkannattaja. Aineistoni kattaa kaksi suurinta suomalaista mediakonsernia, Sanoman (HS ja IS) ja Alma Median (AL).

² Sanomalehtien liitto ”Suomen 10 suurinta sanomalehteä vuoden 2014 painetun lehden levikin mukaan”. Saatavissa <<http://www.sanomalehdet.fi/sanomalehtitieto/levikki>> Luettu 14.2.2017.

Helsingin Sanomat julkaisee pääsääntöisesti joka päivä kolme pääkirjoitusta, yhden pidemmän ja kaksi lyhyempää. Aamulehti ja Ilta-Sanomat julkaisevat pääsääntöisesti yhden pääkirjoituksen päivässä. Aamulehti ja Helsingin Sanomat ilmestyvät seitsemänä päivänä viikossa, Ilta-Sanomat kuutena. Varsinaisten pääkirjoitusten lisäksi pääkirjoitussivulla on kaikissa lehdissä myös muita tekstityyppejä, kuten jälkikirjoituksia ja näkökulmia, mutta niitä en sisällytä aineistooni. En myöskään ota lukuun pääkirjoituksiin liitettyjä kuvia tai kuvatekstejä, sillä niitä ei ole kaikilta osin saatavissa lehtien sähköisissä arkistoissa.

Kaikkien kolmen lehden pääkirjoitukset ovat anonymymejä, eli niihin ei ole merkitty kirjoittajan nimeä. Suomessa pääkirjoituksissa on perinteisesti suosittu anonymiteettiä, mikä on korostanut pääkirjoitusta lehden virallisen, kollektiivisen linjan edustajana (Pietilä 2008, 553–554). Kunelius ym. (2010, 154) kuvailevat pääkirjoitusta anonymymiksi mielipidejutuksi. Se on siis osa mielipidejournalismia, johon kuuluvat juttutyypeistä myös kolumnit, mielipidekirjoitukset ja erilaiset näkökulma- ja vieraskynä-kirjoitukset. Pääkirjoitus kuitenkin erottuu muista mielipidejuttutyypeistä. Se on arvokas instituutio, joka on säilyttänyt vuosien varrella monin paikoin melko varovaisen tyyliinsä (Pietilä 2008, 530–534).

Pääkirjoituksen kehitys juttutyypinä on Suomessa ollut riippuvainen yhteiskunnan laajemmasta kehityksestä. Suotuisa maaperä pääkirjoitusinstituution juurtumiselle syntyi, kun tietoliikennekehitys nopeutti tiedon ja näkemysten välittymistä, ja kun vuoden 1850 sananvapausasetuksesta oli päästy eroon ja sanomalehdet olivat vapaampia ottamaan kantaa. Valtiopäivätoiminnan alkaminen 1860-luvulla vilkasti yhteiskunnallista keskustelua, jossa riitti kommentoitavaa 1900-luvun alun suurten mullistusten aikana. 1900-luvun kuluessa pääkirjoitukset hakivat uusia muotoja ja viimeistään 1970-luvulla pääkirjoitus arkipäiväistyi ja siirtyi kokonaan ammattitoimittajien käsiin. (Pietilä 2008, 558–561.)

Sanomalehden yhdeksi kivijaloista muodostunut pääkirjoitus on juttutyypinä uusien haasteiden edessä. Pääkirjoituksen arvovaltaa on perinteisesti korostanut sen vakiintunut paikka lehden paraati-paikalla ensimmäisellä aukeamalla (ks. esim. Pietilä 2008, 539). Herää kysymys, kuinka moni lukee pääkirjoituksia, kun lehtien lukeminen on siirtynyt jatkuvasti kohti digitaalisia alustoja³. Jo ennen printtilevikkien laskua 1970- ja 1980-lukujen taitteessa tehdyn empiirisen tutkimuksen mukaan vain

³ Vuodesta 2012 vuoteen 2014 printtisanomalehtien tilaukset laskivat Suomessa 2,4 miljoonasta 1,8 miljoonaan. Samalla ajanjaksolla digitaalisten tilausten ja yhdistelmätilausten määrä nousi 143 000 kappaleesta 402 000 kappaleeseen. Sanomalehtien liitto ”Sanomalehtien levik-
kikehitys 2012–2014”. Saatavissa < <http://www.sanomalehdet.fi/sanomalehtitieto/levikki> >
Luettu 21.4.2016.

noin joka kymmenes maakuntalehden lukija kertoi lukevansa pääkirjoituksia (Miettinen 1980, 272). Tämä taas on Pietilän (2008, 557) mukaan saattanut johtaa siihen, että pääkirjoitussivuista on pyritty tekemään uudenlaisten juttutyyppeiden, kuten jälkikirjoitusten, avulla entistä houkuttelevampia lukijoiden silmissä.

Holmberg (2004, 240) huomauttaa, että pääkirjoitukset ja muu mielipideaineisto ovat sitoutumattomille lehdille paikka ottaa kantaa yhteiskunnallisiin kysymyksiin, kun ne samanaikaisesti uutisoinnissaan pyrkivät puolueettomuuteen maksimoidakseen lukijakuntansa. Siinä missä median valta ymmärretään usein asioiden kehystämisessä ja asialistaan vaikuttamisessa, pääkirjoitukset tarjoavat siis lehdelle väylän asemoida itsensä edustamaan tiettyä kantaa yhteiskunnallisessa keskustelussa. Esimerkiksi Elisabeth Le (2010, 185–187) on tullut ranskalaisen Le Monde –sanomalehden pääkirjoituksista tekemiensä tutkimusten perusteella siihen tulokseen, että lehdellä on oma itsenäinen poliittinen roolinsa ranskalaisessa yhteiskunnassa ja nimenomaan pääkirjoitukset ovat väline, jolla lehti tuo roolinsa näkyväksi.

Median sisällä pääkirjoituksilla voi olettaa olevan arvovaltaa. Niitä kirjoittavat pääosin lehtien kokeilemman kaartin toimittajat ja päätoimittajat. Kuneliuksen ym. (2009, 329) tutkimuksessaan haastatteleminen suomalaisten vallankäyttäjien keskuudessa pääkirjoitusten linjausten arvioitiin valuvan myös lehden muihin sisältöihin. Niiden aktiivisiksi lukijoiksi arveltiin muita toimittajia.

Aineistoni alkaa syyskuusta 2014, jolloin työmarkkinapolitiikassa keskusteltiin eläkejärjestelmän uudistamisesta ja päättyy kesäkuuhun 2016, jonka alussa allekirjoitettiin matkan varrella useita kertoja kuopattu ja henkiin herätetty keskitetty työmarkkinaratkaisu, jota on kutsuttu yhteiskuntasopimukseksi sekä kilpailukyky sopimukseksi. Poikkeuksellista kiky-neuvotteluissa oli Suomen työmarkkinahistoriaan peilaten se, että järjestöt tekivät laajan keskitetyn ratkaisun, jolla parantamisen sijaan heikennettiin palkansaajien työehtoja. Lisäksi hallitus otti poikkeuksellisen aktiivisen roolin kolmikannassa ja asetti järjestöjen neuvotteluille tiukkoja ehtoja ja määräaikoja.

Syyskuussa 2014 järjestöt olivat jo pitkään käyneet hallituksen pyynnöstä neuvotteluja siitä, miten eläkkeiden kertymistä ja muita järjestelmän keskeisiä piirteitä tulisi muuttaa tuleviin aikoihin sopiviksi. Keskusjärjestöt löysivät kuun lopulla sovun, jonka ulkopuolelle korkeasti koulutettujen Akava kuitenkin jäi. Järjestöjä keuhuttiin syntyneestä sopimuksesta vuolaasti pääkirjoituksissa ja muun muassa maan hallituksen taholta.

Eläkeratkaisun jälkeen järjestöt keskittyivät neuvottelemaan työrauhasäännöistä, joista oli väännetty työnantajapuolen aloitteesta jo eläkeneuvotteluiden taustalla. Työnantajat olisivat toivoneet muun

muassa kovennuksia laittomista lakoista langetettaviin rangaistuksiin, mutta sopua ei löytynyt, ja neuvottelut lopetettiin tuloksettomina helmikuussa 2015.

Alkuvuoden 2015 poliittista keskustelua väritti valmistautuminen huhtikuun eduskuntavaaleihin, joten myös työmarkkinatoimijat julkaisivat omia tavoitepapereitaan vaalikamppailun käyttövoimaksi. Ennen vaaleja oppositiopuolue keskustan puheenjohtaja, tuleva pääministeri, Juha Sipilä puhui halustaan saada Suomeen yhteiskuntasopimukseksi kutsumansa laaja työmarkkinasopimus. Keskusta oli vaalien selvä voittaja, joten Sipilä ryhtyi vetämään hallitusneuvotteluita ja kutsui sen rinnalle myös työmarkkinakeskusjärjestöt neuvottelemaan yhteiskuntasopimuksesta. Neuvottelut voi laskea yhteiskuntasopimuksen ensimmäiseksi kierrokseksi, joka päättyi tuloksettomana jo ennen kuin hallitusohjelma oli julkaistu.

Toukokuun lopulla hallitusohjelman julkaisun yhteydessä pääministeri Sipilä tarjosi työmarkkinajärjestöille uutta mahdollisuutta sovun löytämiseen. Tällä kertaa hallitus esitti myös neuvotteluiden kannustimeksi ehdollisia veronkevennyksiä ja toisaalta sen vaihtoehdoksi leikkauksia. Hallitus asetti järjestöille myös tarkan aikarajan. Kesäkuun alussa järjestöjen kalenterin täytti kuitenkin neuvottelut vuonna 2013 solmitun keskitetyn ratkaisun, työllisyys- ja kasvusopimuksen, jatkamisesta. Tyka-neuvotteluissa järjestöt pääsivät sopuun, mutta lopulta elokuussa pääministeri Sipilä ilmoitti päivää ennen asettamaansa takarajaa, että järjestöt eivät tule löytämään sopua yhteiskuntasopimuksesta.

Kovin rytinä työmarkkinapolitiikan julkisuudessa alkoi, kun Sipilän hallitus julkaisi 8. syyskuuta 2015 työelämän lakipakettiaihionsa, joka ristitiin julkisuudessa pakkolakipaketiksi. Hallituksen ilmoitti tavoitteekseen alentaa suomalaisen työn hintaa viisi prosenttia. Keinoiksi hallitus esitti muun muassa työajan pidentämistä, julkisen sektorin lomien lyhentämistä, ylityö- ja pyhätyökorvausten sekä sairauspoissaolon ajan palkan leikkaamista. Oleellista laeissa olisi ollut se, että ne olisi toteutettu pakottavalla lainsäädännöllä siten, että alakohtaiset liitot eivät voisi sopia työehtosopimuksiin työntekijän kannalta paremmista ehdoista. Paikallisesti paremmista ehdoista olisi edelleen voinut sopia.

Pakkolakipaketti olisi ollut hyvin poikkeuksellinen, koska yleensä Suomessa lähtökohtana on ollut, että lainsäädäntö asettaa työsuhteen vähimmäisehtoja, ei enimmäisehtoja. Hallituksen ulostulo sai välittömästi osakseen paljon kritiikkiä ammattiyhdistysliikkeeltä ja joiltakin oikeusoppineilta. Perustuslain näkökulmasta lakipaketin arveltiin olevan ristiriidassa sopimusvapauden kanssa ja lisäksi pohdittiin, johtaisivatko lait välilliseen syrjintään, koska lakien negatiiviset vaikutukset olisivat kohdistuneet epätasaisesti eri työntekijäryhmiin. Yksituumaista kritiikkiä ei kuitenkaan ollut, vaan monin paikoin arvioitiin myös, että lait eivät olisi olleet ristiriidassa perustuslain ja kansainvälisten sopimusten kanssa.

Pakkolakipaketin julkaiseminen johti kahteen poikkeukselliseen työmarkkinapoliittiseen tapahtumaan. Ensinnäkin, palkansaajajärjestöt järjestivät yhteisen suurmielenosoituksen Helsingin Rautatientorilla 18. syyskuuta. Akavan, SAK:n ja STTK:n yhteinen mielenilmaus oli Suomen oloissa poikkeuksellinen joukkovoiman osoitus seisauttaessaan työnteon monella työpaikalla päivän ajaksi. Rautatientorin mielenosoitukseen saapui poliisin arvion mukaan 30 000 henkeä. Myös alueellisia mielenosoituksia järjestettiin. SAK:n mukaan mielenosoittajia oli koko maassa 300 000.

Toinen Suomen poliittisessa julkisuudessa poikkeuksellinen tapahtuma oli Ylen TV1-kanavan kaksi päivää ennen mielenosoitusta lähettämä pääministerin puhe. Iltauutisten jälkeen lähetetyssä puheessaan Sipilä perusteli hallituksensa kovaa talouslinjaa ja antoi myös työmarkkinajärjestöille mahdollisuuden esittää hallitukselle yhteisen vaihtoehtonsa.

Näistä tapahtumista käynnistyi kiihkeä työmarkkinasyksy, jonka aikana järjestöt etsivät sopua vaihtoehtoisesta ehdotuksestaan hallitukselle ja hallitus valmisti pakkolakejaan. Yhteiskuntasopimusneuvotteluiden ilmapiiriin vaikuttivat Postin työtaistelut, jotka ratkesivat vasta valtakunnansovittelijan sovintoehdotukseen sekä EK:n syyskokouksessaan tekemä sääntömuutos, jolla se kielsi itseltään keskitettyjen työmarkkinasopimusten tekemisen seuraavasta keväästä alkaen. Vuoden lopussa EK lopetti yhteiskuntasopimusneuvottelut vedoten kuljetusalan työntekijöitä edustavan AKT:n neuvotteluhallittomuuteen.

Vuodenvaihteen yli kestäneen neuvottelukatkoksen jälkeen EK myöntyi palaamaan neuvotteluihin sen jälkeen, kun sitä oli maaniteltu sekä hallitus- että oppositiopuolueista käsin. Tammikuussa myös hallitus päätti keskeyttää pakkolakien valmistelemisen ja luottaa asian järjestöjen käsiin.

Sopu yhteiskuntasopimuksesta, tai kilpailukyky sopimuksesta, löytyi keskusjärjestöjen kesken lopulta helmikuun lopulla. Järjestöt sopivat muun muassa 24 tunnin korvauksettomasta lisäyksestä vuosittaiseen työaikaan ja sosiaaliturvamaksujen siirtämisestä työnantajalta palkansaajien maksettavaksi. Järjestöt siis sopivat keskitetysti heikennyksistä palkansaajien työehtoihin, mikä tekee sopimuksesta hyvin poikkeuksellisen Suomen työmarkkinahistoriassa. Toisaalta syntynyt sopu omalta osaltaan vahvisti työmarkkinajärjestöjen valta-asemaa, sillä hallitus ei lopulta toteuttanut pakottavaa työlainsäädäntöä. Omalta osaltaan neuvotteluita sähköisti hallituksen tapa asettaa järjestöille neuvotteluihin selkeitä tavoitteita ja määräaikoja. Syntynyt sopimus jäi myös kauas hallituksen alkuperäisistä kaavailuista. Neuvottelujen alussa pääministeri Sipilä sekä työnantajat puhuivat muun muassa jopa 100 tunnin lisäyksestä vuosittaiseen työaikaan.

Helmikuun keskusjärjestösovun jälkeen neuvottelutulos täytyi kuitenkin vielä viedä liittotasolle, sillä keskusjärjestöt eivät voi muuttaa työehtosopimuksia. Alku ei luvannut sopimukselle menestystä, sillä

ensimmäisellä viikolla sen ilmoitti hylkäävänsä SAK:n liitoista Elintarviketyöläisten liitto, Rakennusliitto, AKT sekä yllättäen palvelualojen suurliitto PAM. SAK:n hallitus päätti kuitenkin aloittaa kiky-sopimuksen soveltamisneuvottelut, ja lopulta myös PAM päätti hyväksyä sen. Kannustimeksi sopimiselle Sipilän hallitus lupasi sitä enemmän veronkevennyksiä, mitä kattavampi sopimuksesta tulee.

Liittokohtaisten neuvotteluiden aikaan asiaa ei puitu aktiivisesti julkisuudessa. Huhtikuun lopulla nousi kuitenkin esiin esimerkiksi ammattiliitto Pron uhkaus jättäytyä sovun ulkopuolelle vastauksena hallituksen aikeisiin muuttaa työttömyysturvaa. Lisäksi muun muassa työnantajapuolen Metsäteollisuus vaati kuljetusalan AKT:ta mukaan sopuun. Lopulta ensimmäisenä neuvottelutuloksen löysivät Kemianteollisuus ja teollisuusalojen ammattiliitto Team hieman reilu viikko ennen määräajaksi asetettua toukokuun loppua. Päänavauksen jälkeen monet alat pääsivät sopuun ja työmarkkinaosapuolet allekirjoittivat kilpailukyky sopimuksen Kesärannassa 14. kesäkuuta 2016 yli vuoden kestäneiden neuvotteluiden päätteeksi.

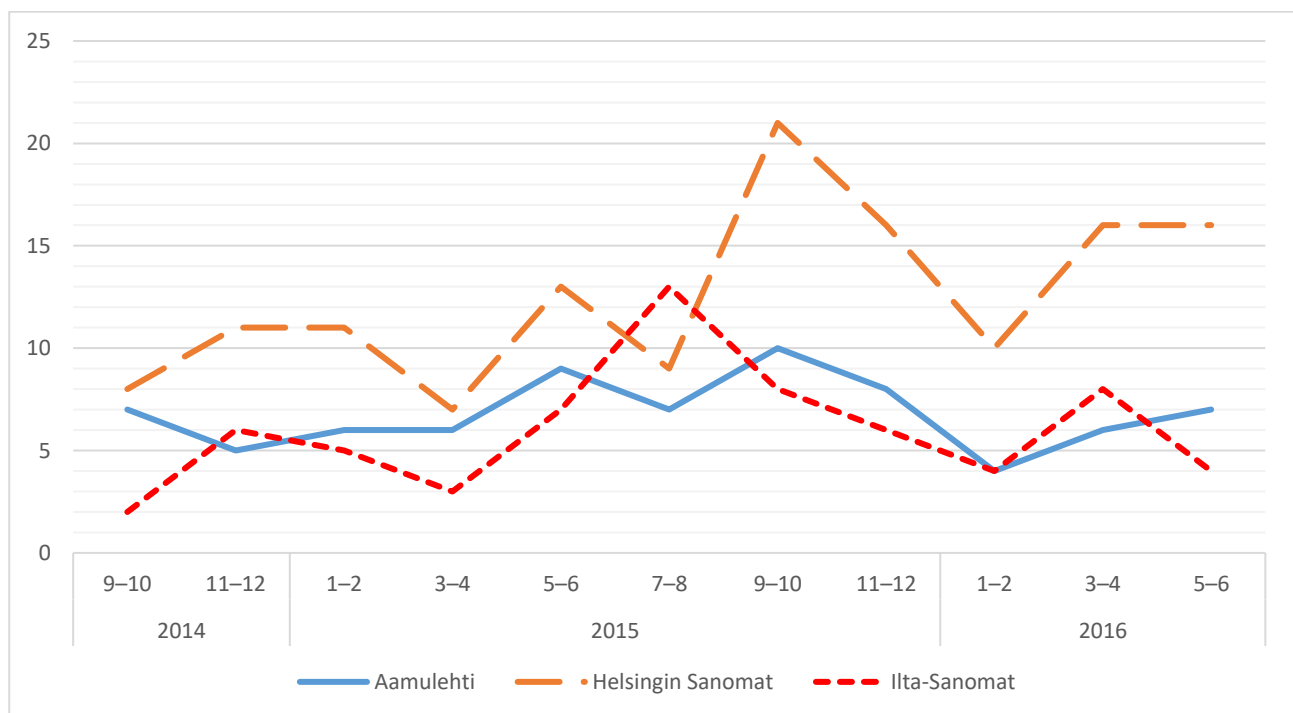
Vielä ennen kiky-sopimuksen allekirjoittamista työnantajajärjestöt kävivät keskenään sanailua paikallisen sopimisen edistämisen yksityiskohdista. Kilpailukyky sopimus olisi laajentanut paikallisen sopimisen oikeudet ja velvollisuudet koskemaan järjestäytyneiden työnantajien lisäksi myös järjestäytymättömiä työnantajia. Suomen Yrittäjät -etujärjestölle sopu ei kuitenkaan kelvannut, joten pääministeri Sipilä linjasi, että paikallinen sopiminen ei laajene niin kutsuttuihin villeihin yrityksiin.

Kilpailukyky sopimusneuvotteluiden taustalla aineiston ajanjaksona oli käynnissä kaksi merkittävää järjestöuudistusprojektia. Ensinnäkin, marraskuussa 2014 nousi julkisuuteen monien SAK:n ja STTK:n jäsenliittojen hanke muodostaa Suomeen uusi palkansaajien keskusjärjestö, joka olisi käytännössä tarkoittanut SAK:n ja STTK:n sulautumista yhteen. Hankkeelta katosi kuitenkin pohja useamman STTK:n liiton irtauduttua siitä, ja kesäkuussa 2016 liitot linjasivat, että uuden keskusjärjestön perustamiseen ei ole edellytyksiä. Julkisuudessa esitettiin arvioita, joiden mukaan irtautuneille liitoille olisi ollut liikaa kiky-neuvotteluissa korostunut SAK:n liittojen poliittisuus. Toinen merkittävä järjestöuudistus, joka osuu aineiston ajanjaksoon, on teollisuusalojen ammattiliittojen yhdistyminen. Metalli, Paperiliitto, Puuliitto ja Team allekirjoittivat aiesopimuksen yhdistymisestään helmikuussa 2016. Aineiston päättymisen jälkeen Paperiliitto irtaantui hankkeesta, mutta muut liitot päättivät toukokuussa 2017 yhdistyä Teollisuusliitoksi, joka omalta osaltaan valmistaa ay-liikkeen edunvalvontaa sen varalle, että Suomessakin palkoista neuvotellaan tulevaisuudessa Ruotsin tapaan ventialat edellä.

5. ANALYYSIN TULOKSET

Ajanjaksona 1.9.2014–30.6.2016 aineistooni kelpuuttamiani pääkirjoituksia julkaistiin Aamulehdessä 75, Helsingin Sanomissa 138 ja Ilta-Sanomissa 66 kappaletta. Lehtien välillä ei siis näy merkittäviä eroja siinä, kuinka usein ne käsittelevät työmarkkinapolitiikkaa pääkirjoituksissaan, kun ottaa huomioon lehtien väliset erot ilmestymistiheydessä ja yhdessä lehdessä julkaistujen pääkirjoitusten määrässä. Aineistoon kuuluvat pääkirjoitukset on listattu tutkielman lopussa (Liite 2).

Toteutin aineiston analyysin kolmessa vaiheessa. Ensiksi tein aineiston esiluennan, jonka avulla karsin hakutuloksista kirjoitukset, joissa työmarkkina-aiheet esiintyvät vain maininnan tasolla. Esiluen-
nan avulla sain myös käsityksen siitä, millaiset kehykset painottuvat aineistossa ja muodostin tältä pohjalta tutkielmani kuusi kehystä. Toisella kierroksella luin pääkirjoitukset tarkemmin, listasin kirjoituksissa esiintyvät kehykset ja karsin lisää epärelevantteja kirjoituksia. Luin aineiston vielä kolmannen kerran. Tässä vaiheessa tarkastin, että olen löytänyt kirjoituksista oikeat kehykset, tein niihin joitakin tarkentavia muutoksia ja listasin myös kirjoitusten pääkehykset, silloin kun sellainen oli löydettävissä.

Kuva 1. Työmarkkinapolitiikkaa käsittelevien pääkirjoitusten esiintyminen lehdissä syyskuusta 2014 kesäkuuhun 2016.

Ensimmäinen aineistosta esiin nouseva huomio on, että lehtien välillä on jonkin verran eroja siinä, millaisina aikoina ne käsittelevät työmarkkinapolitiikkaa pääkirjoituksissaan. Aamulehti kirjoittaa aiheesta muihin lehtiin verrattuna huomattavan tasaisesti koko aineiston ajanjakson ajan, vaikkakin senkin sivuilla tietyt neuvotteluiden kriittiset vaiheet näkyvät piikkeinä tilastossa. Helsingin Sanomissa taas työmarkkinapolitiikkaa käsittelevien pääkirjoitusten määrä vaihtelee hyvin paljon eri ajanjaksoina. Ilta-Sanomat osuu kahden ääripään väliin.

Piikkeinä aineistossa näkyvät työrauhaneuvottelut vuodenvaihteessa 2014–2015, yhteiskuntasopimusneuvotteluiden ensimmäiset kierrokset ja työllisyys- ja kasvusopimusneuvotteluiden loppusuora touko-kesäkuussa 2015, pakkolakipaketti, suurmielenosoitus ja Sipilän tv-puhe syys-lokakuussa 2015 sekä kiky-sovun löytyminen keskusjärjestötasolla ja sen tyrmäminen monien ammattiliittojen hallituksissa maaliskuussa 2016. Kuten sanottua, lehtien välillä on jonkin verran eroja siinä, miten paljon ne minäkin aikana aiheesta kirjoittavat. Yllättävin yksittäinen poikkeus koskee Ilta-Sanomia, joka näyttäisi käsittelevän aihetta poikkeuksellisen paljon heinä-elokuussa 2015, kun järjestöt saivat neuvotella yhteiskuntasopimuksesta keskenään ja lopulta pääministeri Sipilä ilmoitti, että sopua ei löydy. Lehden mielenkiinto aiheeseen kuitenkin näyttäisi laskevan pakkolakipaketin, mielenosoituksen ja Sipilän tv-puheen aikaan, eli silloin, kun puolestaan Aamulehti ja Helsingin Sanomat kirjoittavat aiheesta kaikkein ahkerimmin. (Kuva 1.)

Analyysissä etsimäni kuusi kehystä esiintyvät aineistossa melko tiheään. Aamulehti kehystää tutkimusasetelmani valossa ahkerimmin: 88 prosentissa kirjoituksista on yksi tai useampi kuudesta etsimästäni kehyksestä. Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa taas etsimiäni kehyksiä esiintyy 74 prosentissa kirjoituksista. Kehysten tiheä esiintyminen voi kertoa lehden matalasta kynnyksestä ottaa kantaa työmarkkinapolitiikan kysymyksiin. Voidaan tulkita, että Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat suhtautuvat aiheesta kirjoittamiseen varovaisemmin kuin Aamulehti. Toisaalta useiden eri kehysten viljeleminen pääkirjoituksissa voi kieliä myös varovaisuudesta; aihetta halutaan käsitellä monesta eri näkökulmasta. Aamulehden kohdalla kaikki kolme kehysparia kääntyvät selvästi toisen kehyksen voitoksi, joten lehden osalta aktiivinen kehystäminen näyttäisi kuitenkin kertovan rohkeasta kannanottamisesta.

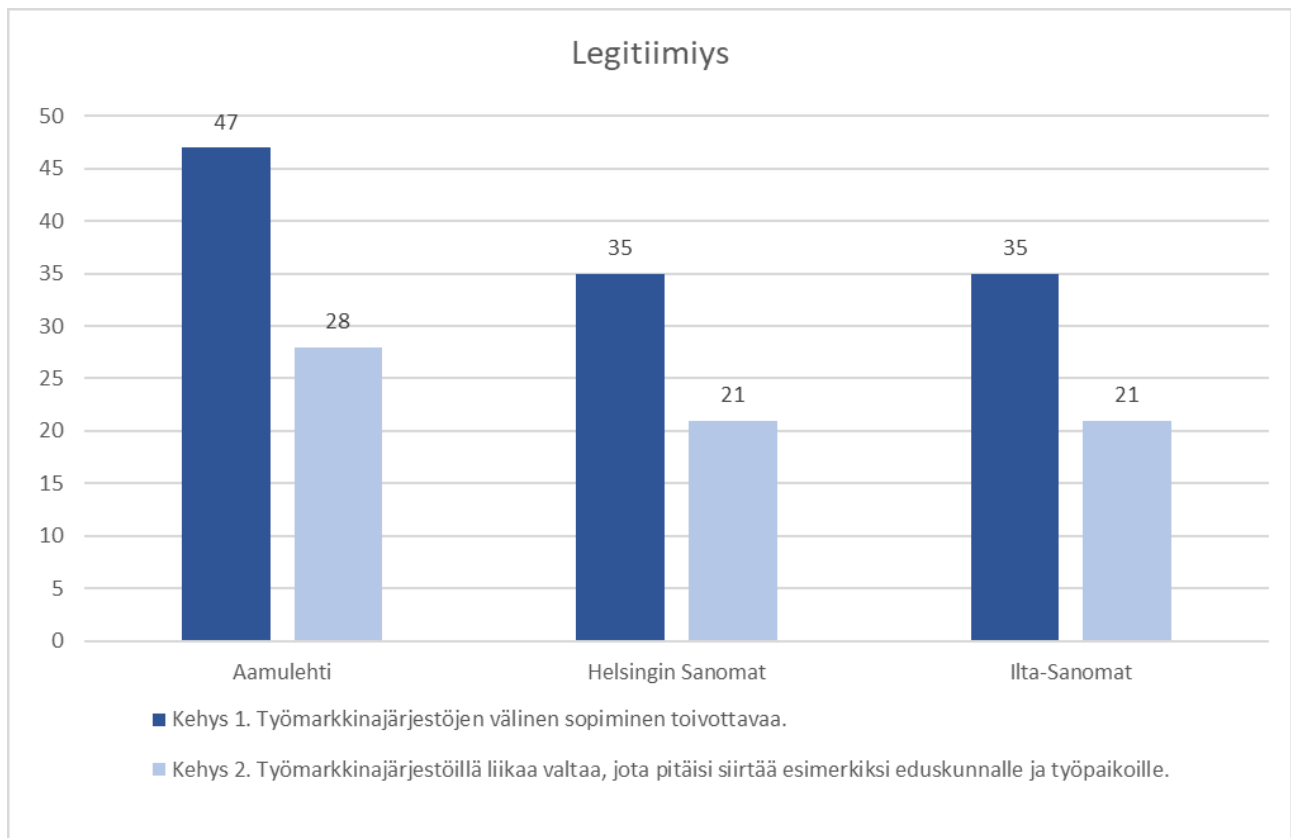
Täytyy myös muistaa, että tutkimusasetelmani kattaa ainoastaan kuusi valitsemaani kehystä, joten koko kehystämisen kirjoa tutkielma ei tuo näkyväksi. Tutkielman avulla voidaan valottaa ainoastaan sitä, miten lehdet kirjoittavat kyseisten kuuden kehyksen näkökulmasta.

Taulukko 1. Kehysten esiintyminen aineistossa (%-osuus siitä, kuinka useassa lehden pääkirjoituksessa kehys esiintyy).

	Aamulehti	Helsingin Sanomat	Ilta-Sanomat	Keski-arvo
Kehys 1	47	35	35	39
Kehys 2	28	21	21	23
Kehys 3	12	16	12	13
Kehys 4	37	25	18	27
Kehys 5	25	14	14	18
Kehys 6	48	32	32	37
Ei kehystä	12	26	26	21

5.1. Legitiimiys

Kehys 1 ”työmarkkinajärjestöjen välinen sopiminen toivottavaa ” on kuudesta etsimästani kehyksestä kaikkein hallitsevin aineistossa. Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa se on kaikkein yleisin kehys ja Aamulehdessä toiseksi yleisin. (Taulukko 1.) Kehys 1 on melko monipuolinen, sillä se kattaa alleen näkökulmat, joissa kannustetaan työmarkkinajärjestöjen väliseen sopimiseen. Kehykseen kuuluu siis yhtä lailla järjestöjen yhteiskunnallista asemaa legitimoivat puheenvuorot, mutta toisaalta myös kirjoitukset, joissa toivotaan järjestöjen pääsevän sopuun vain siksi, että työmarkkinatilanteen kiristyminen saataisiin katkeamaan.

Kuva 2. Legitiimiys-kehysparin esiintyminen aineistossa.

Alla esimerkkejä 1-kehysparin esiintymisestä.

AL 19.5.2015.

”Sipilän ajama yhteiskuntasopimus etujärjestöjen kanssa karahti kiville, mutta sillä rintamalla kaikkia kortteja ei vielä ole käännetty. Ovi jatkoneuvotteluja varten on edelleen raollaan. Se on hyvä merkki.

Mahtijärjestöt SAK ja EK ovat avainasemassa, kun puhutaan kilpailukyvyn ja tuottavuuden parantamiseen tähtäävästä työelämän uudistamisesta.”

HS 31.7.2015.

”Sopimus on yhä vaikea saavuttaa, mutta päämäärä on tavoittelemisen arvoinen – sekä työllisyyden että kansantalouden kannalta.”

IS 18.8.2015.

”Tuoreet luvut lisäävät yhteiskuntasopimuksesta neuvottelevien työmarkkinajärjestöjen vastuuta, sillä ilman omia toimia Suomea ei saada nousuun Euroopan hännänhuipun paikalta.”

Kaikille lehdille on yhteistä, että yhteiskuntasopimusneuvotteluiden kuluessa pääkirjoituksissa useaan kertaan toivotaan hartaasti, että järjestöt pääsisivät sopuun. Asiaa lähestyttiin kuitenkin valtaosin hyvin käytännöllisestä näkökulmasta; järjestöjen toivottiin pääsevän sopuun siksi, että sillä voisi olla myönteisiä vaikutuksia Suomen taloustilanteeseen. Sen sijaan kirjoituksissa ei juurikaan esimerkiksi korostettu järjestöjen asemaa suhteessa hallitukseen työmarkkina-asioissa. Sipilän hallituksen liian tiukat aikataulut ja ajoittainen tahdittomuus ja kokemattomuus työmarkkina-asioissa nostettiin kylläkin esille.

Vaikka legitiimiys-kehysparista yleisin oli kehys 1, niin myös kehys 2 ”työmarkkinajärjestöillä liikaa valtaa, jota pitäisi siirtää esimerkiksi eduskunnalle ja työpaikoille” on aineistossa yleinen. Kehys on aktiivisimmassa käytössä Aamulehdessä (28 %:ssa kirjoituksista), mutta myös Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa se esiintyy yli viidenneksessä pääkirjoituksista. (Kuva 2.)

Kehyksessä keskeisintä on ajatus, että työmarkkinajärjestöillä on tavalla tai toisella liikaa valtaa. Lasten kehykseen kuuluvaksi niin järjestöjen ulkoparlamentaarista vallankäyttöä kritisoiivat ilmaisut kuin myös työnantajan ja työntekijän väliseen paikalliseen sopimiseen kannustavat äänenpainot. Lisäksi kehys syntyy, jos tekstissä kritisoidaan järjestöjä liiallisesta vallan haalimisesta tai tuodaan ilmi, että asioista olisi tarkoituksenmukaisempaa sopia jollakin muulla foorumilla.

Aamulehdessä pureudutaan hyvin hanakasti nimenomaisesti parlamentaarisen demokratian toteutumisen näkökulmasta esitettyyn kritiikkiin.

AL 8.3.2016.

”Osa kansalaisista on viime päivinä saattanut ihmetellä, tulivatko he kevään eduskuntavaaleissa antaneeksi myös etujärjestöille valtakirjan sanella, millaista finanssipolitiikkaa tulevan hallituksen on harjoitettava.

Tässä vaiheessa vain yksi asia on varmaa. Miten tahansa yhteiskuntasopimusneuvottelu päättyvätkin, harjoitus jää puolivuosisataisen tupo-historian viimeiseksi. Parlamentaarisen demokratian kannalta se ei ole ollenkaan huono asia.”

Myös vaatimus paikallisen sopimisen lisäämisestä näkyy lehden sivuilla.

AL 7.6.2016.

”Työelämän muutokset nähdään tarkimmin "lattiatasolla" ja ratkaistaan parhaiten yhteistoiminnassa työntekijöiden ja työnantajan kanssa. Joustavalla ay-liikkeellä on kiihdyvässä muutoksessa enemmän sananvaltaa kuin ei-liikkeellä.”

Helsingin Sanomien tyyli kritisoida järjestövaltaa on huomattavan paljon varovaisempi kuin Aamulehdellä.

HS 5.10.2014.

”Muun muassa Rkp:n puheenjohtaja Carl Haglund on saanut haukut, kun on uskaltanut toivoa, että hallituskin voisi vaikuttaa loppuratkaisuun. Toive ei ole kohtuuton, kun kyse on viime aikojen suurimmasta sosiaalipoliittisesta uudistuksesta.”

Helsingin Sanomien sivuilla 2-kehys näkyy ennen kaikkea vaatimuksissa lisätä paikallista sopimista. Myös Ilta-Sanomat korostaa muiden lehtien tavoin paikallista sopimista, mutta vielä enemmän huomionarvoista on lehden ajoittain rajukin tyyli hyökätä järjestövaltaa kohti. Periaatteellisella tasolla järjestöille kohdistettu kritiikki on Ilta-Sanomissa ja Aamulehteä yhdistävä piirre.

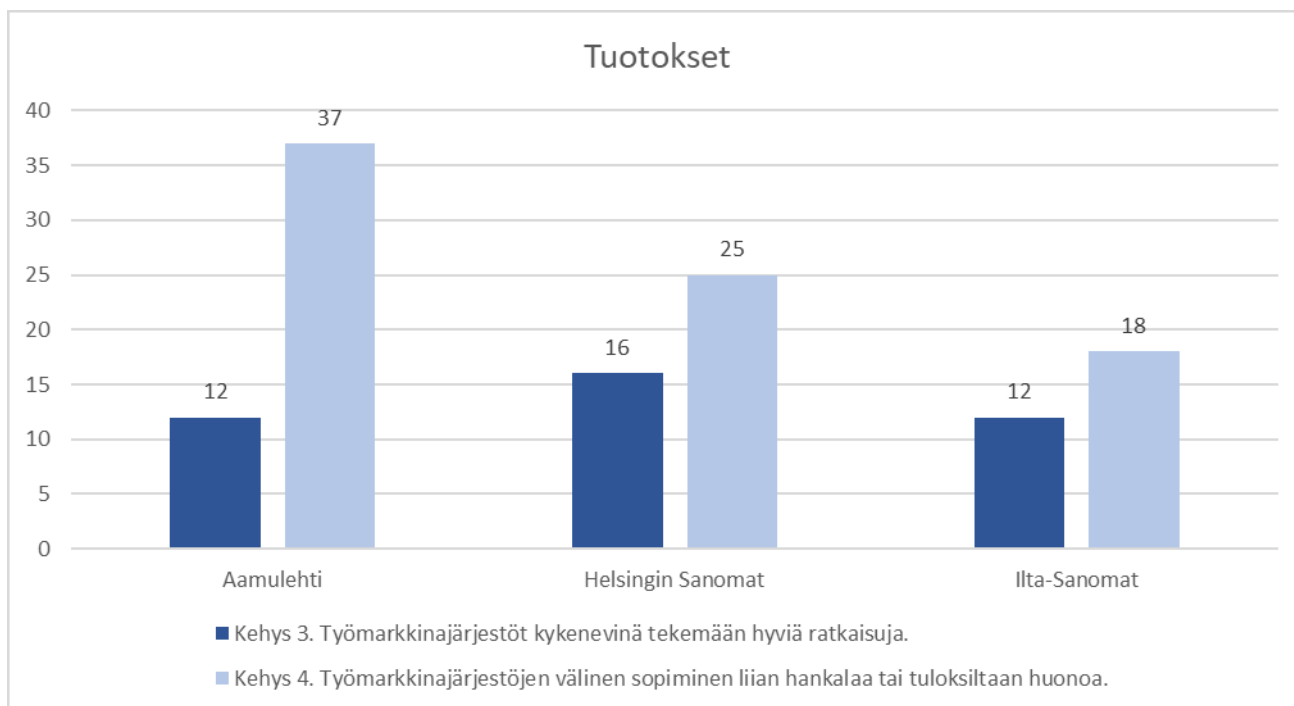
IS 1.9.2014.

”Päätös työurien pidentämisestä edellyttävät yhteiskunnan kehittämistä koskevaa poliittista valintaa, joka kuuluu eduskunnalle. Nyt tuota valintaa ovat tekemässä työmarkkinajärjestöt.

Tätä parlamentarismien kannalta outoa marssijärjestystä ei voida perustella pelkästään sillä, että työntekijät ja työnantajat vastaavat työeläkemaksuista.”

5.2. Tuotokset

Työmarkkinajärjestelmän toimivuutta ja tuotoksia arvioiva kehyspari kääntyy jokaisessa lehdessä järjestelmän negatiivisia puolia korostavan 4-kehysparin ”voitoksi”. Kehys on yleisin Aamulehdessä (37 %), toiseksi yleisin Helsingin Sanomissa (25 %) ja harvinaisin Ilta-Sanomissa (18 %). Järjestelmän hyviä tuotoksia korostava kehys 3 on Aamulehdessä ja Ilta-Sanomissa etsimistäni kehysistä kaikkein harvinaisin (12 %), ja Helsingin Sanomissa toiseksi harvinaisin (16 %). (Taulukko 1; Kuva 3.)

Kuva 3. Tuotokset-kehysparin esiintyminen aineistossa.

Huomionarvoista kehysparissa on muun muassa se, että pari on ainoa, jossa Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien kehystämisen välillä on selvä määrällinen ero. Muutoin Sanoma-konsernin lehtien linja työmarkkina-asioissa on analyysini tulosten perusteella hyvin yhtenäinen, kun katsoo, kuinka usein mikäkin kehys esiintyy lehtien pääkirjoituksissa.

Kehyksessä 3 keskeisintä on, että kirjoituksessa korostetaan työmarkkinajärjestelmän positiivisia tuotoksia tai ne nähdään ensisijaisina suhteessa järjestelmän heikkouksiin. Kehys korostuu aineistossa vahvasti järjestösopimusten syntymisten jälkeisinä päivinä.

Esimerkiksi Aamulehti kirjoittaa eläkeratkaisusta seuraavasti 27.9.2014 otsikolla ”Kiitos ja kumarrus”:

”Hallituksella on omassa päätöksenteossaan kovasti petraamista, joten koko ministeriköörillä on nyt syytä kumartaen kiittää työmarkkinajärjestöjä, jotka perjantaina sinetöivät ankaran väännön jälkeen syntyneen neuvottelutuloksen.

Kun poliittisen tilinpäätöksen aika tulee, eläkesopu todennäköisesti osoittautuu syksyn parhaaksi talousuutiseksi, kuten pääministeri itsekkin jo uumoili.”

Helsingin Sanomat, jossa kehys esiintyy lehdistä useimmin, nostaa esiin myös työmarkkinajärjestöjen asiantuntijuuden 16.12.2014:

”[Suomen Yrittäjien toimitusjohtaja] Järventauksen kritiikkiin siitä, että kolmikanta tuottaisi usein laadullisesti huonoa lainsäädäntöä, on sen sijaan vaikea yhtyä. Järjestöt valmistelevat lainsäädäntöä aiheista, joista niillä on kiistatta asiantuntemusta. Esimerkiksi sopii vaikkapa syksyinen eläkepaketti.”

Usein kehut järjestöjä kohtaan annetaan, kun halutaan arvioida niiden tuloksia suhteessa hallituksen aikaansaannoksiin.

HS 3.2.2015.

”Rakennepoliittisen ohjelman tarkoituksena oli saada aikaan julkiseen talouteen pitkällä aikavälillä vaikuttavia uudistuksia eli jättää hyvä perintö seuraaville hallituksille. Valmisteluputkessa parhaiten on edennyt työmarkkinajärjestöjen neuvottelema eläkere蒙ntti, jota hallitus – onneksi – seurasi vain katseella.”

IS 15.12.2014.

”Kolmikantaa voidaan Järventauksen & kumppaneiden tavoin arvostella. Toisesta näkökulmasta katsottuna taas hallituksen kyvyttömyys tehdä kurjan taloustilanteen vaatimia ratkaisuja on ollut niin suuri, että järjestöjen halu kantaa vastuuta on korvannut hallituksen tohelointia.”

Kuten aiemmin kirjoitin, Ilta-Sanomat haastaa työmarkkinajärjestöjen vahvan aseman periaatteellisesta näkökulmasta kritisoiden sen yhteensopimattomuutta parlamentaarisen demokratian kanssa. Toisaalta kuitenkin lehti kehuu vuolaasti järjestöjä, kun ne saavat aikaan ratkaisuja. Hyvänä esimerkkinä tästä ”tuuliviirimäisyydestä” käyvät eläkeuudistusta koskevat pääkirjoitukset. Lehti kirjoittaa 1.9.2014 ennen sovun löytymistä, että työmarkkinajärjestöt käyttävät poliittista valtaa joka kuuluu eduskunnalle. Samassa kirjoituksessa lehti myös nostaa tikun nokkaan vaikeudet neuvottelujärjestelmän toimivuudessa:

”Tämä korporatiivinen järjestelmä on osoittanut haavoittuvuutensa, kun muutaman järjestön tinkimättömät kannat ovat halvaannuttaneet yhteiskunnallisesti merkittävän päätöksenteon.”

”Korporatiivisen neuvottelumenettelyn sisäänrakennettuna ongelmana on se, että neuvottelumekanismi ei yksinkertaisesti toimi, kun yksittäiset osallistujat ajavat vain oman jäsenistönsä etuja kokonaisuudesta piittaamatta.”

Sovun löydyttyä Ilta-Sanomat kuitenkin korostaa pääkirjoituksessaan 10.2.2015, että tulos on sen tekemisen tapaa tärkeämpää.

”Se tästä vielä puuttuisi, että seuraava hallitus kieltäytyy viemästä kiitettyä eläkeuudistusta eteenpäin. Käytettävissä olisi se kyseenalainen perustelu, että uudistus on väärin sovittu.

Menettelytavoista tarkoille näsäviisaille voidaan huomauttaa, että tulos on tärkeämpi kuin sen tekemisen tapa.”

Eläkesopu ei kuitenkaan lämmitä Ilta-Sanomia pitkään, vaan työmarkkinaneuvotteluiden käydessä kireäksi lehti soittelee taas uudelleen kelloja korporatismille sen heikkoon toimivuuteen vedoten.

IS 22.8.2015.

”Sopimuksen kaatuminen jo ennen varsinaisia sopimusneuvotteluja on selvä todistus siitä, että korporativistinen kolmikantavalta on tullut tiensä päähän.

Parlamentaariselle demokratialle vieras kolmikantamalli ei toimi, kun muiden puhuessa aidasta yksi haluaa puhua vain aidan seipäistä.”

Aamulehdessä 4-kehys on kolmesta lehdestä yleisin. Hyvänä esimerkkinä lehden tyylistä käy ote 2.9.2015 julkaistusta pääkirjoituksesta:

”Hallitus laski liian paljon yhteiskuntasopimuksen varaan, eikä Sipilällä ollut muuta mahdollisuutta kuin viheltää peli poikki, kun ”aikuiset miehet” olivat kolme viikkoa yrittäneet turhaan sopia yhteisestä tavoitteesta.

Pääministeri sai neuvotteluprosessin kuulostamaan siltä, mitä se yhteisvaluutan oloissa olikin: etujärjestöjohtajien vastuuttomalta piirileikiltä.”

Myös Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa kritisoidaan järjestelmän toimivuutta. Aiemmista tekstinpätkistä eroavasta toisenlaisesta kehystämisestä käy esimerkiksi Helsingin Sanomien pääkirjoitus 30.10.2014, jossa käsitellään Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen julkistamaa eläkeuudistusta kritisoivaa selvitystä. Lehti ei ota itse omalla äänellään kritiikkiin juuri kantaa, mutta jo pääkirjoitusivun palstatilan luovuttaminen yhden tiedonlähteen kannanoton esittelyyn voidaan laskea kehystämiseksi (ks esim. Entman 1993, 52–53).

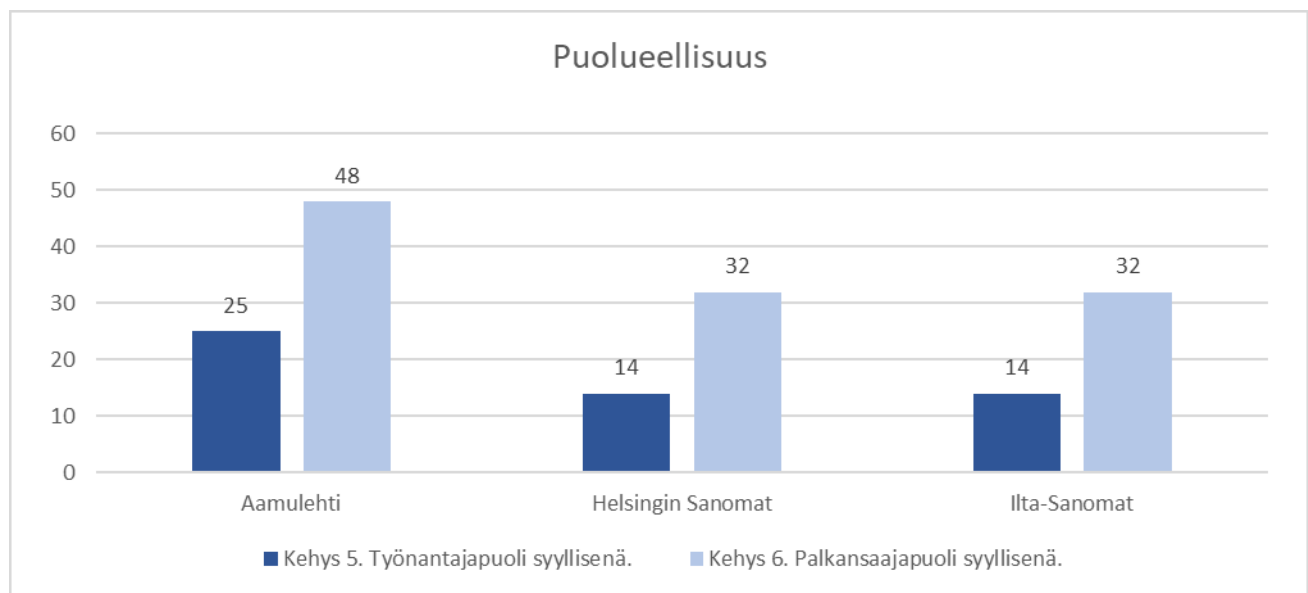
”Tavallaan ymmärtää neuvottelijoiden ärtymyksen, kun Valtion taloudellinen tutkimuskeskus Vatt julkisti tiistaina selvityksen, jossa se suomii uudistusta kunnianhimottomaksi.

Mutta jospa ei nyt ammuttaisi viestintuojaa ainakaan kyselemättä. Vattin selvitys katsoo asiaa koko julkistalouden eikä pelkästään eläkejärjestelmän ja sen kestävyysnäkökulmasta. Järjestöjen tarkastelutapa lähtee jäsenistön tarpeista ja on ymmärrettävästi kapeampi.”

5.3. Puolueellisuus

Kolmas ja viimeinen kehyspari arvioi sitä, pitävätkö lehdet työmarkkinajärjestelmän vikoja enemmän jommankumman, palkansaajien tai työnantajien, syynä. Olen nimennyt kehykset puolueellisuus-kehyspariksi. Aineisto antaa kysymykseen melko selvän vastauksen; lehdet näkevät palkansaajapuolen selvästi useammin syyllisenä ongelmiin kuin työnantajapuolen.

Aamulehti on kaikkein kriittisin palkansaajajärjestöjä kohtaan. Peräti 48 prosenttia sen kirjoituksista sisältää kehyksen 6 ”palkansaajapuoli syyllisenä”. Siispä peräti joka toisessa työmarkkinapolitiikkaa käsittelevässä Aamulehden pääkirjoituksessa kritisoidaan palkansaajajärjestöjä. Helsingin Sanomilla ja Ilta-Sanomilla on tässäkin yhtenäinen linja; kehys 6 esiintyy molemmissa lehdissä 32 prosentissa kirjoituksista. (Kuva 4.) Huomionarvoista on kuitenkin myös se, että Aamulehti esittää kritiikkiä myös työnantajapuolta kohtaan kaikkein useimmin (25 %). Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien linja on tässäkin yhtenäinen (14 %). Kuten jo aiemmin mainittu, Aamulehden tyyli kirjoittaa työmarkkinapolitiikasta on tutkimusasetelmani valossa kantaaottavin, mikä selittää tuloksia.

Kuva 4. Puolueellisuus-kehysparin esiintyminen aineistossa.

”Palkansaajapuoli syyllisenä” -kehys kattaa alleen kaikki ilmaukset, joissa jokin palkansaajajärjestö tai ay-liike yleisemmin esitetään tavalla tai toisella rasitteena. Yleisiä ovat muun muassa arviot, joissa palkansaajapuolen toimia, kantoja tai vaatimuksia esitellään negatiivisessa hengessä. Kehys 5 ”työn-

antajapuoli syyllisenä” taas käsittelee samalla tavalla työnantajajärjestöjä ja elinkeinoelämän edunvalvoja. Eräs analysointia hankaloittava tekijä on edunvalvontajärjestöjen hajanaisuus. Hajonta on suurta etenkin ay-liikkeessä, jonka leveiden seinien sisään lukeutuu sekä korkeasti koulutettuja ja korkeatuloisia palkansaajaryhmiä että matalapalkkaisia työntekijäryhmiä. Hyvänä esimerkkinä tästä ongelmasta käy Helsingin Sanomien pääkirjoitus 9.12.2014 ”Akavan ehdotusta työllistämiseksi sie-tää miettiä”. Siinä käsitellään positiivisessa hengessä Akavan ulostuloa määräaikaisten työsuhteiden sääntöjen muuttamisesta, mutta samanaikaisesti kriittisesti SAK:n ja STTK:n reagointia kyseiseen ulostuloon. Siksi kirjoitus sisältää palkansaajakriittisen kehyksen 6, vaikka kirjoituksessa suhtaudutaan varsin positiivisesti niin ikään palkansaajaliikkeeseen kuuluvaan Akavaan. On myös tärkeää huomata, että tutkimusasetelma ei huomioi jompaakumpaa puolta suosivia ilmauksia teksteissä, vaan selvyiden vuoksi kysymyksenasettelu on rajattu käsittämään vain niille kohdistettu kritiikki.

Aamulehden sivuilla tiukkasävyinen kritiikki osoitetaan yleensä ay-liikkeen, ja nimenomaisesti etenkin SAK:laisen ay-liikkeen, suuntaan. Työnantajiakin kritisoidaan, mutta sävy on usein sovitteluvampi. Ajoittain kuitenkin myös työnantajia kritisoidaan Aamulehdessä suorasanaistemmin kuin Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa. Alla kaksi esimerkkiä, joista ensimmäisessä on kyseessä kritiikki työnantajia ja toisessa palkansaajia kohtaan.

AL 20.11.2014.

”Työnantajat vaativat kaiken aikaa lisää liikkumatilaa työehtosopimukseen, mutta viit-taavat kintaalla pelisäännöille ja sahaavat näin omaa oksaansa.”

AL 22.8.2015.

”Demarijohtoinen SAK kaatoi porvarihallituksen hankkeen, missä halukas voi tietenkin nähdä myös puoluepoliittisia päämääriä.

Ainakin se edusti vanhakantaista edunvalvontapolitiikkaa, johon kuuluu se, että saavu-tetuista eduista ei luovuta, vaikka edut koskisivatkin vain niitä, jotka ovat saaneet pitää työpaikkansa.”

Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa kritiikki kohdistuu huomattavasti useammin palkansaajaliik-keeseen kuin työnantajiin. Lehdelle on ominaista se, että kun lehdessä kritisoidaan työnantajapuolta, niin kritisoidaan esimerkiksi sen ulostulojen ajoituksia ja pelisilmää. Hyvin harvoin lehti ottaa kriit-tisen kannan asioihin, joita työnantajat esittävät. Alla esimerkki siitä, miten työnantajien pelisilmää kyllä kritisoidaan, mutta esimerkin lopussa ongelmien perimmäiseksi syyppäksi kuitenkin esitetään palkansaajien vaatimukset.

HS 21.8.2015.

”Omalla tahollaan tyri myös Elinkeinoelämän keskusliitto. Liittojohtajat ja vuorineuvokset olivat jo vuosia uhonneet, ettei koskaan enää keskitettyjä palkkaratkaisuja.

Kun sitten liittokierroksen aika koitti, työnantajilla oli tarve osoittaa, että kyllä he nämä neuvottelut osaavat hoitaa itsekin, ilman keskusjärjestön puuttumista niihin. Niinpä työnantajat maksoivat kiltisti sen, mitä työntekijät ilkesivät vaatia, joskus jopa enemmän.”

Alla esimerkki, jossa Helsingin Sanomat tekee valinnan kehystä työntekijät kokonaiseksi ryhmäksi, mutta yritykset ainoastaan yksittäisiksi tapauksiksi. Näin ollen katson, että tekstissä esiintyy ainoastaan palkansaajakriittinen kehys. Jos esimerkin alussa kirjoitettaisiin, että ”sekä työntekijöiden että yritysten toimintatavoissa on parantamisen varaa”, katsoisin, että pääkirjoituksessa kritisoidaan myös työnantajia työmarkkinapolitiikan osapuolena.

HS 15.12.2014.

”Sekä työntekijöiden että yksittäisten yritysten toimintatavoissa on parantamisen varaa. Esimerkiksi lakoista langetettavat sanktiot eivät ole missään suhteessa lakoilla aiheutettuun vahinkoon, eivätkä ne sen vuoksi hillitse lakkohaluja.”

Helsingin Sanomat kannattaa läpi aineiston vankasti yhteiskuntasopimuksen/kilpailukyky sopimuksen solmimista. Se on suurin syy siihen, miksi kehys 1 on senkin kohdalla aineistossa niin hallitseva. Hyvin usein palkansaajakriittinen kehys 6 taas tulee esiin aineistossa juuri siksi, että jokin ammattiliitto on vaatimuksineen sovun syntymisen tiellä. Alla on esimerkki siitä, miten Helsingin Sanomat kritisoi maan hallituksen ja SAK:n vaatimuksia, mutta ei EK:n vaatimuksia. Pääkirjoituksessa kirjoitetaan, että sopimuksen tielle on tullut ”ylimääräinen kiemura” EK:n vaatimuksesta johtuen. Silti syypäiksi tilanteeseen osoitetaan hallitus ja SAK.

HS 8.3.2016.

”Iltapäivällä sopimuksen tielle tuli taas uusi ylimääräinen kiemura. Elinkeinoelämän keskusliitto EK ilmoitti, että sopimus ei näillä eväillä ole riittävän kattava.

Tilanne on siis solmussa. EK vaatii lisää SAK:laisia liittoja mukaan sopimukseen ennen kuin EK:n jäsenliitot suostuvat aloittamaan alakohdaiset neuvottelut. SAK:n liitot vaativat hallitukselta selkeämpää lupautta tuloveron kevennyksistä ennen kuin ne sitoutuvat sopimukseen. Hallitus lupaa harkita veronkevennysten suuruusluokkaa vasta sitten kun nähdään, kuinka paikallinen sopiminen ja vientivetoinen palkkamalli etenevät. Sekä maan hallituksen että SAK:n vaatimuksissa on iltalypsyn piirteitä.”

Ilta-Sanomat kritisoi työnantajapuolta (14 %) ja palkansaajapuolta (32 %) prosentuaalisesti yhtä paljon kuin Helsingin Sanomat. Sen työnantajia kohtaan osoittama kritiikki on kuitenkin tyyliltään usein väkevämpää kuin Helsingin Sanomissa. Ilta-Sanomat käsittelee ajoittain kriittisesti myös työnantajien vaatimuksia. Yleistä on myös iltapäivälehdessä tyylille ominainen ivailu, josta on esimerkkinä entisten EK:n johtajien muuttoa Portugaliin ja sen verotuksellisia helpotuksia käsittelevä pääkirjoitus otsikolla ”Uhrautukaa te, kun me herrastelemme!” 31.7.2015. Alla taas esimerkki työnantajien vaatimuksia kohtaan esitetystä kritiikistä, jossa toki näkyy maininnan tasolla myös kritiikki ay-liikettä kohtaan.

IS 22.7.2015.

”Ammattiyhdistysliikettä on arvosteltu saavutettuihin etuihin tarrautumisesta. Vastavasti työnantajia voisi arvostella uusien etujen ahnehtimisesta, ellei pöytään tule myös myytävää. Sitä voisi löytyä työsuhdeturva-asioista.”

Yleisimmin palkansaajapuoleen kohdistuva kritiikki Ilta-Sanomissa koskee etenkin SAK:n liittojen vastahakoisuutta hyväksyä ehdotettuja työelämän muutoksia sekä liittojen haltuun ottamaa yhteiskunnallista valta-asemaa, jota lehti pitää epäoikeutettuna. Ilta-Sanomien selkein erityispiirre muihin lehtiin verrattuna on, että se korostaa hyvin paljon myös ay-johtajien ja heidän edustamiensa jäsenten välistä kuilua yhteiskunnallisessa asemassa. Lehti käyttää useasti muun muassa termiä ”ay-pamppu”, jonka voi ajatella viittaavaan korkeaa-arvoiseen johtajaan. Usein lehti myös vihjailee ay-johtajien tekopyhyydellä, mistä alla esimerkki kirjoituksesta, joka käsittelee ay-liikkeen asunnonvuokrausliiketoiminnan osingonjakoa.

IS 11.3.2016.

”Palkansaajille ei tässä taantumassa ole luvassa nollalinjaa parempaa. Siksi ay-pamput ovat kernaasti paheksuneet pörssiyhtiöiden avokätistä osingonjakoa, vaikka avokätisyydestä löytyisi esimerkkejä omasta takaa.”

Alla vielä esimerkki siitä, miten Ilta-Sanomat kritisoi ammattiliittojen sen mielestä liian suureksi kasvaneutta valta-asemaa.

IS 27.3.2015.

”On tulivoiman liioittelevaa käyttöä ampua hiirtä norsupyssyllä tai hyttystä tykillä.

Asia ymmärrettäneen yleisesti, mutta silti kaksi ammattiliittoa uhkaa tukilakolla pysäyttää Suomen viennin noin 200:aa jäänmurtajilla työskentelevää merimiestä koskevan työriidan vuoksi.”

5.4. Pääkehukset

Koska teksteissä esiintyy monesti useampi kehys samaan aikaan, olen analyysissäni merkinnyt ylös jokaisen kirjoituksen pääkehysten silloin, kun sellainen on löydettävissä. Pääkehyksellä tarkoitan sitä kehystä, joka on nostettu tekstissä kaikkein keskeisimmin tulkintaa ohjaavaksi kehykseksi. Kehyksen keskeisyyttä voi korostaa esimerkiksi se, että kehys on nostettu pääkirjoituksen otsikkoon asti, tai se, että teksti alkaa kehysten mukaisella ongelmanmäärittelyllä tai päättyy kehysten mukaiseen yhteen-
vetoon. Tekstin pääkehykseen on mielenkiintoista kiinnittää huomiota siksi, että pääkirjoituksen keskeisen kehysten voi tulkita kertovan viestistä, jonka lehti haluaa kirjoituksellaan välittää. Esimerkiksi, vaikka pääkirjoituksessa kritisoidaisiin sekä työnantaja- että palkansaajajärjestöjä, voi lehden keskeinen viesti silti olla, että järjestöjen tulisi löytää asiassa ratkaisu yhdessä sopien.

Taulukko 2. Pääkehysten esiintyminen aineistossa (%-osuus siitä, kuinka useassa lehden pääkirjoituksessa kehys esiintyy keskeisimmässä roolissa).

	Aamulehti	Helsingin Sanomat	Ilta-Sanomat
Kehys 1	12	14	8
Kehys 2	8	4	8
Kehys 3	1	4	8
Kehys 4	4	6	5
Kehys 5	4	1	2
Kehys 6	7	7	5
Ei pääkehystä	64	64	67

Taulukosta 2 näkee, että järjestöjen välistä sopimista korostava kehys 1 on Aamulehdessä ja Helsingin Sanomissa suhteessa muihin kehyksiin vielä vahvempi pääkehystenä, kuin mitä se on taulukon 1 kehyslistauksessa. Tästä voi päätellä, että kyseiset lehdet haluavat usein lähettää pääkirjoituksillaan viestin, joka kannustaa järjestöjä löytämään sovun. Etenkin Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa on hyvin yleistä, että tekstissä esiintyy useampikin kehys, mutta kirjoitus päätetään työmarkkinajärjestöille esitettyyn kehoitukseen löytää sopu. Ilta-Sanomissa taas muutos on päinvastainen 1-kehysten osalta. Kehys on lehden pääkirjoituksissa selvästi yleisin (35 %), mutta pääkehystenä se sijoittuu

jaetulle ensimmäiselle sijalle 2- ja 3-kehysten kanssa. Ilta-Sanomat esittääkin pääkehystenä hyvin tasaisesti kaikkia kehyksiä ainoastaan työnantajakriittisen 5-kehysten jäädessä selvästi muiden taakse pääkehystenä esiintymisten määrässä.

Toinen keskeinen havainto on, että palkansaajakriittinen kehys 6 ei ole pääkehystenä yhtä yleinen kuin se on teksteissä muuten. Kaikkien lehtien osalta kaksi selvästi yleisintä kehystä ovat 1 ja 6, mutta pääkehystenä tarkasteltaessa kehys 6 ei erotu joukosta enää samassa määrin. Tämä voi johtua siitä, että palkansaajakriittinen kehys on lähtökohdiltaan puhtaasti kritiikkiä. Pääkirjoituksille taas on ominaista esittää lehden linjan mukaisia ratkaisuehdotuksia.

Kaiken kaikkiaan teksteistä on löydettävissä tutkimusasetelmaani osuva pääkehys melko harvoin. Vain noin joka kolmannessa aineiston pääkirjoituksessa jokin kehyksistä 1–6 esiintyy pääkehystenä. Keskeisin havainto pääkehysten osalta on 1-kehysten korostuminen ja 6-kehysten vähäisyyden korostuminen suhteessa taulukon 1 lukemiin etenkin Aamulehden ja Helsingin Sanomien kirjoituksissa.

5.5. Teksteissä esiintyvät tahot

Yksi kehyksiä muodostava tekijä on tekstissä esitettyjen tietojen lähde (Entman 1993, 52). Siksi listaan aineistosta ne tahot, joihin pääkirjoituksissa viitataan. En kuitenkaan listaa kaikkia pääkirjoituksissa esiintyviä henkilöitä tai organisaatioita, vaan listaukseni sisältää ainoastaan tahot, joihin viitataan pääkirjoituksessa aloitteentekijän roolissa. Ajatuksena on, että jonkin tahon, esimerkiksi organisaation tai poliitikon, ulostulo on motivoinut pääkirjoitustoimittajaa niin, että tämä on päättänyt kirjoittaa kyseisen pääkirjoituksen. Listauksen on tarkoitus valottaa, keitä tai mitä tahoja pääkirjoitustoimittajat kuuntelevat herkimmin pohtiessaan työmarkkinapolitiikan aiheita.

Useat pääkirjoitukset lähtevät liikkeelle esimerkiksi tuoreista työttömyyslukuista tai tutkimustuloksesta. Tällöin olen merkinnyt, että taho, jonka ulostuloon pääkirjoitus perustuu, on ensimmäisessä tapauksessa ”tilastot ja ennusteet” ja jälkimmäisessä tapauksessa ”asiantuntijat”, tai jos kyseessä on esimerkiksi Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen paperi, niin ”elinkeinoelämä”.

Taulukko 3. Taho, jonka ulostuloon pääkirjoitus perustuu (%-osuutena ilmaistuna).

	Aamulehti	Helsingin Sanomat	Ilta-Sanomat
Hallitus	4	7	8
Elinkeinoelämä	5	12	14
Ay-liike	8	7	8
Puolue	4	0	3
Tasavallan presidentti	0	0	2
Valtakunnansovittelija	0	0	2
Asiantuntijat	7	2	5
Tilastot ja ennusteet	7	3	2
Gallup	0	1	0
Ei mitään	69	72	64

Oheisesta taulukosta 3 näkee, että lehtien pääkirjoitukset perustuvat ulkopuolisen tahon ulostuloon melko harvoin. Itsenäisin tyyliltään on tässä mielessä Helsingin Sanomat, kun taas Ilta-Sanomien pääkirjoitukset perustuvat kolmesta useimmin johonkin ulostuloon. Ilta-Sanomien pääkirjoitukset ovatkin tyyliltään hieman erilaisia verrattuna kahteen muuhun lehteen. Usein Ilta-Sanomissa pääkirjoitus lähtee liikkeelle esimerkiksi jonkun poliitikon tai työmarkkinajohtajan kommentista, johon Ilta-Sanomat esittää oman kommenttinsa. Luonteenomaista lehdelle on myös, että sen pääkirjoituksissa käytetään suoria sitaatteja huomattavan paljon, kun Aamulehdestä ja Helsingin Sanomista ne puuttuvat lähes kokonaan.

Kuten aiemmin sanottu, mielipidejournalismia, johon myös pääkirjoitukset luetaan, voi pitää itsenäisempänä journalismin lajina kuin uutisjournalismia siksi, että mielipidejournalismissa toimittaja pääsee määrittelemään jutun sisällön itse. Uutisjournalismi taas perustuu enemmän eri tahojen kommentteihin. (Kunelius ym. 2010, 154–155.) Tässä mielessä voi ajatella, että Ilta-Sanomat päästää vallankäyttäjät muita lehtiä lähemmäs pääkirjoituksiinsa, kun taas Helsingin Sanomat pitää näihin eniten etäisyyttä.

Mielenkiintoista tuloksissa on, miten jokin taho, johon yksi lehti viittaa useasti, ei näy toisen lehden sarakkeessa ollenkaan. On esimerkiksi mielenkiintoista, että puolueet ovat esillä Aamulehdessä ja Ilta-Sanomissa, mutta eivät lainkaan Helsingin Sanomissa. Toisaalta taas elinkeinoelämä on selkeästi vahvimmin näkyvillä Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien kirjoitusten motivoijana, mutta Aamulehdessä se on paljon vähäisemmässä osassa. Tilastoihin ja ennusteisiin pääkirjoitusten pohjaaminen

on taas selvä Aamulehden erityspiirre. Sen pääkirjoituksissa on yleistä, että työmarkkina-asioista lähdetään kirjoittamaan etenkin työttömyystilastojen ja esimerkiksi Pirkanmaan taloustilanteen pohjalta. Tässäkin tarkastelussa Sanoma-konsernin lehdet tuntuvat muodostavan yhteisen linjan, josta Aamulehti eroaa. Toki esimerkiksi puolueiden ja asiantuntijoiden siteeraamisen suhteen Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien välillä on selkeä ero.

Tuloksia tarkasteltaessa täytyy huomioida, että listaus ei ota kantaa siihen, missä mielessä kunkin tahon ulostuloa pääkirjoituksessa käsitellään. Ainoa asia, mistä analyysi kertoo, on se, että listauksen tahot ovat ulostuloillaan ylittäneet uutiskynnyksen siinä määrin, että merkittävä sanomalehti on omistanut arvokkaan pääkirjoituspaikan niiden käsittelemiseksi. Kamppailu julkisuustilasta on taas samanaikaisesti kamppailua siitä, kenen näkemys nousee keskustelua merkityksellistäväksi kehykseksi (ks. esim. Karvonen 2000, 79–80).

Esimerkiksi joulukuussa 2014 Helsingin Sanomat ikään kuin luovutti pääkirjoituspaikkansa esitelläkseen ensin EK:n ja myöhemmin SAK:n eduskuntavaalien pohjustukseksi tekemiä tavoitepapereita. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ja Suomen Yrittäjät motivoivat aineistossa omalla ulostulollaan Helsingin Sanomien pääkirjoitusta molemmat kolmesti. Toisaalta taas esimerkiksi Palkansaajien tutkimuslaitos, jota voi pitää eräänlaisena verrokkina Elinkeinoelämän tutkimuslaitokselle, ei nouse Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa kertaakaan yhtä keskeiseen rooliin. Tämä vaikuttaa omalta osaltaan taulukossa 3 näkyvään suurehkoon eroon elinkeinoelämän ja ay-liikkeen välillä.

5.6. Vastakehyksen muodostuminen

Seuraavaksi etsin vastausta siihen, johtiko palkansaajien suurmielenosoitus 18. syyskuuta 2015 vastakehyksen muodostumiseen pääkirjoituksissa. Motivoivana ideana on teoria, jonka mukaan kehykset muodostuvat valtaosin ylhäältä alas, eliitiltä kansalle. Kansan mielipiteet voivat kuitenkin välittyä nimenomaan median kautta eliitin tietoon siinä määrin, että niillä on vaikutusta päätöksentekoon ja mediassa esiintyviin kehyksiin. (Entman 2003, 418–420.)

Lähestyn kysymystä tarkastelemalla kehysten esiintymistä pääkirjoituksissa kaksi kuukautta ennen ja kaksi kuukautta jälkeen mielenosoituksen. Oheisissa taulukoissa on esitetty kehysten prosentuaalinen esiintyminen pääkirjoituksissa ennen (18.7.–18.9.) ja jälkeen (19.9.–18.11.) mielenosoituksen sekä näiden välinen ero prosenttiyksiköinä.

Taulukko 4. Kehysten esiintyminen Aamulehden pääkirjoituksissa kaksi kuukautta ennen ja jälkeen palkansaajajärjestöjen suurmielenosoituksen 18.9.2015 (%-osuus siitä, kuinka useassa lehden pääkirjoituksessa kehys esiintyy).

	AL ennen	AL jälkeen	Muutos (%-yksiköinä)
Kehys 1	64	83	+19
Kehys 2	36	17	-19
Kehys 3	9	0	-9
Kehys 4	36	17	-19
Kehys 5	27	33	+6
Kehys 6	55	17	-38
Ei pääkehystä	9	0	-9
Yhteensä kirjoituksia	11	6	

Mielenosoituksen vaikutus pääkirjoitusten kehyksissä näkyy kaikkein vahvimmin Aamulehdessä. Jos kehykset ajatellaan vastinpareina, mielenosoituksen jälkeen lehdessä korostuivat työmarkkinajärjestelmämyönteiset ja työnantajakielteiset kehykset. Suurin muutos on palkansaajakriittisen kehyksen 6 likipitäen romahtaminen. Jos yksinomaan mielenosoituksen jälkeen esiintyviä kehyksiä tarkastelee, Aamulehti näyttäytyy lehtenä, joka korostaa vahvasti järjestösopimisen tärkeyttä, mutta muistuttaa hienoisesti myös neuvottelujärjestelmän heikkouksista. Puolueellisuuskysymyksessä taas lehti kritisoi työnantajaleiriä palkansaajia kovemmin. Luonnehdinta eroaa merkittävästi kuvasta, joka Aamulehdestä syntyy tarkasteltaessa koko aineistoa etenkin puolueellisuuskysymyksessä. Myös sopimiskehys 1 korostui huomattavan paljon enemmän mielenosoituksen jälkeen kuin koko aineistossa. Voidaan siis tulkita, että mielenosoituksen myötä lehden pääkirjoitusten kehystäminen muuttui. Sen taas voi nähdä vastakehys-teoriaa tukevana tutkimustuloksena.

Taulukko 5. Kehysten esiintyminen Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa kaksi kuukautta ennen ja jälkeen palkansaajajärjestöjen suurmielenosoituksen 18.9.2015 (%-osuus siitä, kuinka useassa lehden pääkirjoituksessa kehys esiintyy).

	HS ennen	HS jälkeen	Muutos (%-yksiköinä)
Kehys 1	59	39	-20
Kehys 2	12	22	+10
Kehys 3	12	6	-6
Kehys 4	29	22	-7
Kehys 5	12	22	+10
Kehys 6	41	33	-8
Ei pääkehystä	24	22	-2
Yhteensä kirjoituksia	17	18	

Helsingin Sanomien kehyksiin mielenosoituksella näyttäisi olleen pienempi vaikutus kuin Aamulehden kehyksiin. Suurin muutos on, että järjestösopimiseen kannustavan kehyksen 1 esiintyminen väheni ja järjestövaltaa kritisoivan kehyksen 2 esiintyminen taas yleistyi. Myös työnantajakriittinen kehys hieman yleistyi ja muiden kehysten esiintyminen väheni, mutta muutokset eivät ole suuria.

Taulukko 6. Kehysten esiintyminen Ilta-Sanomien pääkirjoituksissa kaksi kuukautta ennen ja jälkeen palkansaajajärjestöjen suurmielenosoituksen 18.9.2015 (%-osuus siitä, kuinka useassa lehden pääkirjoituksessa kehys esiintyy).

	IS ennen	IS jälkeen	Muutos (%-yksiköinä)
Kehys 1	41	40	-1
Kehys 2	18	20	+2
Kehys 3	0	0	+/-0
Kehys 4	12	40	+28
Kehys 5	18	0	-18
Kehys 6	29	40	+11
Ei pääkehystä	18	20	+2
Yhteensä kirjoituksia	17	5	

Ilta-Sanomissa mielenosoitukseen ajoittuva kehysten esiintymisen muutos on hyvin vähäinen lukuun ottamatta kehyksiä 4 ja 5. Työmarkkinajärjestelmän huonoa toimivuutta korostava kehys 4 yleistyi ja työnantajakriittinen kehys 5 harvinaistui. Ilta-Sanomien onkin ainut lehti, jossa mielenosoituksen

myötä kehys 5 esiintyi harvemmin ja palkansaajakriittinen kehys 6 tiheämmin kuin ennen. Lehti poikkeaa muista myös kehyksen 4 suhteen. Aamulehdessä ja Helsingin Sanomissa sen esiintyminen harvinaistui mielenosoituksen jälkeen, kun taas Ilta-Sanomissa kehys yleistyi melko paljonkin. Ilta-Sanomissa huomionarvoista on myös se, että aineistoon kelpuuttamieni pääkirjoitusten määrä laski roimasti 17:stä 5:en mielenosoituksen jälkeen. Tämä heikentää mielenosoituksen jälkeisen kehystämisen tutkimustulosten luotettavuutta, mutta toisaalta on mielenkiintoinen tutkimustulos jo itsessään.

Kokonaiskuvassa tämän tutkimuskysymyksen kannalta tärkein huomio kohdistuu siihen, että Aamulehden kehystämisessä tapahtui palkansaajien mielenosoituksen aikaan selkeästi suurempi muutos kuin Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa. Ainakin Aamulehden osalta siis vastakehys-teoria sai jonkin verran vahvistusta. Toisaalta tulosten vaihtelevuudesta voidaan päätellä, että palkansaajien joukkovoiman näyttäminen mielenosoituksen muodossa ei johtanut selviin muutoksiin kehystämisessä. Pohdinnalle avoimeksi jää kysymys, kertooko tämä enemmän lehtien välisistä eroista asian käsittelyssä, vastakehys-ilmion heikkoudesta vai tutkimusasetelman rajallisuudesta. Täytyy huomioida, että ajanjakson ollessa kaksi kertaa kaksi kuukautta, työmarkkinapolitiikkaa käsitteleviä pääkirjoituksia ei julkaista lehdissä liiaksi, mikä voi heikentää tutkimustulosten luotettavuutta. Toisaalta taas pidempi aikajakso vesittäisi tutkimusasetelmaa siksi, että mukaan tulisi kirjoituksia, joilla on yhä löyhempi tai olematon yhteys mielenosoitukseen.

5.7. Yhteenveto

5.7.1. Aamulehti

Tamperelainen Pirkanmaan maakuntalehti Aamulehti erottuu muista aineiston lehdistä jyrkemmällä ay-liike-kriittisyydellään ja ylipäänsä hanakammalla tyyllillään ottaa kantaa työmarkkinapolitiikkaan. Jälkimmäisestä kertoo se, että vahvasti korostuvan ay-liikkeeseen kohdistetun kritiikin lisäksi lehti kritisoi myös työnantajapuolta Helsingin Sanomia ja Ilta-Sanomia ahkerammin. Myös työmarkkinajärjestelmän toimintakykyä ja tuotoksia Aamulehti kritisoi muita enemmän.

Aamulehti vaatii työmarkkinajärjestelmältä talouskasvua tukevia ratkaisuja. Se antaa surutta kritiikkiä aina, kun se katsoo jonkun tahon oman edunvalvonnan seisovan kokonaisedun tiellä. Muiden lehtien tavoin myös Aamulehti antaa kehuja työmarkkinaosapuolille silloin, kun ne pääsevät sopimukseen keskenään. Neuvotteluiden kohdatessa vaikeuksia lehti ei kuitenkaan arkaile vaatimasta vallan siirtämistä järjestöiltä eduskunnalle ja työpaikoille. Hallituksen kaavailemia työelämän ”pakko-

lakeja” Aamulehti ei pidä mitenkään erityisen torjuttavana ajatuksena. Lehti suhtautuu niihin varteen-
otettavana vaihtoehtona, siinä missä esimerkiksi Helsingin Sanomat korostaa järjestösovun olevan
parempi tie.

Aamulehti myös perustaa työmarkkina-aiheiset pääkirjoituksensa muita useammin puolueiden, ja
muita harvemmin työmarkkinajärjestöjen, ulostuloihin. Maakuntalehdelle tyypillisesti Aamulehden
pääkirjoitukset lähtevät melko usein liikkeelle paikallisista työelämään liittyvistä tapahtumista, kuten
työtaisteluista tai Pirkanmaan taloustilanteesta. Myös tilastot ja asiantuntija-arviot, kuten talousen-
nusteet, ovat lehdessä yleisiä pääkirjoituksen lähtölaukauksia. Sen sijaan elinkeinoelämän toimijoi-
den ulostuloihin Aamulehti pohjaa pääkirjoituksensa harvemmin kuin muut lehdet. Siinä voi halutes-
saan nähdä pyrkimystä tehdä pesäeroa lehden aiempaan avoimen porvarilliseen ja kokoomuslaiseen
linjaan.

Palkansaajien mielenosoituksella oli Aamulehteen lehdistä kaikkein suurin vaikutus. Järjestöjä sopi-
miseen kannustava kehys yleistyi ja palkansaajakriittisen kehyksen esiintyminen väheni huomattavan
paljon. Tämän voi halutessaan tulkita kertovan siitä, että Aamulehti haluaa ainakin ajoittain myötäillä
tapetille nousevia kansalaisten mielipiteitä.

Kaiken kaikkiaan Aamulehti kirjoittaa pääkirjoituksissaan melko syvällisesti työmarkkina-aiheista.
Kirjoituksissa esiintyy melko tiheään eri kehyksiä. Aamulehden kanta työmarkkina-asioissa on pää-
asiassa linjassa lehden porvarillisen taustan kanssa, mutta yksipuolisen ay-vastaista kirjoittelu ei ole.
Keskeisin lehden piirre on rohkeus ottaa kantaa.

5.7.2. Helsingin Sanomat

Maan suurin sanomalehti Helsingin Sanomat arvostaa sopimisen kulttuuria. Se tunnustaa myös työ-
markkinajärjestöjen asiantuntijuuden arvon ja korostaa järjestelmän hyviä tuotoksia muita lehtiä
enemmän. Aiemman Holmbergin (2004, 227–228) tutkimuksen valossa on kuitenkin yllättävää, että
puolueellisuuskysymyksessä Helsingin Sanomat asettuu selvästi ay-liike-kriittiselle kannalle. Itse
asiassa työnantajapuolta lehti kritisoi vain harvoin. Eniten työmarkkinajärjestelmä saa kritiikkiä Hel-
singin Sanomissa silloin, kun ay-liikkeen toiminnan katsotaan aiheuttavan kohtuutonta harmia yh-
teiskunnan kokonaisedulle ja työmarkkinakonfliktin ulkopuolisille tahoille.

Tyyliiltään kirjoitukset ovat usein hyvin itsenäisiä. Ne eivät siis yleensä näytä perustuvan minkään
tahon ulostuloon, vaan lehti pyrkii määrittelemään kirjoitustensa kysymyksenasettelun itse. Myös-
kään palkansaajien suurmielenosoituksella ei ollut suurta vaikutusta pääkirjoituksissa esiintyneisiin

kehyksiin. Muista lehdistä poiketen Helsingin Sanomat käsittelee myös joidenkin muiden maiden työmarkkinatapahtumia ja vertaa niitä Suomeen.

Helsingin Sanomat arvostaa uusia ideoita. Se kiittelee järjestöjä, kun ne tuovat ennakkoluulottomasti uusia kehitysideoita keskusteluun, ja kavahtaa, jos joku yksioikaisesti tyrmää keskustelunavauksia. Elinkeinoelämän edustajat saavat näkemyksilleen kirjoituksissa muihin tahoihin verrattuna paljon näkyvyyttä. Voidaankin pohtia, onko lehden linja muuttunut sitten Holmbergin (2004) tutkimuksen. Lehden vastaavana päätoimittajana vuosina 2010–2013 toiminut Mikael Pentikäinen aloitti vuonna 2016 Suomen Yrittäjien toimitusjohtajana. SY on yksi niistä elinkeinoelämän äänitorvista, joka näkyy Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa usein.

5.7.3. Ilta-Sanomat

Suomen suurin iltapäivälehti Ilta-Sanomat kirjoittaa työmarkkinapolitiikan aiheista pääkirjoituksissaan suurin piirtein yhtä tiheästi kuin päivälehdet Aamulehti ja Helsingin Sanomat. Tyyliltään Ilta-Sanomien pääkirjoitukset kuitenkin eroavat edellä mainituista. Lehden pääkirjoitukset käsittelevät aiheita usein hieman kärjistäen, poleemisesti ja jopa ivaillen.

Ilta-Sanomien pääkirjoitukset lähtevät usein liikkeelle jonkun tahon puheenvuorosta, johon liittyen lehti esittää oman kantansa. Kirjoituksissa on myös huomattavan paljon suoria sitaatteja, joita taas Aamulehden ja Helsingin Sanomien pääkirjoituksista ei juuri löydy. Tämän voi tulkita tarkoittavan sitä, että Ilta-Sanomien pääkirjoituksissa yhteiskunnalliset tahot ovat siteerauksien vuoksi lähempänä journalistista valtaa kuin kahden muun lehden pääkirjoituksissa (ks. esim. Kunelius ym. 2010, 154–155).

Työmarkkinajärjestelmän suurimmaksi ongelmaksi nostetaan myös Ilta-Sanomissa eturyhmäajattelun muodostama uhka kokonaishyödyn toteutumiselle. Yleisimmäksi kehykseksi nousee Helsingin Sanomien tavoin sopimiseen kannustava kehys. Palkansaajien suurimielenosoituksen suurin vaikutus Ilta-Sanomien pääkirjoituksiin on järjestelmän toimivuutta kritisoivan kehyksen yleistyminen. Muista lehdistä poiketen myös palkansaajajärjestöjä syyttävä kehys yleistyi. Ilta-Sanomat ei myöskään epäröi muuttaa mieltään. Hyvänä esimerkkinä tästä on syksyllä 2014 päätökseen saadut eläke-neuvottelut, joiden jälkeen lehti kiitteli vuolaasti samaa työmarkkinajärjestelmää, jolle se oli hieman aiemmin antanut tylyn tuomionsa.

Ilta-Sanomien pääkirjoitusten sisällössä on huomattavan paljon yhtäläisyyksiä samaan konserniin kuuluvan Helsingin Sanomien kanssa. Kun kirjoitus lähtee liikkeelle jonkun tahon ulostulosta, se on

molemmissa lehdissä useimmin elinkeinoelämä ja toiseksi useimmin joko ay-liike tai hallitus. Lisäksi legitiimisyyttä sekä puolueellisuutta käsittelevät kehykset esiintyvät lehtien pääkirjoituksissa tismalleen yhtä usein kahden merkitsevän numeron tarkkuudella tarkasteltaessa. Molemmat lehdet korostavat sopimisen toivottavuutta ja kritisoivat enemmän ay-liikettä kuin työnantajia. Myös työmarkkinajärjestelmän toimivuuden suhteen molemmat lehdet korostavat enemmän kriittistä puolta, mutta Helsingin Sanomissa kyseinen kehyspari esiintyy useammin kuin Ilta-Sanomissa. Tulokset ovat mielenkiintoisia, sillä lehtien pääkirjoitusten tyyli eroaa toisistaan merkittävästi, kuten olen edellä kuvaillut. Analyysin tulokset tekevät aiheelliseksi kysymyksen, kuinka paljon Sanoma-konserni kenties koordinoi eri medioidensa linjoja työmarkkinapolitiikan kysymyksissä.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkielmani tehtävänä on ollut selvittää, miten kolme suomalaista sanomalehteä Aamulehti, Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat, suhtautuvat työmarkkinajärjestelmään ja sen toimijoihin. Työmarkkinajärjestelmä elää eräänlaista murrosvaihetta. Aikana, jolta aineisto on kerätty, käytiin poikkeuksellisen vilkasta julkista keskustelua työmarkkinajärjestöjen yhteiskunnallisesta legitimitetistä sekä niiden ja eduskunnan välisistä valtasuhteista. Median kantojen tutkiminen on mielekästä, sillä niiden voi toisaalta tulkita heijastelevan yhteiskunnassa vallalla olevia käsityksiä (ks. esim. Bennett 1990, 106–110; Kunelius ym. 2010, 11; Schudson 2003, 19–20). Toisaalta medioilla on myös valtaa siihen, millaisiksi nuo käsitykset muodostuvat (ks. esim. Entman 1993, 54–55; McQuail 2010, 459–460; Scheufele 1999, 103–104). Vaikka suomalainen media käsittelee melko paljon korporatismiksi usein kutsumaansa työmarkkinajärjestelmää, tutkimusta median ja työmarkkinapolitiikan suhteesta on tehty hyvin vähän. Tutkielmani tarjoaa aiheeseen näkökulman, joka tarkastelee tuoretta aineistoa järjestelmän historiallisen taustan valaisemana.

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni kysyy, millaisena Suomen työmarkkinamalli näyttäytyy pääkirjoituksissa. Työmarkkinajärjestöjen yhteiskunnallinen legitimitetti saa tutkimustuloksissani tukea kaikilta kolmelta tutkimaltani lehdeltä. Yleisimpänä aineistossa esiintyy kehys, jonka keskiössä on toive työmarkkinajärjestöjen pääsemisestä sopuun keskenään. Kehykseen kuuluu siis jo lähtökohtaisesti ajatus työmarkkinajärjestöjen välisten neuvotteluiden hyväksyttävyydestä. Tutkimustulos on huomionarvoinen etenkin historiallisesta näkökulmasta katsottuna. Sotien välisinä vuosina työnantajat eivät tunnustaneet ay-liikettä lainkaan neuvotteluosapuoleksi. Vuoden 1940 ”tammikuun kihlaus” lähensi osapuolia varsinkin symbolisesti, mutta sekään ei vielä tarkoittanut, että työnantajat olisivat hyväksyneet esimerkiksi työehtosopimusjärjestelmän. Sotien jälkeisinä vuosikymmeninä työmarkkinajärjestöjen legitimitetti kasvoi kovaa vauhtia. Elokuussa 2017 analyysiä kirjoittaessani silmäni pisti Helsingin Sanomien haastattelu, jossa kokoomuslainen valtiovarainministeri Petteri Orpo linjasi, että ”poliitikkojen ei pitäisi seipäälläkään koskea palkkaratkaisuihin”, sillä ”neuvottelut pitää käydä työmarkkinoiden lähtökohdista” (Helsingin Sanomat 26.8.2017). Lausahdus kuvaa hyvin, kuinka pitkän matkan järjestövalta on tullut muun yhteiskunnan hylkiöstä osaksi legitiimiä eliittiä, sillä lausuja edustaa sekä poliittista oikeistoa että hallitusvaltaa.

Toinen keskeinen tutkielman löydös on, että kaikki tutkitut lehdet suhtautuvat yleisestä järjestelmän hyväksyttävyydestä huolimatta työmarkkinajärjestöjen, ja erityisesti ay-liikkeen, toimintaan kriittisesti. Ay-kriittinen kehys on aineiston toiseksi yleisin. Lisäksi kaikki lehdet korostavat järjestelmän heikkoa toimintaa ja huonoja tuloksia useammin kuin sen myönteisiä puolia. Ay-liikettä kritisoidaan etenkin silloin, kun sen katsotaan asettuvan omalla edunvalvonnallaan esteeksi kokonaisedun tielle.

Kaikki lehdet vaativat työmarkkinajärjestelmältä Suomen kokonaisetua tukevia ratkaisuja ja vierastavat eturyhmäajattelua. Pääkirjoituksissa ei kiitellä ammattiliittoja, kun ne ovat onnistuneesti valvooneet jäsentensä etuja, vaan ainoastaan silloin, kun ne ovat osallisina yleisempää etua tukevissa sopimuksissa.

Lehtien suhtautumisessa työmarkkinajärjestöihin voi kuulla tulopoliittisen perinteen kaikuja. Kun ay-liikkeen sallittiin kasvattaa vaikutusvaltaansa 1960–1970-luvun taitteessa, kyse oli nimenomaan siitä, että se olisi tulopoliittisin kokonaisratkaisuin mukana tukemassa hallituksen talouspolitiikkaa ja talouden vakautta – siis laajempaa kokonaiskuvaa, kuin vain oman jäsenistönsä etua. Suomen talouspolitiikassa on monien näkemysten mukaan perinteisesti korostettu ennen kaikkea viennin tarpeita sekä kilpailukyky- ja kasvutavoitteita. (ks. esim. Pekkarinen 1992, 323; Kyntäjä 1993, 260–264). Lehtien kritiikki edunvalvontaa ja työmarkkinakonflikteja kohtaan saattaa selittyä juuri näillä ajatteluperinteillä. Järjestöiltä on Suomessa totuttu vaatimaan kokonaiskuvan huomioivia, vakautta ja kasvua tukevia sopimuksia, vaikka ne pohjimmaltaan luonteeltaan ovatkin etujärjestöjä. Sopimismyönteisen kehyksen korostuminen aineistossa saattaakin kertoa eräänlaisen tupo-, vakaus- tai kilpailukyky-kehyksen juurtuneisuudesta suomalaisen lehdistöön. Ensimmäisten 1960–70-lukujen tupojen tavoitteena oli yhteiskuntarauha. Aineiston perusteella, ainakin median mielestä, myös nykyään vakauden säilyttäminen näyttäisi olevan keskeinen syy suosia järjestösopimista. Etenkin Helsingin Sanomille tärkeintä näyttäisi olevan sovun syntyminen, ja toissijaista se, kuka sovun neuvottelee.

Vakauden lisäksi toinen aineistossa vahvasti esiintyvä sopimiseen kannustava tekijä kiteytyy termiin kilpailukyky. Lehdet hyväksyvät kirjoitustensa lähtökohdaksi, että Suomen taloudessa on ongelmia kansainvälisen kilpailukyvyn kanssa. Järjestösovusta toivotaan apua vientiyritysten kilpailukyvyn parantamiseksi. Myös viennin tukeminen oli yhteiskuntarauhan ohella keskeinen tulopoliittikan tavoite jo sen alkuvuosina (Kyntäjä 1993, 71–78). Sopimismyönteistä kehystä vahvistanee siis se, että se on linjassa yhteisesti jaettujen arvojen kanssa, eikä ole voimakkaasti ristiriidassa aiempien uskomusten kanssa (ks. esim. Chong ja Druckman 2007, 104).

Sopimiseen kannustavan kehyksen voimaa aineistoissa korostaa osaltaan myös se, että kehys on ylivoimainen myös kirjoituksen keskeisimpänä kehyksenä, eli pääkehyksenä sekä Aamulehdessä että Helsingin Sanomissa. Se, mitkä kehyksistä korostuvat pääkehyksissä kertonee siitä, minkä viestin lehti haluaa lähettää pääkirjoituksellaan. On kuitenkin huomattava, että kehys perustuu lehdissä suuressa määrin myös käytännöllisyyteen. Kehyksellä ei siis aina ilmaista perustavanlaatuaista tukea järjestöjen yhteiskunnalliselle asemalle. Tosiasiassa kehys sisältää sekä äänenpainoja, joissa korostetaan järjestöjen kompetenssia sopia työehdoista että äänenpainoja, joissa järjestöjä usutetaan sopuun vain

siksi, ettei niiden riitely jatkuisi. Tällainen asenne on vahva kaikissa lehdissä etenkin kilpailukykyso-
pimusneuvotteluiden loppusuoralla, kun neuvotteluvääntöä on takana jo vuoden verran.

Tutkielmani keskeisin tutkimustulos lienee kehysten 1 ja 6 vahva esiintyminen; järjestösopua kyllä
toivotaan, mutta palkansaajaliikkeelle ei haluttaisi suoda sellaista valta-asemaa, mitä se nauttii. Leh-
det puhuvat usein ”järjestöistä”, mutta kritiikki osoitetaan nimenomaisesti palkansaajapuoleen. Se
esitetään moneen kertaan toivottavan sopimuksen syntymisen esteenä. Sopimukset syntyvät kuiten-
kin aina vähintään kahden osapuolen yhteisymmärryksestä. Onkin mielenkiintoista huomata, miten
harvoin vaikeudet sopimusten syntymisessä pistetään työnantajajärjestöjen syyksi. Kiky-neuvotte-
luissa oli hetkiä, jolloin myös työnantajapuoli hankasi vastaan. Esimerkiksi EK piti neuvotteluita hyl-
lyllä useita viikkoja vuodenvaihteessa 2015–2016, kun se ei suostunut neuvottelupöytään ilman kul-
jetusalan ammattiliitto AKT:n mukanaoloa (Kauppalehti 30.11.2015). Silti lehdet eivät juuri piirtä-
neet työnantajaleiristä kuvaa sopimuksen tiellä seisovana vastaan hankaajana. Sen sijaan esimerkiksi
Helsingin Sanomat kirjoitti pääkirjoituksessaan 20.1.2016, että EK ”avasi solmun”, kun se lopulta
suostui jatkamaan neuvotteluita. Kaikille kolmelle lehdelle onkin yleistä, että kun neuvotteluiden ete-
nemisen esteenä ovat työnantaja- ja palkansaajajärjestöjen eriävät näkemykset, löytyy syyllinen
useimmiten palkansaajapuolelta. Se edustaa pääkirjoituksissa useammin privilegioita, joista voisi
luopua yhteisen edun nimissä. Työnantajajärjestöjen kantojen taas nähdään heijastelevan juuri sitä
yhteistä etua.

Tulopolitiikan juurtuminen 1970-luvulla kasvatti järjestöjen valtaa myös muissa asioissa kuin työeh-
doista sopimisessa. Vaikka järjestöjen jyrävä valta-asema on lehdissä yleinen kritiikin kohde, niiden
laveaa vallankäytön kenttää ei lehdissä silti juuri nosteta kritisoitavaksi. Tiettyjä ammattiliittoja kyl-
läkin kritisoidaan siitä, että ne vaatimuksillaan käyttävät kohtuutonta yhteiskunnallista valtaa, mutta
ei juurikaan siitä, että ne pyrkisivät vaikuttamaan myös politiikan lohkoihin, jotka eivät varsinaisesti
niille kuulu. On myös huomionarvoista, että lehdet jättävät kohtuullisen suurelta osin kritiikiltä rau-
haan monet ay-liikkeen nauttimat yhteiskunnalliset edut. Ilta-Sanomat nostaa ay-liikkeen asunnon-
vuokrausliiketoimintaan liittyvät veroedut esille hyvin kielteisessä valossa, mutta esimerkiksi ammat-
tilyhdistysten jäsenmaksun verovähennysoikeutta ei kyseenalaisteta lainkaan, vaikka kyseessä on
poikkeuksellisen vahva kädenojennus valtiolta järjestöille. Tämän voi tulkita kertovan ay-liikkeen
yhteiskunnallisen aseman suhteellisen vahvasta hyväksyttävyydestä Suomessa, sillä esimerkiksi ve-
rovähennysoikeus on liitoille ensimmäisessä tupossa vuonna 1968 sovittu etu, joka on osaltaan vah-
vistanut ammatillisen järjestäytymisen suosiota.

Väliverronen ja Kunelius (2009, 227–236) katsovat, että ay-liike on 1990-luvulta alkaen muovautunut pikkuhiljaa yhteiskunnallisesta haastajasta osaksi valtakoneistoa. Se on heidän mukaansa vähentänyt myös ay-liikkeen näkyvyyttä mediassa. Aineistossani ay-liike esiintyy kuitenkin hyvin tiheään. Pääkirjoitukset myös perustuvat ay-liikkeen ulostuloon kohtuullisen usein, joten voidaan kysyä, merkitsikö kilpailukyky sopimus ay-liikkeen mediaroolissa paluuta 1990-luvun alkuun? Tuolloin työnantajat ja Esko Ahon porvarihallitus kohdistivat ay-liikkeeseen samankaltaisia paineita kuin mitä vuosina 2015–2016 nähtiin. Tiheän mediassa esiintymisen voi tulkita myös median järjestösopimiselle osoittamaksi legitimitetiksi (ks. esim. Schudson 2003, 29–31).

Toki kilpailukyky sopimuksen neuvotteluprosessi pakkolakiuhkineen kaikkineen oli uutisarvoltaan merkityksellinen tapahtuma, joten olisi ollut kummallista, jos sitä ei olisi pääkirjoituksissa käsitelty. Järjestöjen ulostulojen käsitteleminen pääkirjoituksissa on kuitenkin eri asia, sillä yksi median keskeisistä valtaresursseista on sen hallinnoima julkisuustila (ks. esim. Kunelius ym. 2010, 103). Median valtaan kuuluu se, kenet se päästää esittämään näkemyksiään yleisölleen. Järjestöt saavat tässä mielessä tutkimiltani lehdiltä kohtuullisen hyvin vetoapua, sillä pääkirjoitukset perustuvat kohtuullisen usein palkansaaja- ja työnantajajärjestöjen linjauksiin. Mukana on myös muihin, kuin suoranaisesti kilpailukyky sopimukseen liittyviä ulostuloja. Niiden käsitteleminen valtamedian pääkirjoituksissa osoittaa, että työmarkkinajärjestöt ovat Suomessa varsin vakavasti otettavia yhteiskunnallisia toimijoita, oli käsittely sitten hengeltään positiivista tai negatiivista. Tämä on järjestöjen tulevaisuuden kannalta erittäin tärkeää. Kuten sanottu, instituutioiden asema on 1980–1990-luvuilta lähtien muuttunut häilyvämmäksi (ks. esim. Kunelius ym. 2010, 42). Järjestöillä on siis jatkuva tarve perustella oma tarpeellisuutensa myös mediajulkisuudessa. Nähdäkseni taakka kohdistuu ennen kaikkea palkansaajapuoleen, sillä kuten luvussa 2 on esitelty, sen yhteiskunnallinen asema ei ole aikojen saatossa ollut aina kovin hääppöinen.

Kun tarkastelee, kuinka paljon julkisuustilaa pääkirjoituksissa annetaan palkansaaja- ja työnantaja-puolen ulostuloille, kääntyy peli selvästi työnantajien voitoksi Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa ja palkansaajien voitoksi Aamulehdessä. Tuloksen voi nähdä yllättävänäkin, kun sen suhteuttaa Aamulehden ay-kriittisyyteen. Toisaalta tulokset eivät kuitenkaan kerro, kuinka positiivisesti mitään ulostuloa käsitellään. Kuten aiemmin sanottu, kyse on ennemminkin siitä, että tahoja pidetään sen verran merkityksellisenä yhteiskunnallisena toimijana, että sen kantoja on syytä käsitellä lehden paraatipaikalla pääkirjoituksessa.

Mitkä sitten ovat keskeiset erot tutkittujen lehtien välillä? Lehdet eroavat toisistaan kaikkein selvimmän kirjoitusten tyylin perusteella. Aamulehti ottaa rohkeasti kantaa ja porautuu aiheeseen välillä

huomattavan syvällisesti, Helsingin Sanomat kirjoittaa kieli keskellä suuta ja korostaa maltillisuutta, Ilta-Sanomat taas kommentoi usein edellispäivien ulostuloja, välillä ivalliseenkin sävyyn.

Kehysten esiintymisessä suurin ero löytyy Aamulehden ja kahden Sanoma-konsernin lehden väliltä. Kuten edeltävässä Yhteen veto-luvussa kävin läpi, Aamulehti näyttäytyy selvästi kriittisimpänä sekä ay-liikettä että koko työmarkkinajärjestelmää kohtaan. Aamulehden pääkirjoituksissa eri kehyksiä esiintyy tiheään, kun taas Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat ottavat kirjoituksissaan rajatun näkökulman.

Sanoma-konsernin lehtien linja työmarkkina-asioissa on hämmästyttävän yhtenäinen. Tulos yllättää, etenkin kun ottaa huomioon, kuinka erilaisia lehtien pääkirjoitukset ovat tyyliltään. Merkittävin yksittäinen ero Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien välillä syntyy tarkasteltaessa pääkirjoitusten pääkehyksiä, joissa sopimismyönteinen kehys korostuu vahvasti Helsingin Sanomissa. Yhtenäinen linja rikkoutuu myös tuotoksia arvioivassa kehysparissa. Helsingin Sanomat ottaa järjestelmän toimivuuteen aktiivisemmin kantaa kuin Ilta-Sanomat. Kaikista kolmesta lehdestä Helsingin Sanomat korostaa eniten järjestelmän hyvää toimivuutta. Aamulehti on sen sijaan korostaa huomattavan vahvasti järjestelmän negatiivisia puolia. Tuotoksia arvioiva kehyspari on siinä mielessä korostamisen arvoinen, että siinä lehti ottaa kantaa kysymykseen, toimiiko järjestelmä vai ei. Kaikissa lehdissä korostuvat järjestelmän negatiiviset ominaisuudet ja tuotokset.

Järjestelmän tuotokset ovat juuri se asia, jonka perusteella lehdet usein järkeilevät kantansa järjestöjen legitimeettiin. Kun neuvottelut ovat tuottaneet tuloksen, lehdet kiittelevät järjestöjä usein voilaastikin. Aineistoni perusteella edes neuvottelutuloksen sisällöllä ei ole juuri merkitystä. Oleellista on nimenomaisesti se, että neuvottelut tuottavat tuloksen. Kun järjestelmän toimivuutta kritisoidaan, kohdistuu kritiikki yleensä siihen, että yksittäiset järjestöt saavat käyttää kohtuuttomasti yhteiskunnallista valtaa. Lisäksi neuvotteluja kritisoidaan usein hitaiksi ja kankeiksi. Tuotoksia ei siis juuri haasteta. Tämä vahvistaa aiemmin esittämäni käsitystä siitä, että työmarkkinajärjestöiltä on totuttu vaatimaan sopua, ei riitoja. Yksittäisten järjestöjen vahvan aseman haastaminen tosin viittaa myös epäilyihin järjestövallan oikeutuksesta. Hyvä esimerkki yleisestä aineistossa esiintyvistä tuotos- ja toimintakriittisistä kehyksistä on nimittäin se, että kirjoituksessa katsotaan yksittäisen ammattiliiton pystyvän kiristämään ja uhkailemaan kohtuuttomasti maan hallitusta omalla toiminnallaan.

Vertailu aikaisemman tutkimuksen kanssa paljastaa mielenkiintoisesti, että Helsingin Sanomat näyttäisi muuttuneen kriittisemmäksi ay-liikettä kohtaan sitten 1990- ja 2000-lukujen. Aamulehti taas on säilyttänyt ay-kriittisen linjansa 1990-luvulta tähän päivään. (ks. Holmberg 2004, 225–228.) Usein

lehdet kohdistavat kritiikkinsä ay-liikkeen sijaan yleisemmin ”järjestöille”, mutta palkansaajajärjestöihin kohdistettu kritiikki on silti huomattavan paljon yleisempää kuin työnantajapuolen kritisointi. Syitä tähän voidaan etsiä muun muassa lehtien historiasta. Yksikään lehdistä ei ole vasemmistotustainen, vaan Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien juuret löytyvät nuorsuomalaisesta liberaali-ideologiasta ja Aamulehden kokoomuslaisuudesta. Suomen kaupallisen median valtavirran tausta on yleisemminkin ottaen enemmän porvarillinen kuin vasemmistolainen. Suuri osa lehdistä on ollut aiemmin jonkin porvaripuolueen äänenkannattaja ja sittemmin julistautunut sitoutumattomaksi. Kaikkien tutkimieni lehtien poliittiset sidokset ovat jo melko kaukana takana historiassa, ja lehtien nykylinjojen poliittisten kannustimien arviointi onkin lähinnä veikkailun varassa. Edellä mainittuun taustaan kuitenkin sopii, että lehdistä viimeisenä puoluepoliittisesti sitoutumattomaksi julistautunut Aamulehti on tutkimustulosteni mukaan kaikkein ay-kriittisin. Palkansaajakriittinen kehys on siinä erittäin vahvasti esillä, mutta toisaalta elinkeinoelämän ulostulot saavat Aamulehdessä vähemmän huomiota kuin Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa. Tässä voi halutessaan nähdä merkkejä lehden tietoisesta yrityksestä korostaa omaa sitoutumattomuuttaan; elinkeinoelämän toimijoihin viittaaminen saattaisi näyttää turhan ilmeisen puolueelliselta, kun omaa linjaa voi tuoda esiin myös hienovaraisemmin, eli kehystämällä.

Myös se on huomionarvoista, että ay-liikettä kritisoidessaan yksikään lehdistä ei ulota kritiikkiä koskemaan liittojen edustamia jäseniä. Syytetyt penkillä pääkirjoituksissa istuu ”ay-pampun” ja ”ay-johtajan” kaltaisia hahmoja. Lehdet kritisoivat siis ay-liikkeen korkeinta johtoa, eli yhteiskunnan eliittiä, eivätkä niinkään liittojen edustamia tavallisia kansalaisia. Kaikkein selvimmin tämä näkyy Ilta-Sanomissa, joka vaalii pääkirjoituksissaan mielellään liittojohtajien ja ay-liikkeen jäsenten sosioekonomisten asemien välisiä ristiriitoja. Yli 70 prosentin järjestäytymisaste tarkoittaa sitä, että valtaosa lehtien potentiaalisista asiakkaista on ay-liikkeen jäseniä. Siksi kritiikki lienee järkevämpää osoittaa SAK:n ja AKT:n kaltaisten organisaatioiden kovapalkkaisiin johtajiin, kuin heihin, joiden työehtoja neuvottelut koskevat.

Ay-kriittisen kehyksen yleisyyttä aineistossa voi osittain selittää se, että palkansaajaliitot ovat työmarkkinajulkisuudessa hyvin näkyviä toimijoita. Niiden olemassaolon elinehto ovat jäsenmaksua maksavat jäsenet, joten liitoilla on eittämättä tarve näkyä julkisuudessa kannanotoillaan. Työnantajaliitoille oman yhteiskunnallisen aseman varmistaminen ei vaikuttaisi olevan yhtä olennainen tavoite. Toisaalta kuitenkin on aina lehden valinta, minkä asian se nostaa pääkirjoituksensa aiheeksi. Esimerkiksi yksittäisten ammattiliittojen ulostuloja ei ole mitenkään pakko nostaa tyrmättäväksi pääkirjoituksessa, joten voidaan ajatella, että puolueellisuus-kehykset antavat paikkansa pitävää tietoa siitä, miten työmarkkinaosapuoliin lehdissä suhtaudutaan.

Ay-kritiikin yleisyyttä voi selittää myös se, että palkansaajapuoli on työmarkkinaosapuolena hyvin monipuolinen. Siksi esimerkiksi kehys 6 ”palkansaajapuoli syyllisenä” pitää sisällään yhtä lailla kuljetusalan työntekijöiden kovasanaisen edunvalvojan AKT:n lakkouhkailuja kuin korkeasti koulutettujen Akavankin ulostuloja. Akava on tehnyt viime vuosina pesäeroa toimihenkilöiden STTK:hon ja työntekijöiden SAK:hon. SAK:hon yhdistetään usein poliittinen vasemmistolaisuus, jota taas on vaikea yhdistää Akavaan, jonka puheenjohtajakin on kokoomuslainen Sture Fjäder.

Syyskuussa 2015 kaikki kolme palkansaajakeskusjärjestöä seisoivat kuitenkin rinta rinnan, kun ne järjestivät hallituksen suunnitelmia vastustaneen suurmielenosoituksen. Tutkin mielenosoituksen lähiaikoina julkaistuja pääkirjoituksia tarkoitukseni selvittää, synnyttikö se mediaan jonkinlaisen ay-myönteisen vastakehyksen (ks. esim. Entman 2003, 418–420). Myös tässä suhteessa Aamulehti eroaa Helsingin Sanomista ja Ilta-Sanomista. Sen sivuilla pääkirjoitusten kehystäminen muuttui melko huomattavasti mielenosoituksen aikaan; työmarkkinajärjestelmälle myönteiset kehykset yleistyivät ja palkansaajakriittinen kehys romahti. Aamulehden tavanomaiseen kehystämiseen verrattuna kirjoittelu mielenosoituksen jälkeisinä kuukausina oli siis kuin toisesta lehdestä. Sen taas voi nähdä vasta-kehys-teoriaa tukevana tutkimustuloksena. Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien kohdalla mielenosoituksen vaikutus näyttäisi olleen paljon vähäisempi.

Mihin suuntaan lehdet sitten haluaisivat Suomen työmarkkinamallia kehittää? Kuten edellä on esitetty, lehdet tuntuvat pitävän kaikkein vähiten toivottuna työmarkkinamallina Duvergerin (1972, 2) korporatismikäsitystä, jossa järjestöt ajavat omia etujaan ohi parlamentaarisen vallan. Sen sijaan keskitetty sopiminen näyttää nauttivan melko vahvaa suosiota aina onnistuessaan. Kuten edellä on kuvattu, Suomen työmarkkinamalli kehittyi 1900-luvulla hajanaisesta sopimisesta keskitetyksi tulopolitiikaksi. Ennen tulopolitiikkaa välivaiheena oli toimialakohtaisen liittojen välisen sopimisen aika-kausi. Nyt kehitys näyttäisi vievän toiseen suuntaan, keskitetystä kohti hajautettua, sillä julkisuudessa esitetään jatkuvasti toiveita työehtosopimusten paikallisesti sovittavien joustojen lisäämisestä ja Ruotsin-mallin kaltaisen liittoneuvottelusysteemin kokeilemisestä.

Johtopäätöksiä kirjoittaessani vuodenvaihteessa 2017–2018 on parhaillaan käynnissä Ruotsin-mallin inspiroima liittokierros, jossa neuvotteluita on käyty liittotasolla, ventialat edelläkävijöinä. Tutki-
missani lehdissä liittoneuvotteluita ei kuitenkaan nähdä aineistoni perusteella mitenkään erinoma-
sena neuvottelumuotona. Lehdet nimittäin nostavat kohtuullisen usein esiin kielteisenä esimerkkinä
vuoden 2007 liittokierroksen, jolloin tehtyjä palkankorotuksia on pidetty yhtenä syynä Suomen kus-
tannuskilpailukyvyn heikkenemiseen. Väitän, että lehdet eivät loppujen lopuksi pidä kovin oleelli-
sena kysymystä siitä, ketkä työehdoista neuvottelevat, kunhan neuvottelutulokset ovat hyviä. Tämä
päteee etenkin Helsingin Sanomiin, mutta myös Aamulehteen ja Ilta-Sanomiin. Kahdessa viimeksi

mainitussa pallotellaan silti myös jonkin verran ajatuksella, että työmarkkinavaltaa pitäisi siirtää järjestöiltä eduskunnalle ja työpaikoille. Ne ovat silti hyvin tyytyväisiä järjestöjen välisiin sopimuksiin sellaisten synnyttyä. Kirjoituksissa uhrataan loppujen lopuksi melko vähäisesti ajatuksia siihen, mihin suuntaan Suomen työmarkkinajärjestelmää tulisi kehittää. Päähuomio lehdillä tuntuu olevan siinä, että sopimuksia syntyisi ja vakaus säilyisi. Ajatuksia järjestelmän kehittämisestä pääsevät esittämään milloin elinkeinoelämän järjestöt, milloin palkansaajajärjestöt ja milloin puolueettomammat tahot, mutta lehdet itse varovat ottamasta asiaan kantaa.

Entman (1993, 52–53) kehottaa kiinnittämään kehysanalyysissä huomiota ongelmanmäärittelyihin, tulkintoihin sen syistä sekä toimintasuosituksiin. Aineistossani näkyy keskeisenä kaksi rinnakkaista ongelmanmäärittelyä. Ensimmäinen niistä on Suomen kilpailukykyongelma. Sen syiksi esitetään etenkin vuoden 2007 palkkojen liittokohtaista neuvottelukierrosta, pian sen jälkeen alkanutta kansainvälistä finanssikriisiä ja Suomen keskeisten vientialojen kohtaamia ongelmia. Ratkaisuksi ongelmaan esitetään nähdäkseni kaikissa lehdissä ennen kaikkea maltillisia palkankorotuksia. Toinen aineistossa usein esiintyvä ongelmanmäärittely on ulkoparlamentaarinen vallankäyttö. Sen syyksi esitetään ay-liikkeen ehdoton edunvalvontatyyli. Ongelman käsittelemiseen esitetty toimintasuositus ei kuitenkaan ole useinkaan kovaotteinen ay-liikkeen vallan riisuminen. Lehdet ennemminkin esittävät toivomuksia ja vaatimuksia ay-liikkeen suuntaan, jotta ne taipuisivat vaatimuksissaan. Tämä kertoo nähdäkseni paljon ay-liikkeen yhteiskunnallisesta asemasta. Vaikka sen toimintaa pidetään lehdissä usein ongelmallisena ja epäreiluna, lehdet eivät kuitenkaan ole valmiita ehdottamaan kovia toimenpiteitä ay-liikkeen vallan kutistamiseksi. Syynä tähän saattaa olla se, että ay-liikkeen valta-aseman katsotaan olevan niin vahva, ettei sen murtaminen olisi lehtien mielestä mahdollista ilman vakauden, lehtien ykköstavoitteen, järkkymistä.

Kun etenkin Aamulehti ja Ilta-Sanomat kritisoivat järjestövaltaa, ne viittaavat ahkerasti parlamentaarisen demokratian periaatteisiin. Niihin on lehtien mielestä välillä vaikeaa sovittaa ajatusta merkittävän yhteiskunnallisen ja talouspoliittisen vallan käyttämisestä ohi vaaleilla valitun eduskunnan. Mielienkiintoista tästä näkökulmasta on, että kun työnantajapuoli tunnusti ay-liikkeen neuvotteluosapuo-
lekseen vuonna 1940, haluttiin sillä viestiä maailmalle Suomen demokraattisuudesta. Nyt päinvastoin juuri ay-liikkeen vahvan valta-aseman katsotaan ainakin poliittisessa oikeistossa olevan merkittävä ongelma edustuksellisen demokratian kannalta. Väitän, että kaikki tutkimani lehdet näkevät järjestövallan ainakin jossain määrin ongelmallisena demokratian kannalta. Aineistossa loistaa poissaolollaan sellaiset ay-liikkeen suunnalta usein kuullut väittämät, joiden mukaan ammatillinen järjestäytyminen ja sen mahdollistama joukkovoima kohentavat yhteiskunnan demokraattisuutta, kun työntekijöiden ääni saadaan kuuluviin markkinataloudessa.

Toinen historiallisesti kiinnostava huomio on, että työnantajajärjestöt olivat aikanaan huomattavan halukkaita siirtymään tulopolitiikan keskitettyyn sopimiseen ja korostivat nimenomaisesti järjestöjen sopimista, ilman hallituksen väliintulomahdollisuutta (Kyntäjä 1993, 71–78). Kilpailukyksopimuksen neuvotteluiden aikaan taas työnantajaleiri ja poliittinen oikeisto suhtautuivat huomattavasti myönteisemmin Sipilän hallituksen aktiiviseen rooliin kuin ay-liike ja vasemmisto. On helppoa löytää ainakin yksi selitys sille, miksi järjestöjen suhtautuminen hallituksen aktiivisuuteen työmarkkinapolitiikassa on näyttänyt muuttuneen. Tulopolitiikan juutuessa 1960–1970-luvuilla hallituskoalitiot muodostuivat Suomessa lähes poikkeuksetta punamultayhteistyön varaan. Sipilän hallituksen kokoonpano on taas porvarillinen, joten on ymmärrettävää, että sen politiikka on hankalampaa hyväksyä ay-liikkeessä kuin työnantajapuolella. Vaikka järjestöt, ja etenkin ay-liike, puhuvat mielellään perustavanlaatuisista toimintaperiaatteista ja sopimisen vapaudesta, taitaa suhtautumista hallituksen rooliin työmarkkinapolitiikassa kuitenkin viitoittaa paljolti myös käytännöllisyys. Suomen itsenäisyyden alkutaipaleella nimenomaisesti vasemmisto korosti parlamentaarisen vallankäytön arvoa. Nyt parlamentaarisuudesta paasaa oikeisto. Lieneekö syy siinä, että eduskunnan voimasuhteet ovat välissä kehittyneet oikeistovoittoisammiksi?

Bergholmin (2012, 172–175) mukaan 1960- ja 1970-luvuilla poliittisen keskustelun keskeinen kysymys koski sitä, millaista on oikeudenmukainen tulonjako. Aineistoni perusteella voi väittää, että jos näin on yhä, se ei ainakaan pääkirjoituksissa näy. Kilpailukyksopimus-keskustelussa keskeiset kysymykset pyörivät Suomen kilpailukyyn sekä työmarkkinajärjestöjen ja valtiovallan keskinäisen marssijärjestyksen ympärillä. Kun pääkirjoituksissa käsitellään ay-liikkeen vastahankaisuutta palkansaajien työehtojen heikentämiseen, ei keskitytä siihen, ovatko palkansaajien vaatimukset esimerkiksi palkan tai lomien suhteen oikeudenmukaisia. Huomio keskittyy ennemminkin siihen, onko ay-liikkeen hyväksyttävää tehdä vaatimuksia tai uhkauksia, kun maan hallitus pyrkii kohentamaan kilpailukykyä. Jonkin verran huomiota kohdistuu siihen, kuinka tasapuolisesti eri toimenpiteet jakautuvat palkansaajien kesken, mutta yleisenä lähtökohtana kaikissa kolmessa lehdessä vaikuttaa olevan, että palkansaajien täytyy osata luopua omistaan, kun koko maan kilpailukykyä parannetaan. Tämä tarkoittaa, että kilpailukyky on kehyksenä läpäissyt hyvin onnistuneesti suomalaisen median portinvartijat.

Myös Sipilän hallituksen käyttämässä termistössä yhteiskuntasopimusneuvottelut vaihtuivat lennosta kilpailukyksopimusneuvotteluiksi huhtikuun 2016 tienoilla. Sen voi, ilman parempaa tietoa, arvata olleen onnistunut yritys kehystää keskustelu pyörimään enemmän kilpailukyyn kuin yhteiskunnallisen valtataistelun ympärillä. Toisaalta taas poliittinen oppositio ja ay-liike puhuivat mielellään ”pak-

kolaeista”, kun ne kommentoivat hallituksen järjestösovun vaihtoehdoksi esittämää työelämälakipakettia. Sanalla ”pakkolaki” on eittämättä kielteinen kaiku, vaikka tosiasiaa kaiken lainsäädännön voima perustuu viimekädessä sen pakottavuuteen. Myös pakkolaki-kehys meni mediassa läpi nähdäkseni onnistuneesti, ja Sipilän hallitus jäi alakynteen kilpailevan ”kilpailukykylait” -käsitteensä kanssa.

Vallitsevien kehysten pohtiminen on mielekästä median vallan näkökulmasta. Oliko sillä, että valta-media lukkiutui käsittelemään työmarkkina-aiheita nimenomaisesti kansainvälisen kilpailukyvyn näkökulmasta oleellinen vaikutus siihen, että kilpailukyksopimus lopulta syntyi? Pehmittikö kilpailukykytavoitteen korostaminen lehtiä lukevien ammattiliittojen jäsenten, ja sitä kautta myös liittojen johdon, valmiiksi hyväksymään työehtojen kollektiivisen heikentämisen? Tutkimusasetelma ei ulotu vastaamaan näihin kysymyksiin, mutta aineistossa esiintyvien kilpailevien termien perusteella voidaan ainakin väittää, että kehystämisen oli läsnä kiky-neuvotteluissa yhtenä neuvottelutyökaluna. Kilpailukyvyn ja pakkolakien kaltaisten spesifien kehysten tutkiminen olisi mielenkiintoinen jatko-tutkimuksen aihe. Tämän tutkielman kehykset on valittu siten, että ne auttavat ymmärtämään lehtien suhtautumista työmarkkinajärjestelmään ja sen osapuoliin yleisemmällä tasolla. Tutkielmassani en ole myöskään etsinyt vastauksia siihen, miten kehykset ovat syntyneet, tai kuka tai mikä taho on kampanjoinut minkäkin kehysten puolesta. Aineistoni avulla on ollut mahdollista tutkia ainoastaan sitä, mitkä kehykset ovat tuon kamppailun voittaneet ja päätyneet lehtien pääkirjoituksiin.

Tämä tutkielma on antanut vastauksia siihen, miten työmarkkinajärjestelmää käsitellään Suomen valta- mediassa. Vaikka aineistoni on melko edustava, tutkimusaihetta voisi laajentaa koskemaan useampiakin medioita sekä muitakin sisältöjä kuin pääkirjoituksia. Uutisjutut ovat huomattavan paljon enemmän luettuja kuin pääkirjoitukset, joten aiheen kehystämisen niissä olisi relevantti tutkimusaihe. Toinen mielenkiintoinen tutkimusaihe olisi Sanoma-konserniin kuuluvien medioiden linja politiikan aiheissa. Tutkimustulokseni Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien hämmästyttävän yhtenevästä linjasta työmarkkinapolitiikan aihepiirissä nostavat esiin kysymyksen, onko linja suunnitelmallisen koordinoinnin tulos.

Lisäksi olisi mielenkiintoista laajentaa nyt tehty tutkimus pidemmälle aikavälille ja tutkia, miten aiheesta on kirjoitettu esimerkiksi 1950-, 1970-, ja 1990-luvuilla. Olisi mielenkiintoista selvittää, miten työmarkkinajärjestöjä on käsitelty tulopolitiikan vasta rantautuessa Suomeen ja toisaalta, miten 1990-luvulla, jolloin neuvotteluita käytiin samantapaisista asetelmista kuin viime vuosina.

LÄHTEET

Akava (2018a) *Akavan historiaa*. Saatavissa <<http://www.akava.fi/akava/historiaa>>, luettu 7.2.2018.

Akava (2018b) *Menestystä ja turvaa yhdessä*. Saatavissa <<http://www.akava.fi/akava>>, luettu 7.2.2018.

Bennett, W. Lance (1990) "Toward a Theory of Press-State Relations in the United States", *Journal of Communication* 40 (2): 103–125.

Bergholm, Tapio (2012) *Kohti tasa-arvoa. Tulopolitiikan aika I. SAK 1969-1977*. Otava, Helsinki.

Bergholm, Tapio (2013) *SAK:n historia*. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö, Helsinki.

Chong, Dennis & James N. Druckman (2007) "A Theory of Framing and Opinion Formation in Competitive Elite Environments", *Journal of Communication* 57 (1): 99–108.

Crouch, Colin (1993) *Industrial Relations and European State Traditions*. Clarendon Press, Oxford.

Dahrendorf, Ralf (1986) *Labour Market Flexibility: Report by a high-level group of experts to the Secretary-General*. OECD, Pariisi.

De Vreese, Claes (2005) "News Framing: Theory and Typology", *Information Design Journal + Document Design* 13 (1): 51–62.

Druckman, James N. (2001) "On the Limits of Framing Effects: Who Can Frame?", *The Journal of Politics* 63 (4): 1041–1066.

Duverger, Maurice (1972) *Party Politics and Pressure Groups: A Comparative Introduction*. Nelson's University Paperbacks, Lontoo.

EK (2018) *Mikä on EK?* Saatavissa <<https://ek.fi/ek-ja-jasenliitot/>>, luettu 7.2.2018.

Elvander, Nils (2002) "The Labour Market Regimes in the Nordic Countries: A Comparative Analysis", *Scandinavian Political Studies* 25 (2): 117–137.

Entman, Robert (1989) "How the Media Affect What People Think: An Information Processing Approach", *The Journal of Politics* 51 (2): 347–370.

- Entman, Robert (1993) "Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm", *Journal of Communication* 43 (4): 51–58.
- Entman, Robert (2003) "Cascading Activation: Contesting the White House's Frame After 9/11", *Political Communication* 20 (4): 415–432.
- Entman, Robert (2004) *Projections of Power: Framing News, Public Opinion, and U.S. Foreign Policy*. The University of Chicago Press, Chicago.
- Entman, Robert (2010) "Media Framing Biases and Political Power: Explaining Slant In News of Campaign 2008", *Journalism* 11 (4): 389–408.
- Gamson, William A., David Croteau, William Hoynes & Theodore Sasson (1992) "Media Images and the Social Construction of Reality", *Annual Review of Sociology* 18 (1992): 373–393.
- Gitlin, Todd (2003) *The Whole World Is Watching. Mass Media in the Making and Unmaking of the New Left*. University of California Press, Berkeley/Los Angeles.
- Goffman, Erving (1974/1986) *Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience*. Northeastern University Press, Boston.
- Holmberg, Jukka (2004) *Etusivun politiikkaa: Yhteiskunnallisten toimijoiden representointi suomalaisissa sanomalehti uutisissa 1987–2003*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Helsingin Sanomat (26.8.2017) "Joku tolkku täytyy olla verotuksessakin", sanoo toista budjettiaan tekävä Petteri Orpo. Uutinen.
- Kairinen, Martti & Harri Hietala & Juha Nyberg & Petteri Ojanen (1996) *Paikallinen sopiminen*. WSOY, Helsinki.
- Karvonen, Erkki (2000) "Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen", *Tiedotustutkimus* 23 (2): 78–84.
- Karvonen, Lauri (2014) *Parties, governments and voters in Finland: Politics Under Fundamental Societal Transformation*. ECPR Press, Colchester.
- Kauppalehti (30.11.2015) *Häkämies: AKT:n mukanaolo on yhteiskuntasopimuksen ehto*. Uutinen.
- Kauppinen, Timo (2005) *Suomen työmarkkinamalli*. WSOY, Helsinki.

- Kunelius, Risto & Elina Noppari & Esa Reunanen (2010) *Media vallan verkoissa*. Toinen, korjattu painos. Tampereen yliopisto, Tampere.
- Kyntäjä, Timo (1993) *Tulopolitiikka Suomessa: Tulopoliittinen diskurssi ja instituutiot 1960-luvulta 1990-luvun kynnykselle*. Gaudeamus, Helsinki.
- Le, Elisabeth (2010) *Editorials and the Power of Media. Interweaving of socio-cultural identities*. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia.
- Lodge, Milton & Ruth Hamill (1986) "A Partisan Schema for Political Information Processing", *The American Political Science Review* 80 (2): 505–520.
- Mansner, Markku (1981) *Suomalaista yhteiskuntaa rakentamassa. Suomen Työnantajain Keskusliitto 1907–1940*. Teollisuuden kustannus, Jyväskylä.
- McQuail, Denis (2010) *McQuail's Mass Communication Theory*. Kuudes painos. SAGE Publications Ltd, Lontoo.
- Mickelsson, Rauli (2007) *Suomen puolueet. Historia, muutos ja nykypäivä*. Vastapaino, Tampere.
- Miettinen, Jorma (1980) *Sanomalehtien lukeminen. Maakuntien ykköslehtien lukijoiden kiinnostus sekä väline- ja sisältökäyttö*. Weilin + Göös, Espoo.
- Murto, Jari (2015) *Ryhmänormit yrityksessä: Tutkimus työntekijäryhmiä koskevien normien asemasta*. Suomalainen Lakimiesyhdistys, Helsinki.
- Nelson, Thomas E. & Donald R. Kinder (1996) "Issue Frames and Group-Centrism in American Public Opinion", *The Journal of Politics* 58 (4): 1055–1078.
- Pekkarinen, Jukka (1992) "Corporatism and Economic Performance in Sweden, Norway and Finland". Teoksessa Pekkarinen, Jukka & Matti Pohjola & Bob Rowthorn (toim.) *Social Corporatism: A Superior Economic System?* Clarendon Press, Oxford, 298–337.
- Pietilä, Jyrki (2008) *Kirjoitus, juttu, tekstielementti. Suomalainen sanomalehtijournalismi juttutyyp-
pien kehityksen valossa printtimedian vuosina 1771-2000. Osa 2*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.
- Rokkan, Stein (1987) *Stat, nasjon, klasse*. Universitetsforlaget, Oslo.

- SAK (2018a) *Jäsenliitot*. Saatavissa <<https://www.sak.fi/ammattiliitot/jasenliitot>>, luettu 7.2.2018.
- SAK (2018b) *Jäsenmäärät*. Saatavissa <<https://www.sak.fi/ammattiliitot/jasenliitot/jasenmaarat>>, luettu 7.2.2018.
- Sauramo, Pekka (2016) *Tulopolitiikka, funktionaalinen tulonjako ja palkkamallit Suomessa vuosina 1962–2014*. Työpaperi. Palkansaajien tutkimuslaitos, Helsinki.
- Schudson, Michael (2003) *The Sociology of News*. W. W. Norton & Company, New York.
- Seppänen, Janne & Esa Väliaverronen (2013) *Mediayhteiskunta*. Toinen, korjattu painos. Vastapaino, Tampere.
- STTK (2018) *Mikä STTK?* Saatavissa <<http://www.sttk.fi/mika-sttk/>>, luettu 7.2.2018.
- Sundberg, Jan (2003) *Parties as Organized Actors: The Transformation of the Scandinavian Three-Front Parties*. Suomen Tiedeseura, Helsinki.
- Sundberg, Jan (2008) ”Puolueiden organisaatiot ja suhteet etujärjestöihin”. Teoksessa Paloheimo, Heikki & Tapio Raunio (toim.) *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*. WSOY, Helsinki, 61–83.
- SY (2018) *Suomen Yrittäjät*. Saatavilla <<https://www.yrittajat.fi/suomen-yrittajat-316132>>, luettu 7.2.2018.
- Tankard, James W. Jr (2001) ”The Empirical Approach to the Study of Media Framing”. Teoksessa Reese, Stephen D. & Oscar H. Gandy Jr. & August E. Grant (toim.) *Framing Public Life*. Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah, 95–106.
- TEM työ- ja elinkeinoministeriö 2017: Työolobarometri, syksy 2016 [sähköinen julkaisu]. Saatavilla <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80549/TEMrap_34_2017_verkkojulkaisu.pdf>, luettu 30.1.2018.
- Väliaverronen, Jari & Risto Kunelius (2009) ”Politiikan journalismi medioitumisen aikakaudella”. Teoksessa Väliaverronen, Esa (toim.) *Journalismi murroksessa*. Gaudeamus, Helsinki, 225–247.
- Zaller, John R. (1992) *The Nature and Origins of Mass Opinion*. Cambridge University Press, Cambridge.

LIITTEET

LIITE 1: Kysymyspatteristo kehysten tunnistamiseksi teksteistä

Legitiimiys

1. Työmarkkinajärjestöjen välinen sopiminen toivottavaa.

- Tuodaanko tekstissä ilmi, että työmarkkinajärjestöjen olisi hyvä päästä sopuun?
- Tuodaanko tekstissä ilmi, että työmarkkinajärjestöjen tekemillä sopimuksilla olisi mahdollista saada aikaan positiivisia vaikutuksia?
- Tuodaanko tekstissä ilmi, että työmarkkinajärjestöt ovat oikea taho etsimään ratkaisua asiassa?

2. Työmarkkinajärjestöillä liikaa valtaa, jota pitäisi siirtää esimerkiksi eduskunnalle ja työpaikoille.

- Tuodaanko tekstissä ilmi negatiivisessa mielessä, että työmarkkinajärjestöillä on liikaa valtaa, tai että ne pyrkivät haalimaan itselleen liikaa valtaa?
- Tuodaanko tekstissä ilmi, että valtaa tulisi siirtää työmarkkinajärjestöiltä esimerkiksi eduskunnalle tai työpaikoille?
- Tuodaanko tekstissä ilmi, että työmarkkinajärjestelmä kasaa liikaa yhteiskunnallista valtaa yksittäisille järjestöille?
- Tuodaanko tekstissä ilmi, että työmarkkinajärjestöt pyrkivät sopimaan asioista, joiden ei pitäisi kuulua niiden päätäntävaltaan?
- Tuodaanko tekstissä ilmi, että positiivisia tuloksia voitaisiin saada aikaan paremmin muualla kuin työmarkkinajärjestöjen välisissä neuvotteluissa?

Tuotokset

3. Työmarkkinajärjestöt kykenevinä tekemään hyviä ratkaisuja.

- Tuodaanko tekstissä ilmi, että työmarkkinajärjestöjen neuvotteluista on saatu hyviä tuloksia?
- Tuodaanko tekstissä ilmi, että työmarkkinajärjestelmän tulokset ovat ensisijaisia suhteessa esimerkiksi päätöksenteon hitauteen ja/tai ulkoparlamentaarisuuteen?

- Tuodaanko tekstissä ilmi, että työmarkkinajärjestöjen keskinen sopimisen puolesta puhuu se, että ne ovat pystyneet ennen sopimaan hyvin tuloksin?

4. *Työmarkkinajärjestöjen välinen sopiminen liian hankalaa tai tuloksiltaan huonoa.*

- Tuodaanko tekstissä ilmi, että päätösten tekeminen työmarkkinajärjestöjen kesken on liian hankalaa, esimerkiksi hidasta tai kankeaa?
- Tuodaanko tekstissä ilmi, että työmarkkinajärjestöt ovat sopineet huonoja ratkaisuja?
- Tuodaanko tekstissä ilmi, että työmarkkinajärjestöillä ei ole kykyä päästä sopuun?

Puolueellisuus

5. *Työnantajapuoli syyllisenä.*

- Käsitelläänkö tekstissä työnantajapuolen toimia, kantoja tai vaatimuksia negatiivisessa hengessä?
- Tuodaanko tekstissä ilmi, että työnantajapuolen vaatimukset tai toiminta ovat ylimitoiteltuja?
- Tuodaanko tekstissä ilmi, että työnantajapuoli on toivottavan ratkaisun esteenä?

6. *Palkansaajapuoli syyllisenä.*

- Käsitelläänkö tekstissä palkansaajapuolen toimia, kantoja tai vaatimuksia negatiivisessa hengessä?
- Tuodaanko tekstissä ilmi, että palkansaajapuolen vaatimukset tai toiminta, esimerkiksi lakkoilu tai lakolla uhkaaminen, ovat ylimitoiteltuja?
- Tuodaanko tekstissä ilmi, että palkansaajapuoli on toivottavan ratkaisun esteenä?

0. *Ei kehystä*

LIITE 2: Aineiston sisältämät pääkirjoitukset

Aamulehti

5.9.2014. *Valtapolitiikan varjossa.*

21.9.2014. *Ministeriruletti seis!*

25.9.2014. *Synkältä näyttää.*

27.9.2014. *Kiitos ja kumarrus.*

3.10.2014. *Akateeminen väistöliike.*

18.10.2014. *Vitsauksista viheliäisin.*

29.10.2014. *Eläkesopukaan ei riitä.*

12.11.2014. *Kovat keinot käyttöön.*

20.11.2014. *Osa-aikaisen mitta täyttyi.*

30.11.2014. *Ay-hynttyyt yhteen?*

12.12.2014. *Keinot eri maailmasta.*

19.12.2014. *Alexander Stubbin linja.*

3.1.2015. *Akateemiset ahtaalla.*

12.1.2015. *Kova tauti, kovat lääkkeet.*

18.1.2015. *Stubbin harkittu riski.*

29.1.2015. *Mikään ei muuttua saa.*

17.2.2015. *Hallitukselle tarjoutui tilaisuus.*

24.2.2015. *Pääministerin tunnustus.*

12.3.2015. *Kolmen kohdan korjaussarja.*

14.3.2015. *Sipilä otti poliittiset riskin.*

26.3.2015. *Syvä sukellus Pirkanmaalla.*

2.4.2015. *Pelisäännöt pöydälle.*

23.4.2015. *Sipilän pelimerkit vähissä.*

30.4.2015. *Vasemmiston vaisu vappu.*

8.5.2015. *Tappio jo ennen aloitusta.*

16.5.2015. *Hyvät, pahat joustot.*

19.5.2015. *Paine kasvaa Smolnassa.*

20.5.2015. *Jäykkää arkipyhäpolitiikkaa.*

28.5.2015. *Sipilä psyykkaa ay-väkeä.*

2.6.2015. *Lindströmin pihvi kärehti.*

5.6.2015. *Hermopeliä työmarkkinoilla.*

11.6.2015. *Mistään ei saisi leikata.*

16.6.2015. *Pieni askel eteenpäin.*

20.7.2015. *Oppi löytyy Saksasta.*

29.7.2015. *Kolmikannan koetinkivi.*

4.8.2015. *Nyt tai ei koskaan.*

11.8.2015. *Vaikea vaan ei mahdoton.*

13.8.2015. *Sdp:n työläs mäkilähtö.*

22.8.2015. *Taas hukattiin aikaa.*

26.8.2015. *Rinteellä nyt pelin paikka.*

2.9.2015. *Kohtalokkaat sata päivää.*

9.9.2015. *Kova arki, palkaton pyhä.*

15.9.2015. *Pattitilanne purettava.*

17.9.2015. *Viimeinen vetoamus.*

19.9.2015. *Pelimerkkejä pöytään, EK.*

25.9.2015. *SAK ajoi hallituksen nurkkaan.*

29.9.2015. *Edes jotakin toivoa.*

6.10.2015. *Aina vain piinallisempaa.*

16.10.2015. *Mullistus vai pieni tussahdus?*

30.10.2015. *Viimeinen sammuttaa valot.*

19.11.2015. *Järjestöt miinakentällä.*

26.11.2015. *Koko maa uhkaa lamaantua.*

27.11.2015. *Pahimmat pelot ovat jo osin toteutumassa.*

1.12.2015. *Yhden liiton armoilla.*

3.12.2015. *Tunaroitu mahdollisuus.*

11.12.2015. *EK pelaa isolla riskillä.*

28.12.2015. *Joustavuus on elinehto.*

31.12.2015. *Hallitus AKT:n panttivanki.*

20.1.2016. *EK otti järjen käteen.*

30.1.2016. *Pientä säättää verolinjaan.*

19.2.2016. *Hallituksen pelastus.*

22.2.2016. *Pää pidettävä kylmänä.*

1.3.2016. *Kolmikannan joutsenlaulu.*

5.3.2016. *Vaikeaksi menee.*

8.3.2016. *Väkisin ja väsyttämällä.*

18.3.2016. *Vastuullinen takinkääntö.*

13.4.2016. *Pallo siirtyy yrityksille.*

27.4.2016. *Vetojuhta vai jarrumies?*

16.5.2016. *Työpaikat vaarassa.*

23.5.2016. *Ei mikään uhoaja.*

31.5.2016. *Tilaisuutta ei saa hukata.*

2.6.2016. *Ei tämä näin voi jatkua.*

7.6.2016. *Uuden luotsin aikaan.*

9.6.2016. *Kiky-sopimuksesta vielä tiukka vääntö.*

10.6.2016. *Heikon kasvun tiellä.*

Helsingin Sanomat

4.9.2014. *Eläkekiistassa on päätösten aika.*

18.9.2014. *Eläkeneuvotteluista uhkaa loppua puhti.*

22.9.2014. *Tällä kertaa Akava yritetään pitää loppuun asti mukana.*

24.9.2014. *Eilinen lakko antoi pontta työnantajien vaatimuksille.*

27.9.2014. *Eläkeikä nousee, jos töitä vain riittää.*

5.10.2014. *Eläkeratkaisussa palautteen aika.*

15.10.2014. *Työrauhaneuvotteluista ei pidä odottaa liikoja.*

30.10.2014. *Eläkekeskustelun viestintuojat ammutaan alas armotta.*

6.11.2014. *Sovittelijasta saa aina riidan aikaan.*

8.11.2014. *Työmarkkinajärjestöissä on meneillään sukupolvenvaihdos.*

10.11.2014. *Keskitetylle tuloratkaisulle tarvitaan vuoden tai parin jatko.*

13.11.2014. *Teollisuuden palkansaaajat voisi olla työmarkkinoiden mahtijärjestö.*

26.11.2014. *Palkansaaajajärjestöjä saattaa jäädä kaksi.*

9.12.2014. *Akavan ehdotusta työllistämiseksi sietää miettiä.*

10.12.2014. *Kaikki tepsivät keinot tekevät kipeää.*

12.12.2014. *Työmarkkinajärjestöillä on sama tavoite, mutta eri keinot.*

15.12.2014. *Työelämän pelisäännöt kaipaavat tarkennusta.*

16.12.2014. *Hallituksen ja järjestöjen kolmikannasta on hyötyäkin.*

23.12.2014. *Työrauhaneuvottelut jatkuvat vieläkin.*

9.1.2015. *Palkan sivukulujen alennus lämmittää vain hetken.*

13.1.2015. *Työttömyysputken poisto vaatii työelämän asennemuutosta.*

17.1.2015. *SAK:n ja STTK:n yhdistyminen etenee.*

20.1.2015. *Palkkamalattia tarvitaan yhä.*

23.1.2015. *Ennustettavuus olisi näinä aikoina poikaa.*

26.1.2015. *Ansioturva tuskin muuttuu radikaalisti.*

3.2.2015. *Hallitus on henkisesti jo luovuttanut.*

4.2.2015. *AKT leikittelee työrauhasäännöillä.*

12.2.2015. *Ay-liikkeen mantereet liikkuvat.*

14.2.2015. *Jokainen kamppaa vuorollaan.*

17.2.2015. *Vuosi työrauhaneuvotteluja ilman tulosta.*

7.3.2015. *Paljon päätöksiä, vähän tuloksia.*

10.3.2015. *Työtaistelutkin kansainvälistyvät.*

23.3.2015. *Työelämä vie kohti paikallista sopimista.*

26.3.2015. *Tukilakkojen käyttöön toivoisi suhteellisuudentajua.*

3.4.2015. *Tukilakkoihin suhteellisuutta.*

16.4.2015. *Liitto vastaan liitto.*

24.4.2015. *Sipilä tuskin saa avointa valtakirjaa.*

6.5.2015. *Yhteiskuntasopimus on vasta aivan alkutekijöissään.*

7.5.2015. *Suomi ei saanut purjeitaan ylös.*

15.5.2015. *Arkipyhiä ei kannata siirtää, vaan niistä voi tehdä työpäiviä.*

27.5.2015. *Akavan Fjäder sai pätikäpestin.*

28.5.2015. *Hallitus tekee tarjouksen, josta järjestöjen on hankala kieltäytyä.*

28.5.2015. *Vanhasta kaavasta oli aikakin irtautua.*

6.6.2015. *Ranskassa lakko avaa neuvottelut.*

10.6.2015. *Työmarkkinoilla on monta palloa ilmassa.*

11.6.2015. *Hallituksen lisäsopeutus olisi myrkkyä talouskasvulle.*

16.6.2015. *Palkkasopimus vakauttaa Suomea.*

17.6.2015. *Henkilöstön panos olisi avuksi yritysten päätöksenteossa.*

21.6.2015. *Kesäloma on suomalaisille pyhä asia ja saavutettu etu.*

30.6.2015. *Yhteiskuntasopimus on vaativa harjoitus.*

22.7.2015. *Yhteiskuntasopimus näyttää vaikealta.*

29.7.2015. *Yhteiskuntasopimus kaipaa johtajilta esikuvaa.*

31.7.2015. *Yhteiskuntasopimus on kokeilun arvoinen.*

4.8.2015. *Hallitus yrittää tulla työntekijöitä vastaan.*

21.8.2015. *Vientiteollisuuden kilpailukyky kaipaa rajua kohentamista.*

22.8.2015. *Yhteiskuntasopimuksen kaatumiseen löytyy monta syytä.*

25.8.2015. *Riittävätkö hallituksen vaihtoehtoiset keinot työn hinnan alentamiseksi?*

26.8.2015. *Talouden uhkat ovat Kreikan sijaan idässä.*

31.8.2015. *Juha Sipilän hallitus – vai Esko Ahon?*

9.9.2015. *Sipilä ja ay-liike ovat törmäyskurssilla.*

10.9.2015. *Yhteiskuntasopimusta pitäisi yrittää vielä kerran.*

13.9.2015. *Aseita hallitukselle.*

13.9.2015. *Vastakkainasettelun aika on täällä taas.*

15.9.2015. *Lakkoilun sijaan on haettava ratkaisuja.*

17.9.2015. *Suomea seurataan tarkasti lakkoviikolla.*

17.9.2015. *Pääministerin harvinainen puhe oli vakava vetoomus järjestöille.*

18.9.2015. *Sopimisen tie olisi edelleen parempi.*

19.9.2015. *Järjestöjen on keksittävä oma vaihtoehtonsa hallituksen ehdotuksille.*

22.9.2015. *Turha arvovaltakiista pilaa asialliset neuvottelut.*

25.9.2015. *SAK:n ehdotus ei riitä hallitukselle.*

28.9.2015. *Paikallisesta sopimisesta voisivat hyötyä työnantajat ja työntekijät.*

29.9.2015. *Neuvotteluratkaisu olisi parempi kuin pakottavat lait.*

30.9.2015. *Uudistukset pitäisi valmistella huolella.*

1.10.2015. *Kaikki panevat toivonsa työmarkkinajärjestöihin.*

12.10.2015. *Työelämäuudistusten sisältö täsmentyy.*

14.10.2015. *Seuraavaksi muuttuu työttömyysturva.*

16.10.2015. *Tasapuolinen esitys sopimisesta työpaikoilla.*

20.10.2015. *EK napsii rusinat pullasta.*

25.10.2015. *Järjestöt odottelevat linjauksia paikallisesta sopimisesta.*

29.10.2015. *Postin ongelmia ei voi siirtää muiden piikkiin.*

2.11.2015. *Pakkolait yritetään vielä välttää.*

13.11.2015. *Eläkeuudistus menee maaliin sote-uudistuksen varjossa.*

14.11.2015. *Pakkolaeista voi vielä tulla sotku.*

16.11.2015. *Postin työriidan ei soisi laajenevan.*

18.11.2015. *Panokset kasvavat Postissa.*

20.11.2015. *Uusi keskusjärjestö etenee hiljakseen.*

21.11.2015. *Lentoemännät ja rahtarit tiivistävät yhteistyötään.*

27.11.2015. *Suomi siirtyy kohti Ruotsin mallia.*

1.12.2015. *Työmarkkinoilla on liian isot panokset.*

2.12.2015. *Uusi palkansaajajärjestö saa potkua kireästä tilanteesta.*

3.12.2015. *Työmarkkinoilla on edessä risaiset ajat.*

10.12.2015. *Toisin sopimisesta suuret odotukset.*

11.12.2015. *Näkymät sitkeästi nollan pinnassa.*

11.12.2015. *Itsensä työllistäjien edunvalvonta unohtuu.*

19.12.2015. *Arvonlisäveron korotus palasi työkalupakkiin.*

22.12.2015. *Mikä olisi sopiva nimi hallituksen työelämälaeille?*

6.1.2016. *Tämä loppiainen on vielä vapaapäivä – kerta saattaa olla viimeinen.*

9.1.2016. *Järjestöiltä vielä yksi yritys sopia.*

15.1.2016. *Työnteon ehtoihin toiveissa lisäjoustoa.*

20.1.2016. *Järjestöt yrittävät sopia vielä kerran.*

25.1.2016. *Tammikuun kihlauksella oli lauantaina vuosipäivä.*

2.2.2016. *Hallitus tuntuu muuttaneen käsitystään työmarkkinoista.*

14.2.2016. *Työehtopöytänsä kasautuu tavaraa.*

18.2.2016. *Järjestöneuvottelut saivat lisää vauhtia.*

20.2.2016. *SAK:n teollisuusliitot vahvistavat asemiaan.*

27.2.2016. *Työmarkkinoilta on aika saada ratkaisu.*

1.3.2016. *Työmarkkinasopu vakauttaisi taloutta.*

4.3.2016. *Kukaan ei halua vastuulleen sopimuksen kaatumista.*

5.3.2016. *Neljäs ei liitoilta yllätti.*

7.3.2016. *Kannattaa sopia, kun ei ole vahvoilla.*

8.3.2016. *Järjestöjen sopimus jumittui taas kerran.*

10.3.2016. *Järjestöjen sopimusta ei saisi päästää rapautumaan.*

12.3.2016. *Palkkamalli jättää tulokinnan varaa.*

18.3.2016. *Pamia on syytä onnitella viisaasta päätöksestä, vaikka se ottikin koville.*

25.3.2016. *Neuvottelut alkavat pääsiäisen jälkeen.*

29.3.2016. *Lakko-oikeutta ei muuteta.*

30.3.2016. *Tarttis tehdä jotain.*

31.3.2016. *Uusi keskusjärjestö alkoi jo rapautua.*

9.4.2016. *Suomi ottaa kiinni Saksaa ja Ruotsia.*

21.4.2016. *Kilpailukyky sopimus on taas ohuen langan varassa.*

26.4.2016. *SAK ja STTK tuskin liittyvät yhteen.*

28.4.2016. *Paikallisesta sopimisesta nousi uusi vakava kiista.*

9.5.2016. *Kilpailukyky sopimuksen vaikeudet jatkuvat edelleen.*

13.5.2016. *Työpaikoilla sopiminen hiertää.*

20.5.2016. *Kemianteollisuus aukaisi tietä muille.*

23.5.2016. *Keskusjärjestöstä tulikin vain riitaa.*

25.5.2016. *EK ja yrittäjät kinaavat sopimisesta työpaikoilla.*

28.5.2016. *Liittoneuvottelujen suma purkautuu.*

2.6.2016. *Uusi palkansaajajärjestö kuopattiin virallisesti.*

3.6.2016. *Suomen Yrittäjien päätös ei saa muilta ymmärrystä.*

3.6.2016. *Puolueita odottaa ajattelun remontti.*

4.6.2016. *Hintakilpailukyky voisi nyt parantua.*

5.6.2016. *Tupoista vain puisto jää.*

8.6.2016. *Ratkaisuja syntyi otolliseen aikaan.*

9.6.2016. *Palvelualojen painoarvo kasvaa hiljalleen SAK:ssa.*

11.6.2016. *Sovun vaiheista jäi monta sivumakua.*

16.6.2016. *Hallituksen tarjous tepsi kuten pitikin.*

22.6.2016. *Työnantajaleirin rivit rakoilevat.*

Ilta-Sanomat

1.9.2014. *Eläkeuudistuksen ulkoistus ei toimi.*

29.9.2014. *Eläkeratkaisu nyppii Akavaa.*

11.11.2014. *Helle sovittelee tulevia työriitoja.*

12.11.2014. *Työ ei valmistu, ellei sitä aloita.*

26.11.2014. *Palkansaajille uusi suurjärjestö?*

9.12.2014. *Suomi menestyi palkkavertailussa.*

12.12.2014. *Jättiveroale ei sytytä SAK:ta.*

15.12.2014. *Järjestöt auttavat vetelää hallitusta.*

13.1.2015. *Ay-jätistä povataan oppositionyrkkiä.*

19.1.2015. *Järjestöpöyhässä karsimisen varaa.*

10.2.2015. *Pieni maa hyötyy laajasta sovusta.*

17.2.2015. *Laittomille lakoille ei vielä luettu lakia.*

27.2.2015. *Hyvät nettopalkat myös EK:n mieleen.*

24.3.2015. *Jätättääkö kello työaika-asioissa?*

27.3.2015. *Hyttystä ei pidä ampuu tykillä.*

4.4.2015. *Minna Helle selvisi tulikasteestaan.*

6.5.2015. *Työajan pidennystä on vaikea myydä.*

7.5.2015. *Eläkeuudistus on lakeja vaille valmis.*

29.5.2015. *Kolmesta kahteen keskusjärjestöön.*

1.6.2015. *Uusi työministeri aloitti sooloillen.*

6.6.2015. *Hallitus törmäsi perustuslakiin.*

10.6.2015. *Hallitus tasoitti tietä tykalle.*

16.6.2015. *Tyka-sopimus tuo kaivattua vakautta.*

22.7.2015. *Tuleeko vuosipalkka liian vähällä työllä?*

31.7.2015. *Uhrautukaa te, kun me herrastelemme!*

4.8.2015. *Järjestöt yrittävät nostaa maan suosta.*

5.8.2015. *Keppi osuu kipeästi kaikkiin.*

7.8.2015. *Suhdanne ei Suomea pelasta.*

13.8.2015. *Demarit tarjoavat poliittista teatteria.*

14.8.2015. *Suomi elää velkarahalla.*

18.8.2015. *Pilvet synkkenevät budjettitaivaalla.*

20.8.2015. *Työaikojen täytyy seurata muutosta.*

22.8.2015. *Kolmikantavalta on tullut tiensä päähän.*

24.8.2015. *Ay-konfliktien vaara kasvaa.*

26.8.2015. *Hallitus otti tuumaustauon.*

28.8.2015. *Turha byrokratia pois aukioloajoista.*

7.9.2015. *Hallitus ei puutu eläkemaksuihin.*

10.9.2015. *Hallitus asettelee palkanlisäkattoja.*

14.9.2015. *Lakkoase ei tehoa hallitusta vastaan.*

17.9.2015. *Sipilän hallitus pysyy linjallaan.*

23.9.2015. *Löytääkö SAK enää puhekumppania?*

25.9.2015. *Yksi puhuu aidasta, toinen sen seipäistä.*

29.9.2015. *Leikkuri siirtyi lomarahoihin.*

1.10.2015. *Kätilön lepyttely suututti yrittäjät.*

3.11.2015. *Uhkaako jouluposti juuttua matkalle?*

20.11.2015. *Kyllä posti kulkisi, jos Kusti polkisi.*

27.11.2015. *Tekeillä oleva tupo jää EK:n viimeiseksi.*

1.12.2015. *Häkämies ei siedä vapaamatkustajia.*

7.12.2015. *Eivätkö suomalaiset osaa enää sopia?*

10.12.2015. *Paikalliset joustot jäykkyyksien tilalle?*

2.1.2016. *Niinistöltä kuultiin taas suoraa puhetta.*

30.1.2016. *Vientiliittojen suurfuusio sopii myös SAK:lle.*

1.2.2016. *Pakkolait pantiin toistaiseksi jäihin.*

23.2.2016. *Teollisuusliitot saman katon alle?*

2.3.2016. *Paikallinen taso jäi vähälle huomiolle.*

4.3.2016. *Palkka-ale olisi myrkkyyä palveluille.*

5.3.2016. *Ruotsi on voitolla talousmaaottelussa.*

8.3.2016. *SAK:n päätös ei riitä Häkämiehelle.*

11.3.2016. *Ay-liike on ahne vuokranantajana.*

18.3.2016. *PAM poisti tulpan neuvottelujen tieltä.*

14.4.2016. *Järjestöpolitiikkaa on moneen lähtöön.*

27.4.2016. *Eloranta astumassa Lylyn saappaisiin.*

2.5.2016. *Työmarkkinoiden kirikuukausi alkoi.*

2.6.2016. *Kiky-neuvottelut kertovat sopimuskulttuurin pahasta haaksirikosta.*

6.6.2016. *Kiky-sopimuksella tehtiin historiaa vain hitusen verran – vanha meno jatkuu yhteiskunnassa.*

22.6.2016. *Keskusjärjestöjen valta murenee tällä kertaa sisältäpäin.*